

สร้างสุขภาพได้ ครั้งที่ 10

การประชุมวิชาการประจำปี 2561

“สร้างคน สร้างงาน สร้างสุข สถานพลังที่ก้าวข้ามขีดจำกัดสู่สุขภาพที่ยั่งยืน”

สุขภาพ:เด็ก เยาวชนและครอบครัว: สานฝัน สู่ความเป็นจริง

บพบรรณาธิการ: อาริส มาตชาຍ

ผู้เขียน: พัลลภา ระสุโสีะ สิรินนา เพชรรัตน์ รัตนา ชูแสง อาธิเสาะ ตีมุง
มาเรียม ชัยสันทนะ อานติ หวังกุลหล้า อรุมา ชูแสง เตือนใจ ชูอักษร ปรีวัตร กิ่งนิตย์ชีว์

กองบรรณาธิการ: ผศ.ดร.ภก.พงศ์เทพ สุธีรวิฑูมิ ผศ.ดร.จุฑารัตน์ สติธิปัญญา
ดร.กุลทัต ทงษ์ขยงกูร ดร.เพ็ญ สุขมาก ฮามีติะ หวันนุรัตน์ เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส

สร้างสุขภาพได้ ครั้งที่ 10

การประชุมวิชาการประจำปี 2561

“สร้างคน สร้างงาน สร้างสุข สานพลังที่ก้าวข้ามขีดจำกัดสู่สุขภาพะวะที่ยั่งยืน”

เอกสารวิชาการประเด็น

สุขภาวะเด็ก เยาวชนและครอบครัว: สานฝัน สู่ความเป็นจริง

บทบรรณาธิการ:

ฮาริส มาคชาย

ผู้เขียน:

พัลลภา ระสุโธ๊ะ สิริริณา เพชรรัตน์ รัตนา ชูแสง
อาอีเสาะ ตีมุง มาเรียม ชัยสันทนะ อานัติ ห่วงกุลล้า
อรอุมา ชูแสง เตือนใจ ชูอักษร ปรีวัตร กิจนิตย์ชีว์

กองบรรณาธิการ:

ผศ.ดร.ภก.พงศ์เทพ สุธีรัฐดิ ผศ.ดร.จุฑารัตน์ สติรปัญญา
ดร.กุลทัต หงส์ขยางกูร ดร.เพ็ญ สุขมาก
ฮามี๊ะะ หวันนุรัตน์ เยาวลักษณ์ ศรีสุกใส

จัดพิมพ์โดย:

สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์
ชั้น 10 อาคารศูนย์ทรัพยากรการเรียนรู้ และอาหารบริหารวิชาการ
มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
โทรศัพท์ 074-282902 โทรสาร 074-282901

พิมพ์ที่:

โพ-บาร์ด, 280/2 หมู่ 6 ถ.ปทุมณกันท์ ต.ทุ่งใหญ่ อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา 90110
โทรศัพท์ 089-6595338 โทรสาร 074-551133

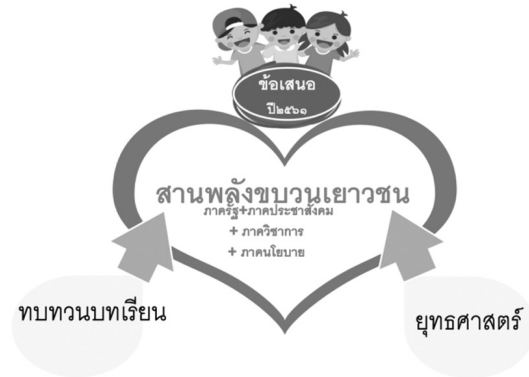
เกริ่นนำ

“सानฝัน สู่ความเป็นจริง”

แนวคิดของสุขภาวะเด็ก เยาวชน และครอบครัว ภาคใต้ ท่ามกลางความหวังที่ทุกคนพยายามและมีความตั้งใจในการร่วมกัน จับมือเพื่อขับเคลื่อนงานเด็กและเยาวชน ภาคใต้ สู่ “ขบวนการเด็กและเยาวชนภาคใต้บ้านเรา”

ข้อมูลสถานการณ์เด็กไทยในปัจจุบันมีความซับซ้อนเพิ่มมากขึ้น ทั้งการเปลี่ยนแปลงของสภาพแวดล้อม อยู่ท่ามกลางของปัจจัยเสี่ยงรอบด้าน ทั้งการดื่มเหล้า สูบบุหรี่ การใช้สารเสพติด ท้องก่อนวัยอันควร การทำแท้ง ติดเกม ก่ออาชญากรรมเป็นโรคซึมเศร้า ไปจนถึงการฆ่าตัวตาย รวมไปถึงเทคโนโลยีที่เข้ามามีอำนาจและบทบาทต่อเด็กอย่างมาก กลายเป็นปัญหาสังคมที่เราต้องช่วยกัน ดูแลเป็นหูเป็นตา เพื่อปกป้องเด็กและเยาวชนบ้านเรา

สถานการณ์เด็กภาคใต้ก็เช่นเดียวกัน ด้วยบริบทความเป็นภาคใต้ ปัญหาและสถานการณ์ที่เกิดขึ้นจึงมีความซับซ้อนมาก การทบทวนสถานการณ์และปัญหาที่เกิดขึ้นในปัจจุบันในเวทีการร่วมระดมความคิดเห็นในประเด็นเด็กเยาวชนและครอบครัว ของงานสร้างสุขภาคใต้ เพื่อหาปัจจัยสาเหตุที่เกี่ยวข้อง ทั้งปัจจัยเอื้อ และปัจจัยอุปสรรค ในทุก ๆ ด้าน ทั้งด้านคน ด้านสิ่งแวดล้อม และด้านกลไก รวมทั้งการมองถึงต้นทุนและแนวทางในการเคลื่อนงานต่อไปให้เกิดการดำเนินงานการเคลื่อนงานเด็กเยาวชนและครอบครัวไปในทิศทางเดียวกัน

การสานพลังขบวนเยาวชน จึงเป็นหัวใจสำคัญที่ทุกหน่วยงานทุกองค์กร ได้ร่วมระดมความคิดเห็นในการทบทวนข้อเสนอต่อหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในปีที่ผ่านมา เพื่อยกระดับงานที่เกิดขึ้น พร้อมกับออกแบบยุทธศาสตร์สู่การสานพลังให้เกิดขบวนเยาวชนภาคใต้ ด้วยการสร้างความร่วมมือความเป็นหุ้นส่วนทางความคิด ทุน พื้นที่ รวมถึงประเด็นร่วมกันกับเครือข่ายทั้ง ภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาชน ภาควิชาการ ตลอดจนภาคนโยบาย สู่การขยายผลกิจกรรมด้านสร้างเสริมสุขภาพและเชื่อมโยง บูรณาการ และขยายเครือข่ายให้ครอบคลุมในภาคใต้

สร้างสุขภาพได้ จึงเป็นอีกหนึ่งเวทีที่เครือข่ายภาคได้จะได้
ร่วมกันออกแบบและพัฒนากิจกรรมร่วมกัน สู่การก้าวข้ามข้อจำกัด
ด้านสร้างเสริมสุขภาพอย่างเป็นรูปธรรมของการทำงานเด็กเยาวชน
และครอบครัว ไปพร้อมกับการพัฒนานโยบายสาธารณะที่ส่งผล
ต่อเด็กเยาวชนและครอบครัวต่อไป

จากความหวังความสุขเด็กได้บ้านเรา ในปี 2558 สู่การรับฟัง
จากเสียงเล็ก..เล็ก เด็กเยาวชน และครอบครัว ภาคใต้ ในปี 2559
เพราะเราเชื่อว่า เสียงเล็ก เล็ก เหล่านี้จะเป็นพลังไปพร้อมกับการ
สร้างสรรค์ให้เกิดพลเมืองที่ดีในสังคมภาคใต้ และพวกเราหวังว่า
สถานการณ์ที่เกิดขึ้นกับปัญหาในปัจจุบันที่เป็นปัญหาท้าทายให้
เครือข่ายได้ร่วมล้อมวงพูดคุยสานคน สานพลัง สานงาน สานความ
ฝัน สู่ความเป็นจริง ในปี 2561 เพื่อแลกเปลี่ยนข้อมูล และรวมพลัง
สู่การขับเคลื่อนและสะท้อนปัญหาสู่แนวทางของการร่วมกันแก้ไข
ต่อไป

ฮาริส มาศชาย

หัวหน้าองค์กรศูนย์สื่อสารเด็กไทยฯ

(องค์กรสาธารณประโยชน์ เลขที่ 4314)

สารบัญ

• แนวโน้มสถานการณ์	6
• ทบทวนข้อเสนอจากงานสร้างสุข ปี 2559 และการขับเคลื่อนที่ผ่านมา	10
1. ข้อเสนอห้องเด็ก เยาวชน จากงานสร้างสุข ปี 2559	15
2. การขับเคลื่อนข้อเสนอที่ผ่านมา	18
3. ผล สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น	20
4. การสังเคราะห์และถอดบทเรียน ปัจจัย กระบวนการ และกลไกต่อการขับเคลื่อนให้เป็นไปตามข้อเสนอที่ผ่านมา	22
5. ข้อเสนอในปี 2561 กระบวนการและกลไกใหม่	26
5.1 ข้อเสนอการขับเคลื่อนในระดับภาคสู่รูปธรรมของพื้นที่	26
5.2 ข้อเสนอต่อหน่วยงานและองค์กร	27
• สถานการณ์การดำเนินงานด้านเด็ก	37
1. พัฒนาการเด็กด้วยการอ่าน	37
2. รู้เท่าทันสื่อด้วยชุมชน 3 ดี	54
3. Active Citizen พลังพลเมืองสร้างนักสื่อสาร สุขภาวะที่ตื่นรู้	64
4. พื้นที่นี้...ดีจัง สู่พื้นที่สร้างสรรค์พื้นที่ปลอดภัย	77
5. สิทธิของเด็ก ๆ เรื่องไม่เล็กที่ผู้ใหญ่ต้องใส่ใจ	81
6. เยาวชนค้นหาสันติภาพ	87
7. สร้างพลังความร่วมมือสู่การเปลี่ยนแปลงการศึกษา เพื่อเด็กเพื่อชุมชน	93
8. 13 ปี เครือข่ายเยาวชนชาวเลอันดามัน	102
• กรณีศึกษาพื้นที่ร่วมปฏิบัติการ	108
1. พัทลุงยิ้ม	

แนวโน้มสถานการณ์

สถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว และมีความซับซ้อนมากขึ้น ได้สร้างผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน รวมถึงเด็กเยาวชนเป็นอย่างมาก เนื่องจากระบบครอบครัว ระบบการศึกษา กระบวนการการเรียนรู้และถ่ายทอดทางสังคมแบบในอดีตก้าวไม่ทันต่อการเปลี่ยนแปลง เด็กและเยาวชนไทยขณะนี้กำลังเผชิญกับความเสี่ยงมากมายจากสังคมสิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอันตรายที่ล้อมรอบตัว เด็กและเยาวชนจำนวนมากซึมซับพฤติกรรมความรุนแรง สื่อลามกอนาจาร เสพยาเสพติด มีเพศสัมพันธ์ก่อนวัยอันควร อยู่ในแหล่งมั่วสุมและอื่น ๆ จนพฤติกรรมเหล่านี้กลายเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตร่วมสมัยของเด็กและเยาวชนที่เติบโตขึ้นทุกวัน

สำหรับสถานการณ์เด็กและเยาวชนในภาคใต้ในปัจจุบัน เป็นผลจากการพัฒนาที่ผ่านมา มีทั้งสถานการณ์ทั่วไป สถานการณ์เชิงลบ และสถานการณ์เชิงบวก ซึ่งประมวลได้ดังนี้

- ประชากรวัยเด็ก (0-14ปี) จะมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 28 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 26 ในปี 2549 ขณะที่ประชากรวัยแรงงานเพิ่มขึ้นมาก และประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้นเล็กน้อย
- อัตราการตายของทารกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจาก 6.6 คนต่อการเกิดมีชีพ 1,000 คน ในปี 2544 เป็น 7.3 และ 7.9 คน ในปี 2545 และปี 2546 ตามลำดับ โดย 3

จังหวัดชายแดนภาคใต้มีอัตราการตายของทารกสูงมาก ที่สุดมาโดยตลอด เนื่องจากบริการสาธารณสุขของรัฐที่ไม่สอดคล้องกับวิถีชีวิตและความเชื่อของท้องถิ่น

- คุณภาพการศึกษามีปัญหาค่อนข้างมาก โดยคะแนนผลการทดสอบเฉลี่ยปี 2544-2546 ระดับประถมศึกษาสูงกว่าร้อยละ 40 แต่ส่วนใหญ่ยังอยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์การผ่านร้อยละ 50 และคะแนนดังกล่าวมีแนวโน้มลดลงในทุกวิชา ระดับมัธยมศึกษาตอนต้น ส่วนใหญ่อยู่ในระดับต่ำกว่าเกณฑ์การผ่านร้อยละ 50 แต่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น ยกเว้นความถนัดด้านภาษาอังกฤษที่มีแนวโน้มลดลง และระดับมัธยมศึกษาตอนปลาย มีคะแนนเฉลี่ยต่ำกว่าร้อยละ 40 ในทุกวิชาและมีแนวโน้มลดลง ยกเว้นความถนัดด้านภาษาไทยที่มีแนวโน้มเพิ่มขึ้น เมื่อเปรียบเทียบกับในระดับประเทศแล้วพบว่าภาคใต้มีปัญหาคุณภาพการศึกษาค่อนข้างมากเช่นเดียวกับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
- เยาวชนมีพฤติกรรมที่เป็นปัญหาหลายประการที่สำคัญ ได้แก่ ขับรถประมาทหวาดเสียว/ผิดกฎจราจร ติดยาเสพติด ตั้งแก๊งจี้ปล้นลักขโมย ทะเลาะวิวาท เล่นการพนัน เที่ยวกลางคืน คบเพื่อนไม่ดี เอาแต่ใจตัวเอง ติดโทรทัศน์ นิยมมีเพศสัมพันธ์ก่อนแต่ง ดื่มสุราสูบบุหรี่ (กลุ่มเยาวชนอายุ 15-19 ปี มีอัตราการสูบบุหรี่เท่ากับภาคเหนือ ซึ่งเป็นอัตราที่สูงกว่าทุกภาค) ส่วนเยาวชนอายุ 20-24 ปี มีแนวโน้มการดื่มสุราและสูบบุหรี่เพิ่มขึ้น ในขณะที่กลุ่มอายุ 25-29 ปี และกลุ่มอายุ 60 ปีขึ้นไป มีแนวโน้มการดื่มสุราและสูบบุหรี่ลดลง

เวทีการพูดคุยประเด็นสถานการณ์เด็กและเยาวชนของภาคใต้ ปี 2561 พบว่า ปัญหาสำคัญที่จำเป็นต้องแก้ไขอย่างเร่งด่วน ดังนี้

- พัฒนาการเด็ก เช่น ทูพโภชนาการ การส่งเสริมการอ่าน ในเด็กปฐมวัย เพิ่มพื้นที่ทางกาย
- ทักษะการรู้เท่าทัน เช่น เท่าทันสื่อ การบริโภคสื่อ นักสื่อสารสร้างสรรค์ สื่อศิลปวัฒนธรรม
- พลเมืองตื่นรู้ Active citizen เช่น พฤติกรรม พลังสื่อ พลเมือง

- ปัจจัยเสี่ยง เช่น ปกป้องนักสูบน้าใหม่ แอลกอฮอล์ สารเสพติด ท้องไม่พร้อม ภาวะโภชนาการ การค้ามนุษย์ การพนัน อุบัติเหตุบนท้องถนน
- สิทธิเด็ก เช่น การอยู่รอด ได้รับการศึกษา ที่อยู่อาศัย การละเมิดสิทธิ, ความเหลื่อมล้ำ สวัสดิการ
- เยาวชนกับความรุนแรง เช่น สันติภาพ ครอบครั
- การศึกษา เช่น คุณภาพการเข้าถึงการศึกษา การศึกษา ทางเลือก
- พื้นที่สร้างสรรค์ เช่น พื้นที่เรียนรู้ พื้นที่ปลอดภัย พื้นที่เล่น
- ชาติพันธุ์

บททวนข้อเสนอ จากงานสร้างสุข ปี 2559 และการขับเคลื่อนที่ผ่านมา

จากแนวคิด “ความหวัง...ความสุข เด็กไต่บ้านเรา” เป็นหัวข้อประเด็นของห้องเด็ก เยาวชนและครอบครัว ในประเด็นความมั่นคงของมนุษย์สู่การขับเคลื่อนคนรุ่นใหม่ภาคใต้ ในปี 2558 ได้เห็นภาพกลุ่มเด็กเยาวชนของจังหวัดก้าวความมั่นคงของมนุษย์ ด้านเด็ก

ภาพแสดง: แนวคิดจากห้องเด็กเยาวชนและครอบครัว ในปี 2558

เยาวชนและครอบครัว ว่ามีภาคีใด ทำอะไร อยู่ที่ไหน มีการดำเนินงานอย่างไร ผู้การเชื่อมสัมพันธ์ การเชื่อมพื้นที่ การเชื่อมคน และการเชื่อมงานของคนรุ่นใหม่ภาคีได้ ผู้ความหวังความสุขเด็กที่บ้านเรา

แนวคิดดังกล่าว ผู้การเชื่อมงานเด็กได้สร้างสุขในปี 2559 เป็นการขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดข้อเสนอและนโยบายกับหลายองค์กร เช่น สช. สปสช. พม. สธ. ThaiPBS/สสวท. สสส. เพื่อเรียนรู้สถานการณ์โลกที่มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว ซับซ้อนมากขึ้น ผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน รวมถึงเด็ก-เยาวชนและครอบครัว เพื่อสร้างกลไกระดับภาคีได้ ในการเรียนรู้ผู้การขยายผลกิจกรรมด้านสร้างเสริมสุขภาพและเชื่อมโยง บูรณาการ และขยายเครือข่าย

ภาพแสดง: แนวทางในการขับเคลื่อนงาน
ประเด็นเด็กเยาวชนและครอบครัว ปี 2559

เพื่อพัฒนากิจกรรมด้านสร้างเสริมสุขภาพของการทำงานเด็ก-
เยาวชน และครอบครัว ผู้การพัฒนานโยบายสาธารณะ

ผศ.ดร.จุฑารัตน์ สติรปัญญา นักวิชาการ มหาวิทยาลัย
สงขลานครินทร์ ได้สรุปประเด็นของการจัดห้อง พุดคุยสถานการณ์
เด็กและเยาวชน ดังนี้ เรามีเด็กและเยาวชน คือ 23% ของประชากร
ทั้งประเทศ ลักษณะปัญหาของเด็กและเยาวชนเป็นสหปัจจัยที่มี
สาเหตุทั้งปัจจัยภายในตัวเด็ก โดยเฉพาะสุขภาพทางจิตใจ ปัจจัย
ด้านครอบครัว ระบบการศึกษา สื่อ ข่าวสาร และปัจจัยด้านสภาพ
แวดล้อมอื่น ๆ ที่มีผลกระทบต่อการดำเนินชีวิตของเด็ก และครอบครัว
ความไม่รู้ ไม่เข้าใจ และไม่พร้อมในการดูแลเด็กและเยาวชนของสังคม
และผู้เกี่ยวข้อง พร้อมข้อเสนอแนะประเด็นการทำงานด้านเด็กและ
เยาวชน ดังนี้

ภาพแสดง: บรรยายภาคเวทีเสวนา และล้อมวงคุย
เพื่อขับเคลื่อนนโยบายต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง

1. เรามีการทำงานแบบเครือข่ายเชิงหลากหลาย ต้องมีการทำงานเชิงเครือข่าย สิ่งสำคัญคือระบบข้อมูล องค์ความรู้การทำงาน ด้านเด็กและเยาวชน ต้องยกระดับความรู้เอาไปใช้ต่อ

2. กลุ่มเด็กและเยาวชนมีความหลากหลาย ภาคใต้มีความเปราะบาง บริบทศาสนาที่แตกต่างกัน ระบบการคัดกรองเด็กเป็นสิ่งสำคัญ เราพัฒนาเด็กให้เป็นการกำลังสำคัญในการสร้างเสริมสุขภาพ จำเป็นต้องมีระบบสร้างความเข้าใจให้กับพี่เลี้ยงในการสนับสนุนและช่วยเหลืองานของเด็กและเยาวชน

3. การสร้างความมั่นคงและคุณค่าของคนทำงานด้านเด็กและเยาวชน

4. การสร้างความรู้ เครื่องมือ หรือเราต้องมีการถอดบทเรียนซึ่งมีกระบวนการต่างๆ เช่น การทำงานเชิง Area-based โดยปลูกฝังให้เด็กรู้จักคิด วิเคราะห์ จะได้มีภูมิคุ้มกัน สามารถเรียนรู้เป็น วิเคราะห์เป็น

5. การมีพื้นที่สร้างสรรค์สำหรับเด็ก

6. ผู้ใหญ่ต้องปรับทัศนคติในการทำงานด้านเด็กและเยาวชน ฟังเสียงเด็กเป็น ลดช่องว่าง และสามารถพัฒนาเด็กและเยาวชนให้เป็นต้นแบบการทำงาน

7. การยกระดับคุณค่าการทำงานด้านเด็กและเยาวชน การเสริมระบบคุณค่า และยกระดับมาตรฐานการทำงาน

8. กลไกการพัฒนางานของภาครัฐ ต้องเข้ามาเชื่อมหนุนเสริมการทำงานกับคนในพื้นที่ เช่น ระดับตำบล ให้มีการปฏิบัติการจริง อย่าตีบเด็กออกจากกลไกของภาครัฐ

9. ระบบกระทรวงศึกษาธิการน่าจะมีประสิทธิภาพมากที่สุด ในการแก้ปัญหาเด็กใน Setting ของพื้นที่ โดยมีหลักสูตร การเรียน การสอน บุคลากรในโรงเรียนเป็นความหวังให้กับเด็กและเยาวชน โรงเรียนจำเป็นต้องยึดหลักคุณค่า ความดี ของเด็กและสร้าง อนาคตให้กับเด็ก ต้องไม่เน้นเฉพาะเด็กเก่ง ควรมีระบบช่วยเหลือเด็ก คัดกรอง และช่วยเหลือแก้ปัญหาเด็กไม่ให้เกิดพฤติกรรมเสี่ยง

10. โรงเรียนพ่อแม่ น่าจะมีกลุ่มสาธิตสุขมาเป็นวิทยากร เข้ามาพัฒนาคนที่เป็นพ่อหรือแม่

11. อยากให้มีศูนย์ประสานงาน หรือศูนย์รับเรื่องราวของเด็ก และเยาวชน

12. อยากให้มีระบบกองทุนสุขภาพตำบล ของบประมาณ สนับสนุนด้านเด็กและเยาวชน ถ้าเป็น สปสช.งบประมาณสำหรับเด็กจะน้อยมาก เพราะจำกัดให้ทำเฉพาะด้านสุขภาพ ควรมีงบประมาณให้เด็กทำกิจกรรมสร้างสรรค์

13. ควรมีสื่อสร้างสรรค์ที่ดีสำหรับเด็กและเยาวชนเป็น เครื่องมือสำคัญให้เด็กเกิดการเรียนรู้

14. ข้อเสนอจะส่งไปตระกูล ส.ถึงบอร์ดของกองทุน เรามี การเชิญชวนขอภาคีที่เกี่ยวข้องกับสื่อของภาคใต้ หลายเรื่อง เป็นนิมิตใหม่ที่ดี เพื่อสร้างนวัตกรรมด้านสื่อร่วมกันในภาคใต้

15. อยากให้กำหนดเป็นรูปธรรม โดยมีวาระร่วมเชิงประเด็น เชิงเครือข่าย น่าจะมีกรรมการของพื้นที่สัก 1 ชุด เชิงโครงสร้างเพื่อ เป็นตัวแทนในการทำงานเป็นรูปธรรม โดยมีเด็กและเยาวชนเข้ามา มีส่วนร่วม เพื่อทดลองปฏิบัติการ สสส.จะร่วมสนับสนุนให้เกิด

1. ข้อเสนอห้องเด็ก เยาวชน
จากงานสร้างสรรค์ ปี 2559

สร้างสุขภาพได้

งานประชุมวิชาการระดับชาติ 1 “นวัตกรรมในการสร้างเสริมสุขภาพ”

3-5 ตุลาคม 59 ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ ทร.หาดใหญ่

สร้างสุขภาพได้ 2016

สสส

- สนับสนุนกิจกรรมจัดการฐานข้อมูลเครือข่าย
- สนับสนุนกิจกรรมแลกเปลี่ยนทางกาย และวิชาการสามารถเครือข่ายทำงาน
- ใช้กระบวนการแบบ บู๊ตแคมป์ กิจกรรมสร้างเสริมสุขภาพเด็กและเยาวชน
- สนับสนุนการศึกษาหรือกิจกรรมนอกระบบ วิธีการที่เน้นการทำงานผ่านเด็กเยาวชน

สส.

ให้ทุนการศึกษาคณะมนตรีสุขภาพแห่งชาติที่ก่อตัวขึ้นกับ
เด็กชาติ เยาวชน และครอบครัวของทางจังหวัดและสนับสนุนให้มี
เครือข่าย คณะทำงานของเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่มีส่วนร่วมใน
การเสริมสร้างเด็กอย่างง่าย

สปสช.

ให้กองทุนสนับสนุนสุขภาพเด็กที่มี
โครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสุขภาพ:
สองเด็ก เยาวชน และครอบครัว

สปส.

ให้ทุน PSE 1.เงินช่วยเหลือขององค์กรพัฒนาเอกชนที่ทำงานกับ
สุขภาพเยาวชน
2.เงินที่ได้จากเงินสนับสนุนในกิจการของมูลนิธิพัฒนาเด็กและเยาวชน
ในบุรี
3.เงินพัฒนาภาคีเยาวชนที่มีบทบาทเป็น "พลังทางสังคม"

สาธารณสุข

- เพิ่มและขยายโรงเรียนหรือโรงเรียนพ่อแม่
แม่ที่ครอบคลุมมากขึ้น

องค์กรสื่อที่เกี่ยวข้อง

ทบทวนข้อเสนอจากงานสร้างสรรค์ปี 2559 และปีที่ผ่านมา สสส.

- สนับสนุนให้มีการจัดการฐานข้อมูลเครือข่ายคนทำงาน
เรื่องเด็กและเยาวชน
- สนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพ และขีดความสามารถ
ของเครือข่ายคนทำงาน ทั้งในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ รวมถึง
การพัฒนาเครื่องมือ วิธีการ และความรู้ในการทำงาน เพื่อพัฒนา
เด็กและเยาวชน

3. เพิ่มแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ เพื่อใช้ศิลปวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือการพัฒนาสุขภาพของเด็กและเยาวชน

4. สนับสนุนการศึกษาหรือการถอดบทเรียน วิธีการที่ได้ผลในการทำงานพัฒนาเด็กเยาวชน เช่น Project Base, Case Study ฯลฯ (เปิดพื้นที่ให้เด็กทำงานจริง เปิดพื้นที่สร้างสรรค์ ให้โอกาสปรับทัศนคติผู้ใหญ่/สังคมที่มีต่อเด็ก)

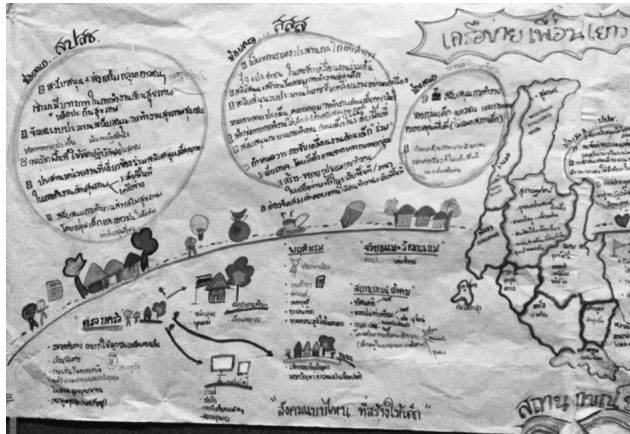
สช.

ให้มีมาตรการขับเคลื่อนมิติสุขภาพแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเด็ก เยาวชน และครอบครัวอย่างจริงจังและสนับสนุนให้มีเครือข่าย คณะทำงานเรื่องเด็ก เยาวชน และครอบครัวมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนมิติสุขภาพดังกล่าว

สปสช.

ให้กองทุนหลักประกันสุขภาพตำบลมีโครงการที่เกี่ยวข้องกับการจัดการสุขภาพของเด็ก เยาวชน และครอบครัว

กระทรวงสาธารณสุข

เพิ่มและขยายโรงเรียนหรือห้องเรียนพ่อแม่ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่

สถานีโทรทัศน์ ไทยพีบีเอส

1. ออกแบบการสื่อสารที่สร้างสรรค์ และเป็นไปเพื่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชน
2. เพิ่มเวลาการสื่อสารที่เกี่ยวข้องกับสุขภาพของเด็กและเยาวชน

องค์กรอื่น ๆ:

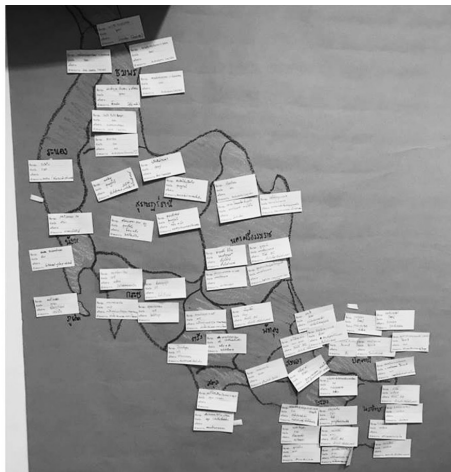
กระทรวงการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์

เพิ่มกลไกการทำงานของสภาเด็กและเยาวชน และสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันของสภาเด็กและเยาวชนทุกระดับ รวมทั้งการจัดตั้งศูนย์การจัดการปัญหาเด็กและเยาวชนระดับชุมชน เช่น มีการคัดกรองเด็กกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือตามระดับความเสี่ยง (เด็กเปราะบางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้)

2. การขับเคลื่อนข้อเสนอที่ผ่านมา

ที่ผ่านมาเครือข่ายเด็กและเยาวชนภาคใต้ ได้มีการติดตามและประเมินสถานการณ์จากข้อเสนอในงานสร้างสุขภาพใต้ ปี 2559 ต่อหน่วยงานและองค์กรต่าง ๆ ในรูปแบบรายประเด็นหรือหน่วยงาน และองค์กรที่ทำงานหรือเกี่ยวข้องไปขยับและเคลื่อนงานอย่างไม่เป็นทางการ เนื่องจากเครือข่ายประเด็นด้านเด็กและเยาวชน มิได้มีศูนย์กลางหรือกลไกในการทำงานร่วมกัน แต่ก็พยายามขับเคลื่อนในมิติที่ตนเองเกี่ยวข้อง นอกจากนี้ ยังได้ใช้กิจกรรมจากการหนุนเสริมของงานสร้างสุขภาพใต้เป็นตัวเชื่อมโยงให้เกิดกระบวนการร้อยเรื่องร้อยประเด็นงานในพื้นที่ ดังนี้

การ Mapping ข้อมูลเครือข่ายองค์กรหรือหน่วยงานที่ทำงานด้านเด็กและเยาวชนในพื้นที่ภาคใต้ ผ่านการเชื่อมข้อมูลและประเด็นของการทำงานด้านเด็กและเยาวชน โดยเป็นฐานข้อมูลเครือข่ายคนทำงานเรื่องเด็กและเยาวชน

การสนับสนุนการศึกษาหรือการถอดบทเรียน ผ่านวิธีการที่ได้ผลในการทำงานพัฒนาเด็กเยาวชน เช่น Project Based, Case Study ฯลฯ โดยได้รับการหนุนเสริมผ่านกลไกของ สจรส.มอ. ในงานสร้างสุขภาคใต้ ผ่านการร่วมถอดบทเรียนและเรียนรู้ในพื้นที่ของเครือข่ายพัทลุงยิ้ม ซึ่งเป็นการเปิดพื้นที่ให้เด็กทำงานจริง เปิดพื้นที่สร้างสรรค์ ให้โอกาส ปรับทัศนคติผู้ใหญ่/สังคมที่มีต่อเด็ก

การเพิ่มกระบวนการเรียนรู้ผ่านแผนงานสื่อศิลปวัฒนธรรม สร้างเสริมสุขภาพ เพื่อใช้ศิลปวัฒนธรรม เป็นเครื่องมือการพัฒนาสุขภาพของเด็กและเยาวชน โดยได้มีเครือข่ายในภาคใต้ที่ได้ร่วมออกแบบและได้รับการสนับสนุนและพัฒนาโครงการผ่านกิจกรรมของสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพ สจรส.

ทั้งนี้ ข้อค้นพบดังกล่าว หากมองในภาพรวมผู้ข้อเสนอในระดับนโยบาย พบว่า หลายองค์กรไม่สามารถนำข้อเสนอหรือนโยบายไปปรับใช้หรือให้เกิดได้จริง เนื่องจากหลายองค์กรไม่สามารถไปบังคับหรือบังคับองค์กรนั้นๆ ได้ จึงควรออกแบบข้อเสนอที่เป็นรูปธรรมในการปฏิบัติการร่วมกัน

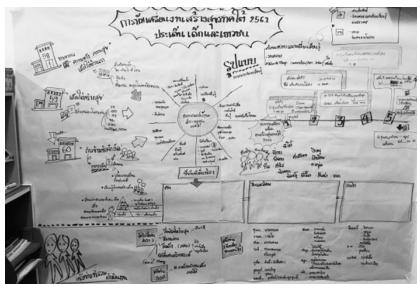
3. ผล สถานการณ์ การเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้น

ปี 2561 ได้มีการขยายการขับเคลื่อนงานผ่านแนวคิด ก้าวข้ามขีดจำกัด สิ่งที่ยากเห็นคือ พื้นที่บูรณาการเคลื่อนงานร่วมกับภาคี และเรียนรู้ข้ามเครือข่ายที่หลากหลายประเด็นยิ่งขึ้น โดยการเชื่อมประสานการทำงานเด็กเพื่อพัฒนาศักยภาพเด็ก/พัฒนากระบวนการทำงาน แบ่งได้ 2 ระดับ คือ ผู้ใหญ่กับเด็ก และ เด็กกับเด็ก

● ระดับการทำงาน

ผู้ใหญ่กับเด็ก

เด็กกับเด็ก

ภาพแสดง: แผนปฏิบัติการในการขับเคลื่อนประเด็นเด็กเยาวชนและครอบครัว ปี 2561

ปัจจัย กลไก กระบวนการ ในการขับเคลื่อนงาน ให้เกิดผลเชิงรูปธรรม

1. ภาคีเครือข่ายตัวแทนของกลุ่มคนทำงานด้านเด็กภาคใต้ มีประเด็นการทำงานที่หลากหลาย อาทิ ประเด็นเรื่องพัฒนาการเด็ก เช่น สร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ประเด็นการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ สร้างการเรียนรู้สำหรับเด็ก เยาวชน และครอบครัว เมืองสี่สร้างสรรค์ ของชุมชน 3 ดีวิถีสุข พื้นที่นี้ดีจัง ประเด็นการศึกษาทางเลือก การศึกษาบนฐานชุมชน ประเด็นสื่อศิลปวัฒนธรรม ประเด็นสิทธิเด็ก ประเด็นทักษะชีวิต ประเด็นสันติภาพ ประเด็นพลเมืองต้นรู้ ประเด็นสุขภาพทางเพศ ประเด็นด้านสิ่งแวดล้อม ประเด็นเท่าทันสื่อ ประเด็นผู้บริโภค และประเด็นพลเมืองนักสื่อสารสร้างสรรค์ ที่กระจายตัวอยู่ทั่วภาคใต้ แต่ขาดการทำงานเชื่อมร้อยกันเป็นเครือข่ายเชิงประเด็น และเชิงพื้นที่ จึงไม่เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน เพื่อขับเคลื่อนสู่รูปธรรม

2. กลไก การทำงานของภาคีเครือข่ายเด็กและเยาวชน ภาคใต้ ในภาพรวมมองว่ายังขาดการเชื่อมร้อยการทำงานเชิงประเด็น ในพื้นที่ต่าง ๆ ร่วมกันเพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนในเชิงนโยบาย การทำงานสู่การขับเคลื่อนเชิงยุทธศาสตร์ยังขาดกลไกตัวเชื่อมกลาง ทุกเครือข่าย รวมไปถึงการหนุนเสริมทางวิชาการ ทั้งงานวิจัยและข้อมูลชุดประสบการณ์ของเครือข่ายเพื่อให้เกิดขบวนการเด็กและเยาวชน ภาคีได้ร่วมกันที่ผ่านมา อาจจะมีการขับเคลื่อนงานที่เป็นรูปธรรม ของภาคีได้ โดยการเชื่อมร้อยระหว่างประเด็นและระหว่างพื้นที่ สู่การดำเนินงานเพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงในระดับต่าง ๆ ของสังคม เช่น การจัดพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อสร้างแรงบันดาลใจในมหกรรมปลูกใจ

เมืองใต้ Spark U การจัดเวทีของเครือข่ายนักสื่อสารสร้างสรรค์
ไอเดียสุขภาวะภาคใต้ (คิดดีไอดอล) ใน 7 จังหวัดภาคใต้สู่การ
สร้างสรรค์สื่อเพื่อการสร้างพลเมืองของสำนัก 5 สำนักงานกองทุน
สนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สสส. และการขับเคลื่อนงานเชิง
นวัตกรรมคนทำงานด้านเด็ก 14 องค์กรในภาคใต้และ 58 องค์กร
ในระดับประเทศ โดยกลไกมูลนิธิธิดาสาธิตฯ เพื่อสังคม ผ่านเครื่อง
มือการทำงานของแต่ละองค์กร เช่น กิจกรรมเรียนรู้ หลักสูตรการ
เรียนรู้ การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ การสร้างสื่อดี การขับเคลื่อนงาน
ดังกล่าวยังขาดมิติของการทำงานเชื่อมร้อยเครือข่ายด้านเด็กและ
เยาวชนภาคใต้ ในมิติของ “ขบวนการเด็กและเยาวชนภาคใต้” ร่วมกัน

4. การสังเคราะห์และถอดบทเรียน ปัจจัย กระบวนการ และกลไกต่อการขับเคลื่อน ให้เป็นตามข้อเสนอที่ผ่านมา

ในปี 2561 ทางเครือข่ายห้องเด็ก เยาวชน และครอบครัว
ภาคใต้ ได้ร่วมออกแบบกระบวนการในการจัดการเรียนรู้กับกลุ่มเด็ก
เยาวชน และครอบครัว ผู้การเลือกถอดบทเรียนและสังเคราะห์
การขับเคลื่อนงานในพื้นที่ของเครือข่ายพัทลุงยิ้ม พื้นที่จังหวัดพัทลุง
การลงพื้นที่ถอดบทเรียนและสังเคราะห์ข้อมูลต้นแบบเพื่อถอดชุด
ประสบการณ์ความรู้ในการขับเคลื่อนงานสุขภาวะเด็กเยาวชนและ
ครอบครัวสู่การก้าวข้ามข้อจำกัดในการทำงานบูรณาการทุกภาคส่วน

ในแต่ละระดับ และค้นหาจุดคานงัด ข้อเสนอนโยบายต่อองค์กรต่าง ๆ จากปี 2558 เพื่อเป็นบทเรียนให้กับห้องเด็กและเยาวชน ในปี 2561 และออกแบบการเขียนข้อมูลนำเข้าสู่ข้อเสนอในเวทีสร้างสุข ผ่านกระบวนการลงพื้นที่ตัวอย่างที่เป็นรูปธรรมของการก้าวข้ามข้อจำกัดในประเด็นเด็ก เยาวชน และครอบครัว เพื่อร่วมปฏิบัติการถอดรหัสพื้นที่ร่วมกัน พร้อมนำเครื่องมือวิจัยชุมชนมาร่วมใช้และเรียนรู้ร่วมกัน ตามข้อเสนอแนะในเวทีของการพูดคุยในปี 2559 จากแนวคิด หัวข้อ เด็กได้สร้างสุข ผู้การขับเคลื่อนเพื่อให้เกิดข้อเสนอและนโยบายกับหลายองค์กร เพื่อพัฒนากิจกรรมด้านสร้างเสริมสุขภาพของการทำงานเด็ก เยาวชน และครอบครัว ผู้การพัฒนานโยบายสาธารณะ

กระบวนการในการปฏิบัติการของพื้นที่ผ่านการเป็นเมืองสร้างสรรค์ ผู้ชุมชน 3 ดีวิถีสุข ได้แก่ สื่อดี พื้นที่ดี และภูมิดี ผู้การสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ เริ่มต้นจากชุมชนเล็กภายในหมู่บ้าน ใช้พื้นที่สวนยางเป็นพื้นที่ร่วมปฏิบัติการร่วมกันผ่านการสร้างแกนนำเยาวชนในชุมชนผู้การแลกเปลี่ยนประเด็นปัญหาและสถานการณ์ในพื้นที่ นำเอาเครื่องมือศิลปวัฒนธรรมชุมชน เช่น มโนราห์ การร้อยลูกปัด

หนึ่งตระกูล ทักษะชีวิตมาร่วมเรียนรู้สู่การขับเคลื่อนปัญหาและสถานการณ์ในชุมชน รวมไปถึงสื่อวัฒนธรรมชุมชน “ผ้าถุง” ที่ก่อให้เกิดกระบวนการและทักษะจากภายในจิตใจของเด็กและเยาวชนสู่การนำมาขับเคลื่อนเป็นวาระของจังหวัด โดยมีการเชื่อมโยงระหว่างกลุ่มต่างๆ เช่น กลุ่มสตรี กลุ่มสวนผักคนเมือง มาร่วมหนุนเสริมให้เกิดพลังในชุมชนขยายต่อไปในระดับจังหวัดทั่วทั้งยังสามารถขยายไปยังชุมชนพื้นที่ใกล้เคียงที่สนใจ โดยกระบวนการสร้างแรงบันดาลใจในพื้นที่อื่นพร้อมภาคีมาช่วยหนุนเสริมการสร้างพื้นที่กลาง สร้างเครือข่ายผ่านพื้นที่สวนสาธารณะพัทลุง ผู้การจัดงานมหกรรมภายใต้ “พัทลุงยิ้ม” ที่เป็นพื้นที่ให้เด็กและเยาวชน พัทลุง และเครือข่ายอื่นๆ ได้เข้ามาร่วมกันแลกเปลี่ยน ฉายภาพชัดเจนของพื้นที่ ประเด็น แกนนำเยาวชน ผู้ใหญ่ในการหนุนเสริม และภาคีเครือข่าย ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน ผู้การก้าวข้อจำกัดในการดำเนินงานร่วมกัน

“เด็ก สร้างแรงบันดาลใจ ผู้ใหญ่มาร่วมหนุนเสริมกิจกรรม สู่วาระของผ้าถุงเปลี่ยนเมือง”

กระบวนการเรียนรู้ของพื้นที่สร้างสรรค์ “พัทลุงยิ้ม” มีการนำศิลปวัฒนธรรมชุมชน “ผ้าถุง” เข้ามาเป็นเครื่องมือหนึ่งที่เด็กร่วมกันคิด ร่วมกันออกแบบกับผู้ใหญ่ที่เป็นพี่เลี้ยง และร่วมมองหาเป้าหมายในการสร้างทักษะชีวิตและคุณภาพชีวิตที่ดีสำหรับเด็ก รวมทั้งร่วมเรียนรู้สู่การขับเคลื่อนปัญหาและสถานการณ์ในชุมชน โดยมีกลุ่มเป้าหมายหลัก คือ เด็ก เยาวชน และครอบครัว ผ่านการสร้างแกนนำในชุมชน และให้เด็กได้เป็นผู้ออกแบบและสื่อสารกันเอง โดยมีผู้ใหญ่เป็นผู้หนุนเสริมงบประมาณและแรงบันดาลใจในการทำงานร่วมกัน

ปัจจัยที่นำสู่ความสำเร็จ ข้อค้นพบสำคัญจากการร่วม ถอดบทเรียนของเครือข่าย “พลังยิ้ม” ทำให้ได้เห็นการนำ “ทุน” ในพื้นที่มาทำให้เกิดประโยชน์ ทั้ง “คน” บุคลากรหรือผู้ใหญ่ที่เป็น แบบอย่างการทำงานที่ดี และการสร้างแกนนำจากรุ่นต่อรุ่น ด้วยการ สร้างแกนนำกันเองแบบพี่สอนน้องและน้องเดินตามพี่ ภายใต้ความ มีอิสระในการออกแบบหรือแสดงความคิดเห็น ปัจจัยที่สอง คือ การมุ่งเป้าหมายการทำงานมากกว่า “เงิน” โดยพบว่าภาคีเครือข่าย หรือแหล่งทุนที่มีการทำงานแบบบูรณาการจะเน้นเป้าหมายในการ ดำเนินงานเป็นหลัก ไม่ได้มองที่ตัวแหล่งทุนหรือผู้สนับสนุนอย่าง เดียว ปัจจัยที่สาม คือ “งาน” มีความต่อเนื่อง การดำเนินการ ของกิจกรรมมีความถี่ในแต่ละเดือนที่กิจกรรมที่หลากหลาย มีการ สอดคล้องระหว่างกิจกรรมมีเครื่องมือที่สามารถก่อให้เกิดนวัตกรรม ในการสร้างสรรค์และสามารถเป็นต้นแบบได้ และมีการปล่อยของ ของเยาวชนที่สามารถสร้างให้เกิดพื้นที่สร้างสรรค์และพื้นที่เรียนรู้ได้

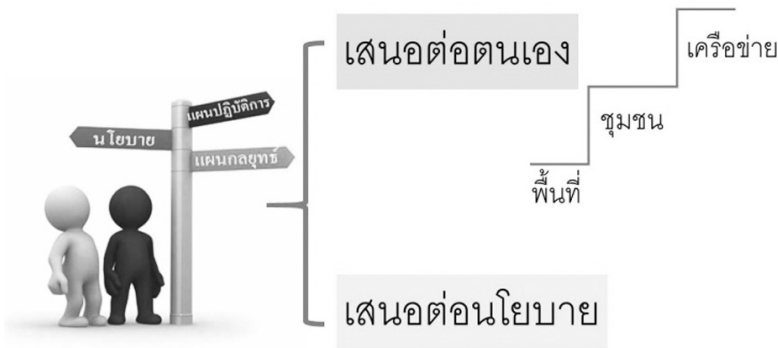
ทำให้เด็กและเยาวชนรู้สึกภาคภูมิใจ และครอบครัวให้ความสำคัญกับกิจกรรมของกระบวนการที่เกิดขึ้น จนทำให้หน่วยงานหรือภาคีเข้ามามีส่วนร่วมในการหนุนเสริมและสามารถผลักดันสู่นโยบายระดับพื้นที่ ท้องถิ่น ตำบล อำเภอ ไปถึงจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำไปเป็นบทเรียนสู่การพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม

5. ข้อเสนอในปี 2561 กระบวนการและกลไกใหม่

5.1 ข้อเสนอการขับเคลื่อนงานในระดับภาคใต้ สู่รูปธรรมของพื้นที่

1. เสนอให้ **ภาคีเครือข่ายในพื้นที่** จัดตั้งให้เกิดกลไกผู้ประสานในระดับภาคเพื่อเชื่อมงานและทำงานร่วมกันเป็นเครือข่ายหรือขบวนเด็กและเยาวชนของภาคใต้

2. เสนอให้ **สถาบันวิชาการ** เข้ามามีบทบาทในการหนุนเสริมวิชาการและเป็นพี่เลี้ยงในการขับเคลื่อนงานร่วมกัน

3. เสนอให้ **หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านเด็กในพื้นที่** สร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับหน่วยงานที่ทำงานเด็กและเยาวชน เพื่อให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนที่ยั่งยืน

4. เสนอให้ **สสส.** เข้ามาจับบทบาทในการจัดทำฐานข้อมูลองค์กรเด็กและเยาวชน ภูมิหลังของเด็ก การก้าวของเด็ก ทุนเดิมที่มีรูปแบบ และวิธีการ ที่ทุกคนสามารถเข้าไปใช้ให้เกิดประโยชน์ได้

5. เสนอให้ **หน่วยงานของกระทรวงสาธารณสุข สปสข. สสส. สข. และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องในพื้นที่** ควรใช้พลังของนักสื่อสารเข้ามาเป็นกลไกในการสื่อสารเพื่อ “สื่อ” เด็กและเยาวชน ในการขับเคลื่อนงาน “นักสื่อสารสร้างสรรค์” สร้างการมีส่วนร่วมให้เกิดพลังภายในของเด็กและเยาวชน

5.2 ข้อเสนอต่อหน่วยงานและองค์กร

1. เสนอให้ **สสส.** ควรมีการสนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลเด็กและเยาวชน องค์กรงานด้านเด็กและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการเชื่อมโยงการบูรณาการหรือทำงานร่วมกัน สู่การก้าวข้าม คน งาน ประเด็น และเครือข่าย และสามารถใช้ได้จริง

2. เสนอให้ **สสส.** ส่งเสริมและสนับสนุนพื้นที่รูปธรรมในระดับพื้นที่เพื่อการขยายผลการทำงานด้านเด็กและเยาวชน

3. เสนอให้ **สสส.** ส่งเสริมให้เกิดกลไกสนับสนุนการทำงานด้านเด็ก เยาวชน ตั้งแต่ระดับพื้นที่ชุมชน จังหวัด และภาค

4. เสนอให้ **สข.** ควรมีวาระสมัชชาเด็กและเยาวชนในภาคีได้ว่าด้วยสุขภาวะที่ยั่งยืน

5. เสนอให้ **สปสช.** กำหนดให้มียุทธศาสตร์การใช้งบประมาณท้องถิ่นและหรืองบประมาณจากกองทุนสุขภาพท้องถิ่นหรือพื้นที่เพื่อพัฒนาสุขภาพของเด็กปฐมวัยด้วยนิทาน หนังสือ และกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

6. เสนอให้ **สปสช.** มีการกำหนดแนวปฏิบัติให้เกิดการใช้หนังสือและการอ่านเพื่อสร้างเสริมสุขภาพและศักยภาพเด็กปฐมวัยด้วยการบูรณาการอย่างมีส่วนร่วม ด้วยหนังสือเป็นสื่อและเครื่องมือที่ใช้งานง่ายสามารถส่งเสริม สร้างพัฒนาการและสุขภาพให้เด็กปฐมวัยรวมไปถึงครอบครัวได้ เช่น การมีสวัสดิการหนังสือเพื่อเด็กแรกเกิด-3 ปี

7. เสนอให้ **กระทรวงสาธารณสุข สปสช. สช. สสส.** ส่งเสริมและสร้างพื้นที่ให้หน่วยงานเด็กและเยาวชนได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการทำงานทางสังคม

8. เสนอให้ **กระทรวงสาธารณสุข สปสช. สสส. สช.** สนับสนุนให้เกิดประเด็นร่วมในการขับเคลื่อนด้านเด็กและเยาวชนที่มีมาตรฐานร่วมกัน

9. เสนอให้ **กระทรวงสาธารณสุข สปสช. สสส. สช.** สนับสนุนการทำงานของเด็กและเยาวชน กลุ่มเด็กและเยาวชนคนทำงานด้านเด็กและเยาวชน อย่างต่อเนื่อง และมีส่วนร่วมจากเด็กและเยาวชน และคนทำงานด้านเด็กและเยาวชน ให้เป็นยุทธศาสตร์หลักขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน

10. เสนอให้ **กองทุนสื่อปลอดภัยและสร้างสรรค์** สนับสนุนการสร้างเครือข่ายของนักสื่อสารสร้างสรรค์ให้เกิดพื้นที่เรียนรู้ และพื้นที่สร้างสรรค์ และมีพื้นที่ปลอดภัย ในรูปแบบของการเข้าถึงเข้าใจให้กับเด็กและเยาวชนภาคใต้

ข้อเสนอ ห้องเด็ก เยาวชน จากงานสร้างสุข ปี 2559	การขับเคลื่อน ข้อเสนอ ที่ผ่านมา	ผลการดำเนินการ และสถานการณ์ ปี 2560	ข้อเสนอ ในปี 2561
<p>สสส.</p> <p>1. สนับสนุนให้มีการจัดการฐานข้อมูลเครือข่ายคนทำงานเรื่องเด็กและเยาวชน</p> <p>2. สนับสนุนให้มีการพัฒนาศักยภาพและขีดความสามารถของเครือข่ายคนทำงานทั้งในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่รวมถึงการพัฒนาเครื่องมือวิธีการและความรู้ในการทำงานเพื่อพัฒนาเด็กและเยาวชน</p>	<p>เครือข่าย ได้ดำเนินการ</p> <p>1. ออกแบบลักษณะการทำงานเป็นขบวนเด็กและเยาวชน โดยได้รวบรวมข้อมูลเพื่อจัดทำฐานข้อมูลแต่ยังไม่เต็มรูปแบบเนื่องจากขาดหน่วยงานกลางที่ทำหน้าที่จัดเก็บข้อมูล</p> <p>2. ได้ดำเนินงานเชิงประเด็นในพื้นที่ผ่านเวทีพัฒนาศักยภาพเด็กและเยาวชนเพื่อสร้างแกนนำ</p>	<p>1. จากการวิเคราะห์ข้อมูลพบว่า กลุ่มคนทำงานด้านเด็กและเยาวชนมี 2 ระดับ คือ ผู้ใหญ่ทำงานทำกับเด็ก และเด็กทำงานกับเด็กด้วยกัน มีหลายหน่วยงานและองค์กรที่กระจายตัวตามชุมชนต่างๆ ในภาคใต้ ทั้งนี้กระบวนการที่จะได้มาซึ่งการรวบรวมข้อมูลคือกลไกของผู้ประสานงานเชื่อมข้อมูลที่มีผลต่อการขับเคลื่อนให้เป็นตามข้อเสนอที่ผ่านมา</p> <p>2. จากสถานการณ์เรื่องสิทธิของเด็กๆ เรื่องไม่เล็กที่ผู้ใหญ่ต้องใส่ใจ ได้มีการพยายามเชื่อมโยงเพื่อสร้างกระบวนการเปลี่ยนแปลงพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายทั้งในเชิงประเด็นและเชิงพื้นที่ที่กลไกที่มีผลต่อการขับเคลื่อนให้เป็นตามข้อเสนอที่ผ่านมาคือเครือข่ายที่รวมกันในการจัดการและออกแบบกิจกรรมร่วมกัน</p>	<p>เสนอให้หน่วยงานองค์กรต่อไปนี้</p> <p>1. สสส. สนับสนุนการจัดทำฐานข้อมูลเด็กและเยาวชน องค์กรด้านเด็กและหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่เป็นปัจจุบัน เพื่อให้เกิดการบูรณาการหรือทำงานร่วมกันสู่การก้าวข้าม คนงาน ประเด็นและเครือข่าย และสามารถใช้ได้จริงอย่างเป็นรูปธรรม</p> <p>2. สสส. ส่งเสริมและสนับสนุนพื้นที่รูปธรรมเพื่อการขยายผลการทำงานด้านเด็กและเยาวชน</p>

ข้อเสนอ ห้องเด็ก เยาวชน จากงานสร้างสรรค์ ปี 2559	การขับเคลื่อน ข้อเสนอ ที่ผ่านมา	ผลการดำเนินการ และสถานการณ์ ปี 2560	ข้อเสนอ ในปี 2561
<p>3. เพิ่มแผนงานสื่อ ศิลปวัฒนธรรม สร้างเสริมสุขภาพ เพื่อใช้ศิลป วัฒนธรรมเป็น เครื่องมือการ พัฒนาสุขภาพ ของเด็กและ เยาวชน</p> <p>4. สนับสนุนการ ศึกษาหรือการ ถอดบทเรียนวิธี การที่ได้ผลในการ ทำงานพัฒนาเด็ก เยาวชนเช่น Pro- ject-based Case Study. ฯลฯ (เปิด พื้นที่ให้เด็ก ทำงานจริงเปิด พื้นที่สร้างสรรค์ ให้โอกาสปรับ ทัศนคติผู้ใหญ่/ สังคมที่มีต่อเด็ก</p>	<p>3. ได้ออกแบบ กระบวนการ และกิจกรรม โดยใช้สื่อศิลป วัฒนธรรมเป็น เครื่องมือสร้าง สุขภาพะเด็ก และเยาวชน</p> <p>4. ออกแบบ เครื่องมือวิจัย ชุมชนอย่างง่าย ในการร่วมกัน เรียนรู้กับพื้นที่ กลางเพื่อศึกษา และการถอด บทเรียนที่ได้ผล ในการทำงาน พัฒนาเด็ก เยาวชน</p>	<p>3. จากการนำสื่อ ศิลปวัฒนธรรม เข้ามาออกแบบและ จัดกระบวนการ ในการพัฒนาเด็ก และเยาวชนพบว่า เครื่องมือสามารถ เข้าถึงและทำให้เด็ก และเยาวชนห้วงแค้น คุณค่า และอัตลักษณ์ ของการเป็นเยาวชนได้</p> <p>4. จากการศึกษาและการ ถอดบทเรียนโดยการ หาพื้นที่กลางร่วมกัน คือพัทลุงเยี่ยมได้ค้นพบ พลังกลไกในการขับเคลื่อนงานเด็กและ เยาวชนคือการหนุน เสริมจากผู้ใหญ่โดยที่ เด็กได้ร่วมกันคิดกับ ผู้ใหญ่ร่วมออกแบบ และมีพื้นที่ของตนเอง ในการแสดงความคิดเห็น ทำให้เกิดแกนนำ เยาวชนในพื้นที่สู่การ เปลี่ยนแปลงได้</p>	<p>3. สสส. ส่งเสริมให้เกิด กลไกสนับสนุนการ ทำงานด้านเด็ก เยาวชน ตั้งแต่ระดับ พื้นที่ชุมชน จังหวัด และภาค</p>

ข้อเสนอห้องเด็ก เยาวชน จากงานสร้างสุข ปี 2559	การขับเคลื่อนข้อเสนอที่ผ่านมา	ผลการดำเนินการและสถานการณ์ ปี 2560	ข้อเสนอในปี 2561
<p>สช.</p> <p>1. ให้มีมาตรการขับเคลื่อนมิติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเด็ก เยาวชนและครอบครัวอย่างจริงจังและสนับสนุนให้มีเครือข่ายคณะทำงานเรื่องเด็ก เยาวชนและครอบครัวมีส่วนร่วมในการขับเคลื่อนมิติสมัชชาดังกล่าว</p>	<p>1. ผลจากการขับเคลื่อนงานในปีที่ผ่านมาพบว่า มาตรการขับเคลื่อนมิติสมัชชาสุขภาพแห่งชาติที่เกี่ยวข้องกับปัญหาเด็กได้มีข้อเสนอและกำหนดอยู่ในวาระของสมัชชาชาติแต่ยังขาดการมีส่วนร่วมจากภาคประชาคมด้านเด็กเยาวชนและครอบครัวอย่างจริงจัง</p>	<p>สถานการณ์การอ่านของเด็กไทยโดยเฉพาะเด็กที่บ้านเรายังล่าช้า มีพัฒนาการล่าช้าประมาณ 30% ผลจากการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัยอายุ 0-5 ปี พบว่า เด็กอายุ 0-2 ปี มีพัฒนาการล่าช้า 22% และเด็กอายุ 3-5 ปี มีพัฒนาการล่าช้า 34% โดยเฉพาะปัญหาพัฒนาการล่าช้าทางด้านภาษา ส่งผลให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพ เด็กไทย ป.4-ป.6 ประมาณ 10-15% อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ และคิดไม่เป็น อาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยมีศักยภาพต่ำกว่าที่ควร โดยมีปัจจัยที่เกี่ยวข้อง เช่น การเข้าถึงหนังสือหรือนิตานในเด็กเล็ก รวมถึงเศรษฐกิจ อาชีพของผู้ปกครอง การส่งเสริมพัฒนาการอ่าน และการพัฒนาสมองด้วยเครื่องมือพัฒนาทักษะสมอง Executive Functions-EF ด้วยวิธีการให้เด็กสามารถคิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้เป็น อยู่กับผู้อื่นเป็น และมีความสุขเป็น โดยการนำการอ่านเป็นเครื่องมือซึ่งกลไกที่สามารถช่วยในการพูดคุยและนำเสนอปัญหา คือ การมีวาระสมัชชาเด็กและเยาวชนในภาคใต้</p>	<p>1. สช. มีวาระสมัชชาเด็กและเยาวชนในภาคใต้ว่าด้วยสุขภาวะที่ยั่งยืนเพื่อสร้างการมีส่วนร่วมผ่านกลไกเครือข่ายด้านเด็กและเยาวชนในระดับภาคและได้ร่วมกันกำหนดอนาคตร่วมกันกับผู้ใหญ่ไม่ควรถูกผู้ใหญ่คิดแทนเด็ก</p>

ข้อเสนอห้องเด็ก เยาวชน จากงาน สร้างสุข ปี 2559	การขับเคลื่อน ข้อเสนอ ที่ผ่านมา	ผลการดำเนินการ และสถานการณ์ ปี 2560	ข้อเสนอ ในปี 2561
<p>สปสช.</p> <p>1.ให้กองทุนหลักประกันสุขภาพ ตำบล มี โครงการ ที่ เกี่ยวข้องกับ การจัดการ สุขภาวะของ เด็กเยาวชน และครอบครัว</p>	<p>1.ในปีที่ผ่านมา มีกลุ่มด้านเด็ก และเยาวชนบาง กลุ่ม เคยยื่น โครงการขอรับ ทุนจากกองทุนฯ แต่ด้วยระเบียบ และวิธีการปฏิบัติ ไม่เอื้อต่อการ ดำเนินการจึงไม่ ค่อยได้เสนอขอ งบฯ จากกองทุนฯ</p>	<p>สถานการณ์ที่เกิดขึ้น งบประมาณกองทุน ของ สปสช. มีทุกตำบล แต่การถูกใช้ประโยชน์ น้อยมาก เนื่องจากการ เข้าใจ และวิธีการ จัดการยังไม่เอื้อต่อ การใช้ประโยชน์ของ กองทุนฯ ดังนั้น กลไก หนึ่งที่สามารถนำเสนอ ได้คือ การมีหน่วยงาน พี่เลี้ยงหรือชุดโครงการ ที่เอื้อต่อบริบทและ สถานการณ์ปัญหา ในพื้นที่มาใช้ในการ เปลี่ยนแปลง</p>	<p>1. สปสช. กำหนด ให้มีนโยบายการ ใช้งบประมาณ จาก กองทุนสุขภาพฯ เพื่อพัฒนาสุขภาวะ เด็กปฐมวัยด้วย นิทาน หนังสือ และ กิจกรรมส่งเสริมการ อ่าน ฯลฯ</p> <p>2. สปสช. กำหนดแนว ปฏิบัติให้เกิดการ ใช้หนังสือและการ อ่านเพื่อสร้างเสริม สุข ภา วะ และ ศักยภาพเด็กปฐมวัย ด้วยการบูรณาการ อย่างมีส่วนร่วม เช่น การมีสวัสดิการ หนังสือเพื่อเด็กแรก เกิด-3 ปี</p>

ข้อเสนอห้องเด็ก เยาวชน จากงานสร้างสุข ปี 2559	การขับเคลื่อนข้อเสนอที่ผ่านมา	ผลการดำเนินการและสถานการณ์ ปี 2560	ข้อเสนอในปี 2561
<p>กระทรวงสาธารณสุข</p> <p>1.เพิ่มและขยายโรงเรียนหรือห้องเรียนพ่อแม่ให้ครอบคลุมทุกพื้นที่</p>	<p>1.จากการดำเนินโครงการของ สธ. พบว่า ยังไม่ครอบคลุมและเข้าไม่ถึงของเครือข่ายทั้งกลุ่มคน และองค์กรด้านเด็ก</p>	<p>1.จากปัญหาสถานการณ์ในพื้นที่ภาคใต้ การเข้าถึงและเข้าใจสุขภาพวะของ สธ. ยังมองแค่มองเป็นองค์รวมรวมไปถึงการสนับสนุนหรือหนุนเสริมเครือข่ายด้านเด็กยังน้อยมุ่งเน้นกิจกรรมประกวดแข่งขันแต่ไม่มุ่งเน้นทักษะความภูมิคุ้มกัน กลไกที่อยากให้ สธ.เข้ามาสนับสนุนคือ การให้ความสำคัญและบทบาทขององค์กรด้านเด็กเข้าไปมีที่นั้งเป็นปากเสียง ในการเสนอหรือร่วมทำยุทธศาสตร์ร่วมกัน</p>	<p>1.กระทรวงสาธารณสุข สปสช. สช. สสส. ส่งเสริมและสร้างพื้นที่ให้หน่วยงานเด็กและเยาวชนได้มีบทบาทและมีส่วนร่วมในการทำงานทางสังคม</p> <p>2.เสนอให้ กระทรวงสาธารณสุข สปสช. สช. สสส. สนับสนุนให้เกิดประเด็นร่วมในการขับเคลื่อนด้านเด็กและเยาวชนที่มีมาตรฐานร่วมกัน</p> <p>3.เสนอให้กระทรวงสาธารณสุข สปสช. สช. สสส. สนับสนุนการทำงานของเด็กและเยาวชน กลุ่มเด็กและเยาวชนคนทำงานด้านเด็กและเยาวชน อย่างต่อเนื่องและมีส่วนร่วมจากเด็กและเยาวชน และคนทำงานด้านเด็กและเยาวชน ให้เป็นยุทธศาสตร์หลักขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับเด็กและเยาวชน</p>

ข้อเสนอห้องเด็ก เยาวชน จากงานสร้างสุข ปี 2559	การขับเคลื่อนข้อเสนอที่ผ่านมา	ผลการดำเนินการและสถานการณ์ ปี 2560	ข้อเสนอในปี 2561
<p>สถานีโทรทัศน์ไทยพีบีเอส</p> <p>1. ออกแบบการสื่อ สาร ที่ สร้าง สรรค์ และเป็น ไป เพื่อการเรี ยนรู้ ของเด็กและ เยาวชน</p> <p>2. เพิ่มเวลาการ สื่อ สาร ที่ เกี่ยวข้องกับ สุขภาวะของ เด็ ก แ ละ เยาวชน</p>	<p>1. เครือข่ายได้ ส่งเสริม เรื่อง ของเท่าทันสื่อ และการสร้าง นัก สื่อ สาร สร้างสรรค์โดย นำสถานการณ์ ปัญหาสุขภาวะ ในพื้นที่มาร่วม ออกแบบและ สื่อสาร</p>	<p>1. ภาคใต้มีเครือข่าย กลุ่มเด็กเยาวชนและ ครอบครัวที่ ดำเนินการ ในประเด็นรู้เท่าทันสื่อ เป็นจำนวนมากซึ่งอาจ จะมีระดับการดำเนินงานของกระบวนการ ที่แตกต่างกัน แต่ต่างก็ มีเป้าหมายเดียวกัน ในการส่งเสริมและ พัฒ นา ให้ เกิด กระบวนการเรียนรู้ ประเด็นทักษะเท่าทัน สื่อกระบวนการและ กลไกในการสร้างการ มีส่วนร่วม คือ การ สร้าง นัก สื่อ สาร สร้างสรรค์ ให้คน รุ่นใหม่ได้มีพื้นที่ใน การ นำเสนอสื่อดี พร้อมสร้างความเป็น พลเมือง</p>	<p>1. ไทยพีบีเอส ควร ส ับสนุน ร่วม ออกแบบและสร้าง นักสื่อสารสร้างสรรค์ ให้คนรุ่นใหม่ได้มี พื้นที่ในการนำเสนอ สื่อดี พร้อมสร้าง ความเป็นนักข่าว พลเมืองคนรุ่นใหม่ เพิ่มขึ้น</p> <p>2. กองทุนสื่อปลอดภัย และสร้าง สรรค์ ควรสนับสนุนใน การสร้างเครือข่าย ของ นัก สื่อ สาร สร้างสรรค์ให้เกิด พื้นที่เรียนรู้และ พื้นที่สร้างสรรค์ และมีพื้นที่ปลอดภัย ในรูปแบบของการ เข้าถึง เข้าใจให้กับ เด็กและเยาวชน ภาคใต้</p>

ข้อเสนอห้องเด็ก เยาวชน จากงานสร้างสุข ปี 2559	การขับเคลื่อนข้อเสนอที่ผ่านมา	ผลการดำเนินการและสถานการณ์ ปี 2560	ข้อเสนอในปี 2561
<p>องค์กรอื่นๆ: กระจกส่องการพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์</p> <p>1. เพิ่มกลไกการทำงานของสภาเด็กและเยาวชนและสร้างเครือข่ายการทำงานร่วมกันของสภาเด็กและเยาวชนทุกระดับรวมทั้งการจัดตั้งศูนย์การแก้ปัญหาเด็กและเยาวชนระดับชุมชนเช่นมีการคัดกรองเด็กกลุ่มที่ต้องการความช่วยเหลือตามระดับความเสี่ยง (เด็กเปราะบางใน 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้)</p>	<p>1.ที่ผ่านมา ได้มีความพยายามในการสร้างความร่วมมือกับสภาเด็กและเยาวชนแต่ยังขาดมิติของการสร้างความมีส่วนร่วม ทั้งความคิด การลงมือทำอย่างแท้จริง</p>	<p>จากฐานข้อมูลของคุณย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้พบว่า ในระหว่างเดือนมกราคมปี 2547 ถึงเดือนเมษายน 2560 มีเหตุการณ์ความไม่สงบรวมทั้งสิ้น 19,279 เหตุการณ์ ในช่วงเวลาดังกล่าว มีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบ 6,544 ราย มีผู้บาดเจ็บ 12,963 ราย สรุปได้ว่าในรอบ 13 ปี ระหว่างปี 2547-2559 มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บรวม 19,507 ราย ทางเครือข่ายมีการสร้างความร่วมมือสู่การออกแบบกิจกรรมและกระบวนการ โดยเฉพาะกับกลุ่มเสี่ยงหรือกลุ่มเปราะบาง รวมมากกว่า 20 กลุ่มองค์กร ทั้งนี้ กลไกที่สามารถช่วยให้การดำเนินงานสมบูรณ์ คือสร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับหน่วยงานที่ทำงานเด็กและเยาวชนเพื่อให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนที่ยั่งยืน</p>	<p>1. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องทางด้านเด็กในพื้นที่ เช่น พมจ. หรือบ้านพักเด็กและเยาวชน สร้างความเข้าใจและความร่วมมือกับหน่วยงานที่ทำงานเด็กและเยาวชนภาคประชาชนเพื่อให้เกิดกระบวนการขับเคลื่อนที่ยั่งยืน</p>

จากข้อเสนอ แนวทางในการขับเคลื่อนงานในระดับภาคใต้
สู่รูปธรรมของพื้นที่และข้อเสนอต่อหน่วยงานและองค์กร พบว่า
กระบวนการที่สามารถทำให้เกิดการขับเคลื่อนในการดำเนินงาน
คือ การขับเคลื่อนในรูปแบบของการสานพลังขบวนเยาวชน
ภาคใต้ โดยการร่วมพลังทั้ง ภาคประชาชน ภาควิชาการ และ
ภาคนโยบายให้เกิด “หัวใจเดียวกัน” ผ่านกลไกของงานวิชาการ
ฐานข้อมูล และตัวเชื่อมสานพลังเพื่อสร้างเพื่อนร่วมทางในการ
ร่วมขับเคลื่อนข้อเสนอนโยบาย สร้างการทำงานของเครือข่าย
ร่วมกันและแผนปฏิบัติการที่เป็นรูปธรรมร่วมกัน รวมไปถึงพลัง
ของการสื่อสารให้เกิดมิติพลังขบวนเด็กและเยาวชนภาคใต้
ต่อไป

สถานการณ์ การดำเนินงานด้านเด็ก

1. พัฒนาการเด็กด้วยการอ่าน

ปริวัตร กิจนิตยชีวี เกาะแห่งการอ่าน กลุ่มละครมหาวิทยาลัย

1. ข้อมูลพื้นฐาน

การอ่านเป็นเครื่องมือพื้นฐานสำคัญในการแสวงหาความรู้ เป็นช่องทางในการเสริมสร้างจินตนาการและความคิดไปสู่การเพิ่มขีดความสามารถของตนเอง ก่อให้เกิดความคิดและวิสัยทัศน์ที่หลากหลาย กว้างไกล นับเป็นปัจจัยและมูลเหตุสำคัญที่ก่อให้เกิดองค์ความรู้ การรับรู้ข่าวสารต่าง ๆ ที่ทันต่อเหตุการณ์ สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดประโยชน์ในการดำเนินชีวิตได้อย่างมีความสุข และมีความสามารถในการพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น เป็นพื้นฐานสำคัญยิ่งของผู้เรียนที่จะแสวงหาความรู้ที่สูงขึ้นจากการศึกษาเรียนรู้ทั้งในระบบและนอกระบบ

การส่งเสริมการอ่านจนกลายเป็นวิถีและวัฒนธรรม มาจากการวางรากฐานอย่างเหมาะสมตั้งแต่ปฐมวัย (0-6 ปี) เพราะโครงสร้างต่าง ๆ ของสมองกำลังพัฒนาสูงสุดถึง 80% ความสุขจากการอ่านช่วยสร้างความสัมพันธ์ที่ดีระหว่างพ่อแม่และลูก และบุคคลในครอบครัว เสริมศักยภาพการเรียนรู้ตลอดชีวิตของมนุษย์ โดยเฉพาะการส่งเสริมต่อการเรียน และการเรียนรู้อย่างมีความสุข

บ้านอ่านยกกำลังสอง
Smart Kids Smart Reading Home

บ้านอ่านส่งเสริมพัฒนาการและการเรียนรู้ของเด็ก
ด้วยหนังสือและกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

หัวใจของบ้าน

- มีหนังสือสำหรับเด็ก 2-6 ขวบตามวัย และนิทานตาม
สถานการณ์การเรียนรู้ ส่งเสริมการอ่านที่มีประสิทธิภาพสูง
- การส่งเสริมวิธีและวิธีการอ่านที่ เป็นมิตรและสนุก
- ชาญอ่านได้ ๒๓... อ่านหนังสือได้เต็ม...

บทบาทของ "บ้านอ่านยกกำลังสอง"

- มีอาสาสมัครที่มีประสบการณ์ในการอ่าน
- มีสื่อ สื่อการสอนและกิจกรรมสร้างสรรค์
สนับสนุนการเรียนรู้หนังสือ และบทละคร
- มีนักการนิเทศการและนักเขียน

ศูนย์ประสานงานหลักในระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ
ศูนย์ประสานงานหลัก: ศูนย์ประสานงานหลักระดับภาคตะวันออกเฉียงเหนือ

1. กรุงเทพมหานคร: บ้านอ่านยกกำลังสอง กรุงเทพฯ โทร: ๐๒-๒๕๕๕-๕๕๕๕
2. เชียงใหม่: บ้านอ่านยกกำลังสอง เชียงใหม่ โทร: ๐๕๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
3. นครราชสีมา: บ้านอ่านยกกำลังสอง นครราชสีมา โทร: ๐๕๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
4. ขอนแก่น: บ้านอ่านยกกำลังสอง ขอนแก่น โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
5. อุดรธานี: บ้านอ่านยกกำลังสอง อุดรธานี โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
6. เลย: บ้านอ่านยกกำลังสอง เลย โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
7. หนองคาย: บ้านอ่านยกกำลังสอง หนองคาย โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
8. สกลนคร: บ้านอ่านยกกำลังสอง สกลนคร โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
9. นครพนม: บ้านอ่านยกกำลังสอง นครพนม โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
10. มุกดาหาร: บ้านอ่านยกกำลังสอง มุกดาหาร โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
11. กาฬสินธุ์: บ้านอ่านยกกำลังสอง กาฬสินธุ์ โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
12. ร้อยเอ็ด: บ้านอ่านยกกำลังสอง ร้อยเอ็ด โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
13. มหาสารคาม: บ้านอ่านยกกำลังสอง มหาสารคาม โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
14. บุรีรัมย์: บ้านอ่านยกกำลังสอง บุรีรัมย์ โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕
15. สุรินทร์: บ้านอ่านยกกำลังสอง สุรินทร์ โทร: ๐๔๓-๒๕๕๕-๕๕๕๕

ในวัยเรียน จึงจำเป็นที่ต้องให้ทุกภาคส่วนร่วมกันผลักดันให้มีการดำเนินงานส่งเสริมการอ่านอย่างจริงจัง ทั้งในส่วนของสถาบันครอบครัว ระบบสาธารณสุข ระบบการศึกษา โดยมีนโยบายทั้งระดับชุมชนท้องถิ่นและระดับชาติ รวมถึงทุกโครงสร้างของสังคมต้องเอื้ออำนวยให้เด็กและครอบครัวเข้าถึงคุณภาพของการอ่านเพื่อร่วมสร้างทรัพยากรบุคคลที่จะส่งผลต่อการเกิดสังคมสุขภาวะในระยะยาว

เครือข่ายศูนย์ประสานงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านในชุมชน ภาคใต้ ภายใต้การดำเนินงานของแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ สสส. ได้ขับเคลื่อนการอ่านสู่เด็กปฐมวัย โดยมีเครือข่ายอ่านยกกำลังสองใน 15 พื้นที่ทั่วประเทศ มีพื้นที่ดำเนินงานในภาคใต้ จำนวน 4 พื้นที่ ได้แก่ โครงการอ่านสันติภาพ อ่านยกกำลังสองชายแดนใต้ กลุ่มลูกเหริยหรือ สมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้ จังหวัดยะลา โครงการสานพลังอ่านยกกำลังสองเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย

จังหวัดตรัง ศูนย์ประสานงานภาคีพัฒนาตรังยั่งยืนจังหวัดตรัง
โครงการอ่านยกกำลังสุข สนุกที่บ้านในสวน ศูนย์การจัดการศึกษา
ทางเลือก จังหวัดพัทลุง และ โครงการเกาะแห่งการอ่าน กลุ่มละคร
มาหยงา จังหวัดกระบี่

ศูนย์ประสานงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านในชุมชน
ท้องถิ่น เป็นหน่วยงานที่รวมตัวคณะทำงานหลัก ร่วมขับเคลื่อน
เครือข่ายมุ่งเป้าหมายให้เกิดการขับเคลื่อนวัฒนธรรมการอ่านเพื่อ
นำไปสู่วิถีสุขภาวะในชุมชนท้องถิ่นผ่านยุทธศาสตร์ดำเนินงาน:
4 ยุทธศาสตร์หลัก สาน-สร้าง-เสริม-สื่อสาร โดยมีกลุ่มเป้าหมาย
หลักที่ได้รับประโยชน์ คือกลุ่มเด็กปฐมวัย 0-6 ปี ทั้งนี้ได้ขับเคลื่อน
ร่วมกับกลุ่มเป้าหมายในการดำเนินงาน เช่น พ่อ-แม่ ผู้ปกครอง/
ครู/ ผู้นำชุมชน/ ท้องถิ่น (แกนนำในกลุ่มวัยต่างๆ และตามบทบาท
หน้าที่ทั้งรัฐและเอกชน) ซึ่งกระบวนการในการดำเนินงานของ
เครือข่ายอ่านยกกำลังสุขในพื้นที่ภาคใต้ มีแนวคิดในการดำเนิน
กระบวนการส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัย ดังนี้

โครงการอ่านสันติภาพ อ่านยกกำลังสุขชายแดนใต้ “กลุ่ม
ลูกเหริยง” หรือ สมาคมเด็กและเยาวชนเพื่อสันติภาพชายแดนใต้
ดำเนินโครงการตั้งแต่ปี 2554 จนถึงปัจจุบัน เพื่อสนับสนุนให้เด็กและ
เยาวชนเข้าถึงหนังสือ สร้างกลไกการมีส่วนร่วมในระดับอำเภอ
จังหวัด เพื่อให้เกิดการสนับสนุนพื้นที่การอ่าน รวมทั้งระดมหนังสือ
จากภาคส่วนต่างๆ ในพื้นที่ 3 จังหวัดชายแดนภาคใต้ ตลอดระยะ
เวลา 6 ปี กลุ่มลูกเหริยงทำให้เกิดโมเดลการอ่านยกกำลังสุข
อ่านสันติภาพที่อำเภอต่างๆ โดยเริ่มต้นจากการสนับสนุนกิจกรรม
Book start จัดหนังสือสำหรับเด็กในโรงพยาบาลกรงปินัง ขยายสู่

โรงพยาบาลรามันและโรงพยาบาลธารโต ทำโครงการกองทุนซื้อหนังสือให้น้องภายใต้การสนับสนุนจากภาคธุรกิจ พัฒนาห้องสมุดโรงเรียนจำนวน 26 โรง สร้างตะกร้าหนังสือเดินทางไปตามบ้านในชุมชนโดยอาศัยเครือข่ายอาสาสมัครผู้หญิงชอบอ่านหนังสือจำนวน 61 ชุมชน รณรงค์แคมเปญ “ให้หนังสือ = ให้สันติภาพ” สามารถระดมหนังสือจากการบริจาคมากกว่า 10,000 เล่ม สร้างเครือข่ายนักอ่านหนังสือในกลุ่มคนรุ่นใหม่ พื้นที่จังหวัดชายแดนใต้ผ่านเครือข่ายสถานักเรียนร่วมกับภาครัฐ เอกชน ภาคประชาชนในการจัดเวทีเสวนา “อ่านเปลี่ยนชีวิต” ตามพื้นที่ต่างๆ ซึ่งเป็นกิจกรรมสาธารณะ

การขับเคลื่อนประเด็นส่งเสริมการอ่านให้ภาพของโอกาสในการสร้างสันติภาพ ด้วยการให้ “หนังสือ” เป็นเครื่องมือสันติวิธีที่ง่ายและถูกที่สุด การมอบหนังสือให้กับเด็กและเยาวชน เพื่อสร้างและหล่อหลอมความเป็นพลเมืองที่ดี จึงเป็นการสร้างโอกาสแห่งสันติภาพ จากการอ่าน โดยการลงทุนกับเด็กและเยาวชน

อ่านยกกำลังสุขชายแดนใต้ กลุ่มลูกเหรียง จ.ยะลา

โครงการสานพลังอ่านยกกำลังสุขเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัย จังหวัดตรัง โดยศูนย์ประสานงานภาคีพัฒนาตรังยั่งยืน ซึ่งเชื่อว่า “ความรักและความสุข” มีความสำคัญต่อชีวิตมนุษย์ โครงการเชื่อในความมหัศจรรย์แห่งการอ่านที่มีผลต่อพัฒนาการของเด็ก ด้านจิตใจ สมอง สติปัญญา ความรู้ และจริยธรรม ใช้ “อุ้มลูกนั่งตัก ชวนลูกรักอ่านหนังสือ” เป็นกิจกรรมที่สำคัญในโครงการฯ จัดตั้งครอบครัวอ่านยกกำลังสุขตรัง (ครอบครัวอาสาสมัคร ที่เป็นพ่อ แม่ ผู้เลี้ยงดู) ที่อ่านหนังสือให้เด็ก ๆ วัย 0-6 ขวบ ฟังทุกวัน อย่างน้อยวันละ 5-15 นาที และเขียน “บันทึกแห่งรัก เมื่ออ่านให้เจ้าฟัง” หลังอ่าน เพื่อเป็นเครื่องมือในการบันทึกเรื่องราว ความรู้สึก พัฒนาการของลูกที่เกิดจากการอ่านหนังสือให้ฟัง และใช้ข้อมูลจากบันทึกเป็นบทพิสูจน์เพื่อการขยายผล และสานต่อแนวคิดการพัฒนาเด็กด้วยการอ่านให้ลึกในระดับชุมชน ซึ่งจะสร้างความเปลี่ยนแปลงฐานรากของการพัฒนาคนของประเทศไทยได้แท้จริง

อ่านยกกำลังสุขเพื่อพัฒนาเด็กปฐมวัยจังหวัดตรัง
ศูนย์ประสานงานภาคีพัฒนาตรังยั่งยืน

โครงการอ่านยกกำลังสุข สนุกที่บ้านในสวน โดยศูนย์การจัดการศึกษาทางเลือก เพื่อการส่งเสริมอาชีพการพัฒนาองค์กรและชุมชนอย่างยั่งยืน จังหวัดพัทลุง มีแนวทางการทำงานที่ค้นพบมาว่า “...โอกาสทางการศึกษามีความสำคัญต่อการพัฒนาเด็กและเยาวชนให้มีคุณภาพและพร้อมที่จะเจริญเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีของชาติได้ในอนาคต...”

“อ่านในสวน” เป็นกิจกรรมส่งเสริมการเรียนรู้สำหรับเด็กและเยาวชนในชุมชนบ้านท่าดินแดงออก หมู่ที่ 4 ตำบลวังใหม่ อำเภอป่าบอน จังหวัดพัทลุง โดยโรงเรียนบ้านในสวน ซึ่งเป็นศูนย์การจัดการศึกษาทางเลือกที่เปิดพื้นที่ให้เด็กและเยาวชนได้มีกิจกรรมด้วยกันมาทำกิจกรรมในวันหยุดเรียนเสาร์ อาทิตย์ และช่วงปิดภาคเรียน กิจกรรมหลักคือการอ่าน การฟัง และการสังเกต ที่ได้จากการลงพื้นที่ศึกษาประวัติความเป็นมา ภูมิศาสตร์ ภูมิปัญญาต่างๆ ของชุมชน และการให้เด็กและเยาวชนได้นำองค์ความรู้ที่ได้รับมาทดลองฝึกปฏิบัติในห้องเรียนบ้านในสวน ในการทำขนม การทำอาหาร การรำมโนราห์ การเลี้ยงไก่ การอนุรักษ์พันธุ์ต้นไม้

อ่านยกกำลังสุข สนุกที่บ้านในสวน
ศูนย์การจัดการศึกษาทางเลือกจังหวัดพัทลุง

โครงการเกาะแห่งการอ่าน จังหวัดกระบี่ สู่แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ดำเนินงานโดย กลุ่มละครมหายา ด้วยแววตา และรอยยิ้มของน้องน้อยในเกาะพื้นที่ห่างไกล คือพลังใจให้โครงการฯ ได้ส่งมอบความรักด้วยหนังสือ “เกาะแห่งการอ่าน” ดำเนินงานในพื้นที่ตำบลเกาะศรีบอยา จ.กระบี่ ประกอบไปด้วย เกาะจำ เกาะปู้ เกาะฮ้าง เกาะนอกคอม เกาะศรีบอยา บ้านตังไทร และ บ้านคลองเตาะ โครงการฯ ได้นำความสุขผ่านการอ่าน โดยใช้กระเป๋านิทานเคลื่อนที่ส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ภายใต้ความร่วมมือของสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ สู่การขับเคลื่อนแผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านร่วมกัน พร้อมการปั้นแกนนำ “หัวกะทิ การอ่าน” ร่วมสร้างสรรค์กิจกรรมในโรงเรียน และศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก ด้วยกองทุนหนังสือดีเพื่อน้องในพื้นที่ห่างไกล

กลุ่มละครมหายา จังหวัดกระบี่

2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ปฐมวัย เป็นช่วงวัยที่ทุกหน่วยงานกำลังให้ความสนใจ เพราะเป็นวัยที่สำคัญเนื่องจากสังคมไทยก้าวเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุ มีเด็กเกิดน้อยลง สังคมจึงต้องหันมาลงทุนและให้ความสำคัญ พัฒนาการพยากรณ์ตั้งแต่ปฐมวัย ซึ่งการลงทุนกับเด็กปฐมวัย ได้ผลคืนมา 7-12 เท่า (เจม เฮกแมน)

การพัฒนาการเด็ก ถือเป็นประเด็นที่มีความสำคัญ และจำเป็นที่จะต้องได้รับการดูแลและพัฒนาทั้งในระดับประเทศและระดับพื้นที่ ล่าสุดจากข้อมูลกระทรวงสาธารณสุขสำรวจได้ผลออกมาว่า เด็กไทยมีพัฒนาการล่าช้าประมาณ 30% ผลจากการประเมินพัฒนาการเด็กปฐมวัย อายุ 0-5 ปี เมื่อปี พ.ศ.2557 พบว่า เด็กอายุ 0-2 ปี มีพัฒนาการล่าช้า 22% และเด็กอายุ 3-5 ปี

มีพัฒนาการล่าช้า 34% โดยเฉพาะปัญหาพัฒนาการล่าช้าทางด้านภาษา ส่งผลให้การเรียนไม่มีประสิทธิภาพ เด็กไทย ป.4-ป.6 ประมาณ 10-15% อ่านไม่ออกเขียนไม่ได้ และคิดไม่เป็น และอาจเป็นสาเหตุสำคัญที่ทำให้คนไทยมีศักยภาพต่ำกว่าที่ควร เด็กอายุ 3-5 ปี ส่วนใหญ่อยู่ในศูนย์เด็กเล็กที่พ่อแม่เอาไปฝากเลี้ยง ผู้ดูแลเด็กรับค่าตอบแทนต่ำ และภาษาที่ 2 ไม่ได้รับการเอาใจใส่ ที่น่าเป็นห่วงยิ่งกว่า คือ ยังมีเด็กอีกหลายคนไม่มีโอกาสได้รับการดูแลและพัฒนาในศูนย์เด็กเล็ก โดยเฉพาะอย่างยิ่งเด็กที่ถูกพ่อแม่ทิ้งให้อยู่กับปู่ ย่า ตา ยายที่เลี้ยงดูอย่างขาดความรู้ สอดคล้องกับหลักฐานที่ระบุว่าพัฒนาการล่าช้าส่วนใหญ่เป็นผลกระทบจากความเครียดรุนแรง ที่เกิดจากการที่เด็กถูกทอดทิ้งหรือทำร้ายร่างกาย การลงทุนของท้องถิ่นและรัฐบาลเพื่อป้องกันแก้ไขสาเหตุและส่งเสริมพัฒนาการเด็กปฐมวัยอย่างมีประสิทธิภาพ ได้รับการพิสูจน์แล้วว่า มีผลดีต่อการสร้างคนที่มีประโยชน์ต่อสังคมและประเทศชาติ

จากสถานการณ์ดังกล่าว ส่งผลให้ปัญหาการอ่านของเด็กไทย เป็นปัญหาที่มีมาอย่างเนิ่นนาน โดยปัญหาเหล่านี้กระจายอยู่ทั่วพื้นที่ประเทศไทย หากเด็กไทยไม่อ่าน จะเกิดผลกระทบทั้งการพัฒนาทักษะการอ่าน เด็กขาดการจดจำ ขาดการควบคุมตนเอง ไม่มีสมาธิ ออกจากโรงเรียนกลางคัน และอีกหลายๆ ปัญหาที่จะตามมา โดยเฉพาะคุณภาพของเด็กและเยาวชนในพื้นที่ค่อนข้างขาดโอกาส จากการรับรู้และเข้าถึงโอกาส เหตุผลเนื่องจากทั้งสภาพพื้นที่ที่ไกลทุรกันดารรวมไปถึงการใส่ใจของผู้ปกครอง ที่ส่วนใหญ่มุ่งแต่การให้ความสำคัญกับการประกอบอาชีพและทำงานต่างพื้นที่ ทำให้โอกาสที่เด็กในพื้นที่เกาะที่ห่างไกลจะได้รับโอกาสในการถึงหนังสือ น้อยมาก ส่งผลให้คุณภาพชีวิตในพื้นที่ค่อนข้างวิกฤติ

การอ่าน ถือเป็นพื้นฐานสำคัญของการเรียนรู้ เป็นประโยชน์ต่อการพัฒนาคุณภาพของทรัพยากรมนุษย์และพัฒนาประเทศในระยะยาว การสร้างวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้จึงเป็นกลไกหนึ่งในการเพิ่มศักยภาพของคนให้มีความรู้ มีขีดความสามารถ และเตรียมพร้อมรับสถานการณ์ต่างๆ ที่เปลี่ยนแปลงไปและการคิดอย่างสร้างสรรค์ จนสามารถพัฒนาตนเองให้เป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาสังคมและประเทศชาติ แม้ว่าที่ผ่านมา คนไทยในทุกช่วงวัยมีแนวโน้มการอ่านและใช้เวลาในการอ่านเพิ่มมากขึ้น แต่ยังคงขาดความตระหนักถึงความสำคัญของการอ่านและขาดแรงจูงใจ รวมทั้งขาดสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการสร้างพฤติกรรมและนิสัยรักการอ่าน

ปี 2559 เครือข่ายศูนย์ประสานงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านในชุมชนท้องถิ่น โดยแผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านได้ร่วมกับกรมอนามัยในการขับเคลื่อนมติสมัชชสุขภาพแห่งชาติ ครั้งที่ 9 วาระ การสร้างเสริมสุขภาวะเด็กปฐมวัยด้วยการบูรณาการอย่างมีส่วนร่วม จึงได้มีการพัฒนาแนวแนะและแนวปฏิบัติในการใช้หนังสือและการอ่านเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและศักยภาพเด็กปฐมวัยซึ่งสามารถนำข้อมูลวิชาการส่วนนี้และผลจากการปฏิบัติในพื้นที่จัดทำเป็นข้อเสนอให้ทุกภาคส่วนร่วมขับเคลื่อน **“มหัศจรรย์การอ่านเพื่อเด็กปฐมวัย : แนวแนะและแนวปฏิบัติในการใช้หนังสือและการอ่านเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและศักยภาพเด็กปฐมวัยด้วยการบูรณาการอย่างมีส่วนร่วม”**

3. กระบวนการทำงาน

กลุ่มละครมาหา จังหวัดกระบี่ ดำเนินกระบวนการสร้างเสริมวัฒนธรรม การอ่าน เกาะแห่งการอ่านในเด็กปฐมวัย ในพื้นที่ตำบลเกาะศรีบอยา อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ ที่มีผู้คนอาศัยอยู่เป็นจำนวนมาก แต่ด้วยสภาพภูมิศาสตร์เป็นเกาะน้อยใหญ่ ประกอบไปด้วย เกาะศรีบอยา เกาะปู้ เกาะจำ บ้านตังไทร บ้านคลองเตาะ อยู่กระจายตัว ทำให้การเดินทางและการเข้าถึงคุณภาพชีวิตในเด็กประสบปัญหา โดยเฉพาะกลุ่มเด็กเล็กภายในเกาะที่ขาดโอกาสในหลายๆ ด้าน รวมไปถึงการขาดโอกาสการเข้าถึง

หนังสือดีและการอ่าน แผนงานสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่าน สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) จึงเข้ามาหนุนเสริมเกาะแห่งการอ่าน ในพื้นที่เกาะศรีบอยา เริ่มจากอบรมครูอาสาสมัครเด็กเล็ก ผู้ปกครอง อสม.เป็นแกนนำขับเคลื่อนโครงการสร้างความตระหนักรู้ และแนวทางในการสร้างสรรค์ให้เด็กภายในเกาะรักการอ่าน ผลจากการดำเนินงานเกิดแกนนำหัวกะทิกการอ่านในสถานศึกษา 5 แห่ง ได้ร่วมออกแบบกิจกรรมส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่าน ได้แก่ โรงเรียนบ้านเกาะจำกับกิจกรรมชายหาดสร้างนักอ่าน โรงเรียนบ้านเกาะปุกับกิจกรรมศาลาสร้างนักอ่าน โรงเรียนบ้านเกาะศรีบอยากับกิจกรรมพักเที่ยงชวนมาอ่าน โรงเรียนบ้านดิงไทรกับกิจกรรมเกมสร้างนักอ่าน โรงเรียนบ้านคลองเตาะกับกิจกรรมเล่านิทานผ่านละคร รวมไปถึงกลุ่มเยาวชนรักษ์บ้านเกิดตำบลเกาะศรีบอยา กับกิจกรรมขยะสร้างนักอ่าน บูรณาการการเก็บขยะริมชายหาดกับการอ่านทุกวันอาทิตย์ โดยนำขยะที่เก็บได้มาทำเป็นตัวละครตามเรื่องราวในหนังสือนิทาน เกิดนิทานเรื่อง “เพื่อนตัวน้อยของหอยชักตีน”

ในส่วนการทำงานด้านชุมชน กระบวนการทำงานสำคัญองเกาะแห่งการอ่านในการส่งเสริมและพัฒนาเด็กปฐมวัยด้วยการอ่านผ่านกิจกรรม “บ้านอ่านยกกำลังสุข” ยังช่วยสร้างความอบอุ่นในครอบครัวของพ่อ แม่ ลูก ด้วยการมอบของขวัญที่งดงามที่สุดให้แก่ชีวิตที่กำลังเติบโต จากการอ่านหนังสือนิทานให้ลูกฟัง ที่จะมาพร้อมความรัก ความผูกพัน และพัฒนาการของเด็ก ด้วยหนังสือนิทานมีความมหัศจรรย์ที่ลึกซึ้ง ทั้งจากภาพ ตัวอักษร โทนเสียง อ่อนโยนจากการอ่านให้ลูกฟัง ซึ่งความรู้ทางการแพทย์และงานวิจัย

หลายชิ้นสอดคล้องต้องกันว่า ช่วงวัยที่สำคัญของมนุษย์ ทั้งการเติบโตทางสมอง จิต จิตวิญญาณ และความดีงามทั้งหมดล้วนบ่มเพาะได้ตั้งแต่ “ปฐมวัย” บ้านอ่านยกกำลังสุข จึงเป็นบ้านที่มีชีวิต มีมุมอ่านหนังสือ มีมุมเล่น และมีครอบครัวเพื่อนบ้านมาร่วมแบ่งปันประสบการณ์ดี ๆ ร่วมกัน

นอกจากนี้ยังมีหน่วยงานของรัฐบาลที่เข้ามาหนุนเสริมเพื่อสร้างพลังในการขับเคลื่อนงานร่วมกันทั้งแนวราบและแนวตั้ง โดยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ร่วมหนุนเสริมเกาะแห่งการอ่าน

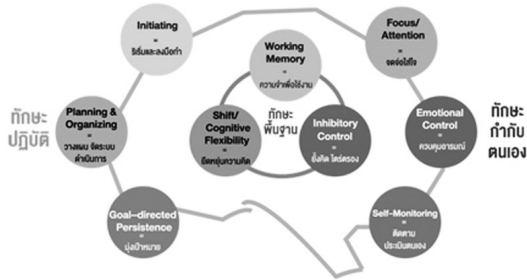
ผ่านกระเป๋านิทานส่งเสริมการอ่านเคลื่อนที่ ภายใต้แผนแม่บทส่งเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ของไทย พ.ศ.2560-2564 จัดกระบวนการสร้างแกนนำห้วกะทิ และร่วมสร้างสมุนิทานทำมือใส่ในกระเป๋านิทานเคลื่อนที่ ที่สามารถเคลื่อนย้ายไปยังบ้านอ่านยกกำลังสูงในชุมชนและในโรงเรียน รวมถึงศูนย์พัฒนาเด็กเล็ก และบ้านพัฒนาการอ่านในครอบครัวที่มีเด็กเล็ก พ่อแม่ ลูก ด้วยสำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ เห็นถึงความสำคัญของการพัฒนาคุณภาพประชากรผ่านการอ่านและการเรียนรู้ ส่งเสริมให้ประชาชนทุกคนได้รับโอกาสทางการอ่านโดยเฉพาะในเด็ก การเข้าถึงการอ่านจะช่วยสร้างเสริมพฤติกรรมและนิสัยรักการอ่าน ซึ่งต้องทำควบคู่กับการสร้างสภาพแวดล้อมที่เอื้อต่อการส่งเสริมการอ่านและนิสัยรักการอ่าน ซึ่งวัยเด็กก่อนเรียนจำเป็นต้องได้รับการบ่มเพาะและปลูกฝังนิสัยจากพ่อแม่และผู้ปกครอง รวมทั้งชุมชน นอกจากนี้กองทุนคุ้มครองเด็ก สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกระบี่ ให้การสนับสนุน ร่วมสร้างคุณภาพชีวิตที่ดีผ่านการอ่านของเด็กและครอบครัว โดยร่วมจัดตั้งกองทุนหนังสือดีเพื่อน้องในพื้นที่ห่างไกล เกิดกระบวนการหนังสือหมุนเวียนให้เด็กได้เข้าถึงหนังสือเพิ่มขึ้น สร้างนิสัยการอ่านและส่งเสริมการอ่านที่มีคุณภาพ ด้วยการสอดแทรกประเด็นการส่งเสริมการอ่านในการศึกษาทั้งในและนอกโรงเรียน และกระบวนการเรียนการสอน เพื่อพัฒนาสมองแบบ Executive Functions (EF) ให้เกิดศักยภาพของสมองในทักษะ 9 ด้าน เพื่อการบริหารจัดการชีวิต ด้วยการอ่านในเด็กปฐมวัยรวมทั้งพัฒนาแหล่งเรียนรู้ให้มีรูปแบบที่เหมาะสมต่อการพัฒนาการในเด็ก

Executive Functions (EF)

ทักษะสมองเพื่อชีวิตที่สำเร็จ

คิดเป็น ทำเป็น เรียนรู้เป็น แก้ปัญหาเป็น อยู่กับคนอื่นเป็น มีความสุขเป็น

4. การก้าวข้ามข้อจำกัด (คน/งาน/เครือข่าย)

การดำเนินกิจกรรมที่ผ่านมาของเกาะแห่งการอ่านเกิดการบูรณาการร่วมกันของหน่วยงานภาคีในพื้นที่ ได้แก่ องค์การบริหารส่วนตำบลเกาะศรีบอยา โรงพยาบาลส่งเสริมสุขภาพตำบล กศน. ตำบล สำนักงานพัฒนาสังคมและความมั่นคงของมนุษย์จังหวัดกระบี่ สำนักงานวัฒนธรรมจังหวัดกระบี่ และสื่อมวลชนท้องถิ่นพื้นที่ได้ร่วมกันออกแบบกระบวนการของกิจกรรมสร้างเสริมวัฒนธรรมการอ่านสู่เด็กปฐมวัย

การดำเนินการดังกล่าว ผู้การก้าวผ่านข้อจำกัด ผ่านกระบวนการการมีส่วนร่วม การนำเอากลุ่มเป้าหมายเป็นตัวตั้ง ผ่านการกระจายงานตามพันธกิจร่วมกัน โดยอาศัยทุนทรัพยากรของแต่ละองค์กร มาร่วมแชร์ ร่วมเรียนรู้ ร่วมแลกเปลี่ยนระหว่างกัน ทั้งนี้ การดำเนินการของกระบวนการดังกล่าวได้จัดทำเวทีข้อตกลง MOU ร่วมกันระหว่างภาครัฐ ภาคเอกชน สื่อมวลชน และภาคประชาชน เพื่อร่วมกันสู่การดำเนินงานเป้าหมายในเด็กปฐมวัย เพื่อส่งเสริมคุณภาพชีวิตที่ดีด้วยการอ่านในชุมชน

5. บทเรียน ข้อเสนอแนะ

กระบวนการในการส่งเสริมการพัฒนากายเด็ก การสร้างความรัก ความเข้าใจ และการสร้างความอบอุ่นให้แก่ลูก คือ “พ่อแม่” และหน้าที่ในการบ่มเพาะลักษณะนิสัย นำไปสู่ปัญญาที่ดีสำหรับวัยปฐมวัย คือ “ครู” “ช่วงวัย 0-6 ปี เป็นช่วงโอกาสทองของชีวิต” ที่จะแต่งเติม เสริมแต่งให้สวยงามได้อย่างไรได้บ้าง ภายใต้การทำงานแบบบูรณาการร่วมกัน กระบวนการหนึ่งในการสร้างพัฒนาการที่ดีในเด็กปฐมวัย คือการส่งเสริมการอ่านสำหรับเด็กปฐมวัยด้วยหนังสือนิทาน และกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

ข้อเสนอสู่การผลักดันของงานสร้างสุขในปี 2561 ครั้งนี้ สู่การสร้างคน สร้างงาน สร้างสุข เพื่อสานพลังที่ก้าวข้ามขีดจำกัด สู่สุขภาวะที่ยั่งยืนมีดังนี้

หนึ่ง ขอให้มีการกำหนดแนวปฏิบัติให้เกิดการใช้หนังสือและการอ่านเพื่อสร้างเสริมสุขภาวะและศักยภาพเด็กปฐมวัย ด้วยการบูรณาการอย่างมีส่วนร่วม ด้วยหนังสือเป็นสื่อและเครื่องมือที่ใช้งานง่ายสามารถส่งเสริมสร้างพัฒนาการและสุขภาวะให้เด็ก

ปฐมวัยรวมไปถึงครอบครัวได้ เช่น การมีสวัสดิการหนังสือเพื่อเด็กแรกเกิด-3 ปี , การจัดให้กิจกรรมส่งเสริมการอ่านเป็นแบบแผนในชีวิตประจำวัน ในครอบครัว และการนำเรื่องของการสร้างเสริมให้เกิดวัฒนธรรมการอ่านในกลุ่มเด็กปฐมวัยสามารถช่วยให้เกิดการพัฒนาคูณภาพชีวิตของเด็ก ช่วยสร้างเสริมพัฒนาการและสมรรถนะแก่เด็ก และกระบวนการที่สามารถส่งเสริมให้เกิดการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ร่วมกันในการเสริมสร้างสุขภาวะในเด็กปฐมวัย คือการเชื่อมประสานงานภาคีเครือข่ายระหว่างหน่วยงานทั้งภาครัฐ ภาคธุรกิจ และภาคประชาสังคม รวมถึงการสร้างพื้นที่ให้เกิดนวัตกรรมส่งเสริมการอ่านในเด็กปฐมวัย และการใช้กระบวนการสื่อสารเพื่อสร้างการรับรู้และตระหนักรู้สู่การพัฒนาการเด็กในเด็กปฐมวัยได้อย่างยั่งยืน

สอง กำหนดให้มีนโยบายการใช้งบประมาณท้องถิ่นและหรืองบประมาณจากกองทุนสุขภาพระท้องถิ่นหรือพื้นที่เพื่อพัฒนาสุขภาวะเด็กปฐมวัยด้วยนิทาน หนังสือ และกิจกรรมส่งเสริมการอ่าน

2. รู้เท่าทันสื่อ ด้วยชุมชน 3ดี

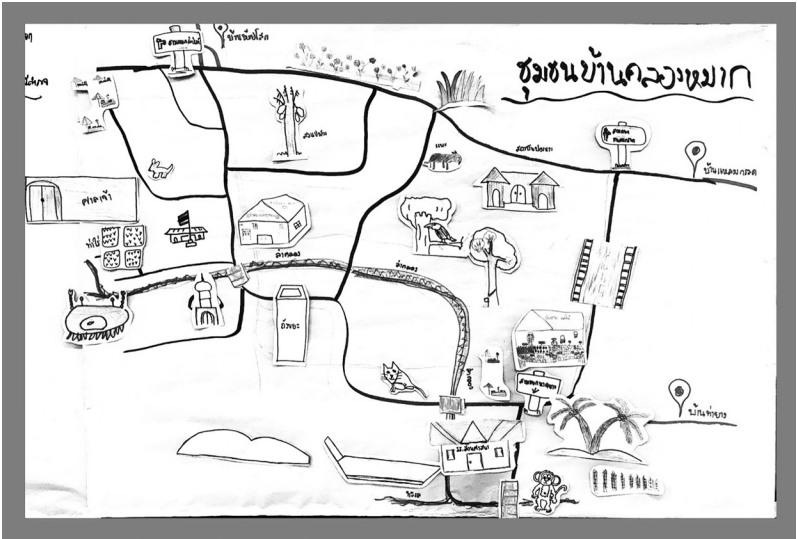
ชุมชน 3ดี วิถีสุข (เครือข่ายสื่อศิลปวัฒนธรรมชุมชน)

1. ข้อมูลพื้นฐาน

การรู้เท่าทันสื่อ ถือเป็นเรื่องสำคัญของคนในสังคมยุคนี้ เพราะจะทำให้เราสามารถเลือกรับรู้ข่าวสารได้อย่างเหมาะสม และไม่ตกเป็นเหยื่อของข่าวสารที่ได้ข้อเท็จจริงจากรากฐานข้อมูลที่แตกต่างกัน และยังได้เข้าในกระบวนการของที่มาของสื่อแล้วเราก็จะไม่ตกเป็นเครื่องมือของสื่อ

ปัจจุบัน เด็กและเยาวชนมีพฤติกรรมในการเสพสื่อเป็นอย่างมาก เด็กและเยาวชนภาคใต้ก็เช่นกัน ด้วยการเข้าถึงสื่อสามารถทำได้

อย่างอิสระ ไม่มีข้อจำกัดเรื่องเวลาและสถานที่เหมือนอดีต การเข้าถึงสื่อของเด็กและเยาวชน การรู้จักใช้สื่ออย่างเท่าทันในการบริโภคข้อมูลที่หลากหลายจึงสำคัญในการ “รู้เท่าทัน”

ภาคใต้ มีเครือข่ายกลุ่มเด็ก เยาวชน และครอบครัวที่ดำเนินการในประเด็นรู้เท่าทันสื่อ เป็นจำนวนมาก แม้มีระดับการดำเนินงานของกระบวนการที่แตกต่างกัน แต่ต่างมีเป้าหมายเดียวกันในการส่งเสริมและพัฒนาให้เกิดกระบวนการเรียนรู้ประเด็นทักษะเท่าทันสื่อ เครือข่ายเหล่านี้ ได้แก่ ศูนย์สื่อสารเด็กไทยมุสลิม จังหวัดกระบี่ กลุ่มดอกกลาพู จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มมานีมานะ ศูนย์อาสา กลุ่มมะนาวหวาน จังหวัดสงขลา โรงเรียนนักษาว จังหวัดปัตตานี กลุ่มฟ้าใส จังหวัดยะลา และกลุ่มอื่นๆ ในภาคใต้

2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

บริบทการเปลี่ยนแปลงของสังคมโลกภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ส่งผลต่อสังคมไทย โดยเฉพาะ “สื่อ” ที่เข้ามามีบทบาทสำคัญต่อการดำรงชีวิตที่หลีกเลี่ยงไม่ได้ การเข้ามาของข้อมูลสื่อจึงเป็นความท้าทายต่อการบริโภคสื่อในโลกที่ข้อมูลข่าวสารเข้ามาที่ต่างระดับหลากหลายด้านและหลากหลายมุมมองในโลกข่าวสารที่ไร้พรมแดนเช่นปัจจุบัน

โลกที่กำลังเปลี่ยนไปที่เต็มไปด้วยด้านข้อมูลข่าวสารที่หลากหลายรอบตัวเรา ส่งผลต่ออิทธิพลต่อความคิด ความเชื่อและพฤติกรรมของคนเราโดยไม่รู้ตัว จากการเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี ถือเป็นความก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและการสื่อสารเพื่อตอบสนองความต้องการของผู้คนอย่างรวดเร็วในรูปแบบที่หลากหลาย ส่งผลให้ผู้คนทุกเชื้อชาติสามารถติดต่อสื่อสารกันอย่างไร้พรมแดนและรวดเร็วทันใจ

ในยุคสื่อหลอมรวม (media convergence) ที่ผสมผสานระหว่างสื่อเก่าและสื่อใหม่ ที่ซับซ้อนจนบางครั้งก็อาจแยกไม่ออก ปรากฏการณ์ที่เกิดขึ้นของสื่อที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะสื่อใหม่ที่มีรูปแบบการสื่อสารใหม่ๆ เกิดขึ้นเพื่อเพิ่มส่วนขยายทางการสื่อสาร เปิดโอกาสให้มนุษย์สามารถนำเสนอเรื่องราว ความรู้สึกนึกคิด ตลอดจนจนแสดงความคิดเห็นได้อย่างเสรีบนพื้นที่ส่วนตัว หรือโลกเสมือนจริง (Virtual Reality) และยังสามารถสร้างความสัมพันธ์กับผู้คนที่ไม่มีพื้นที่เสมือนจริงได้ จนขยายเป็นเครือข่ายสังคมแบบออนไลน์ (Social Networking) สร้างปฏิสัมพันธ์ต่อกันได้หลากหลาย ทั้งการตอบกลับในเวลาต่อมา และได้ตอบแบบทันที

ทันใด (Real Time Interaction) อย่างไรก็ตามผลลัพธ์แห่งการเปลี่ยนแปลงอาจไม่ใช่เพียงแค่ประสิทธิภาพ และประสิทธิผลของการสื่อสารเพียงอย่างเดียว แต่อาจหมายรวมถึงพฤติกรรมทางการสื่อสารของมนุษย์ที่ได้รับอิทธิพลมาจากการพัฒนารูปแบบการสื่อสารใหม่ๆ อีกด้วย

ทักษะรู้เท่าทันสื่อ จึงมีความสำคัญต่อเด็ก เยาวชนที่จะไม่ต้องตกเป็นเหยื่อในการถูกล่อลวง หรือหลงเชื่อ แต่อาจจะต้องสามารถคิด วิเคราะห์ สงสัยตั้งคำถาม และรู้จักแยกแยะได้ว่าใครเป็นผู้ให้ข้อมูล เขามีความต้องการสื่อสารอะไร กับใคร เรื่องอะไร หรือมีจุดมุ่งหมายแอบแฝงด้วยหรือไม่

การพัฒนาการของสื่อ สารสนเทศ และเทคโนโลยีดิจิทัลในช่วงหลายทศวรรษที่ผ่านมา มีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว การรู้เท่าทันสื่อ (Media Literacy) การรู้เท่าทันสารสนเทศ (Information Literacy) และการรู้เท่าทันดิจิทัล (Digital Literacy) จึงมี

ความสำคัญอย่างมาก โดยเฉพาะอย่างยิ่งบทบาทของความเป็น พลเมืองนักสื่อสารสร้างสรรค์ Creative Communication for Health

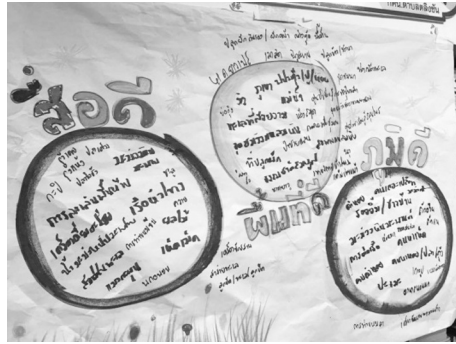
ปัจจุบัน เด็ก และเยาวชน ภาครใต้ คงไม่ต่างกับเด็กใน
ภูมิภาคอื่น ๆ ที่สื่อเข้ามามีอิทธิพลในทุกมิติและทุกระดับที่
อินเทอร์เน็ตเข้าถึงแม้ในพื้นที่ห่างไกล การให้เด็กได้รู้จักคิด รู้จัก
เท่าทัน และตื่นรู้ สามารถใช้สื่อให้เกิดเป็นผู้สื่อสารที่เป็นประโยชน์
ได้ด้วย ถือเป็นโอกาสในการสร้างช่องทาง เพื่อการเสริมสร้างสังคม
แห่งการเรียนรู้ และดึงดูดความสนใจของเด็กและเยาวชนให้เป็นคน
ใฝ่เรียนรู้ จุดประกายความคิดและจินตนาการใหม่ ๆ ในเชิงสร้างสรรค์
อีกด้วย

3. กระบวนการทำงาน

เมื่อ 3 ดีสู่การสร้างวิถีสุขในชุมชน

3 ดี มาจาก “ สื่อดี พื้นที่ดี และภูมิดี ” ถือเป็น การสร้างสรรค์
มีความเกี่ยวข้องและสอดคล้องจาก “ ต้นน้ำ ” สู่ “ ปลายน้ำ ” การมี
“ สื่อดี ” ก็เหมือน “ ต้นน้ำ ” ที่ทำให้เกิดกระบวนการจัดการด้าน
“ พื้นที่ ” ในชุมชน เกิดพื้นที่ดี พร้อมกับภูมิปัญญาและภูมิคุ้มกันที่ดี

ศูนย์สื่อสารเด็กไทยมุสลิม เป็นกลุ่มหนึ่งที่ขับเคลื่อน
ประเด็นรู้เท่าทันสื่อ ผ่านกระบวนการสื่อศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริม
สุขภาพ สสส. โดยมีกลุ่มเป้าหมายเป็นกลุ่มเด็ก เยาวชน และ
ครอบครัว ผ่านกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์และสร้างพื้นที่ปลอดภัย
โดยใช้กลไกของเมือง 3 ดีวิถีสุข (สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี) ผ่านรู้เท่าทัน
สื่อ มีการดำเนินการในพื้นที่ต้นแบบ คือ ชุมชนบ้านคลองหมาก

ตำบลคลองขนาน อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่ และชุมชน บ้านท่ามะพร้าว ตำบลคลองพน อำเภอคลองท่อม จังหวัดกระบี่ ยังได้ทดลองนำเครื่องมือตัวชี้วัดเมือง 3ดี ไปใช้ในชุมชนบ้าน คลองรั้ว ตำบลตลิ่งชัน อำเภอเหนือคลอง จังหวัดกระบี่

การดำเนินการขับเคลื่อนประเด็นเท่าทันสื่อส่งผลต่อเด็ก และเยาวชนสู่การสร้างสรรค์ให้เกิดเป็น “พลเมืองตื่นรู้” และ “ฉลาดรู้” ในการใช้สื่อ ส่งผลกระทบต่อการสร้างเสริมสุขภาวะ โดยมีบทบาทสำคัญในการสร้าง “ภูมิคุ้มกัน” ปัจจัยเสี่ยงผ่านการ บ่มเพาะ หล่อหลอม กระตุ้น และสร้างโอกาสให้เด็กและเยาวชน พัฒนาตนเองสู่การเป็น “พลเมืองและนักสื่อสารสุขภาวะที่ตื่นรู้” สู่การพัฒนาตนเองในระดับปัจเจกสู่สังคม ผ่านกระบวนการสร้าง เมืองสื่อสร้างสรรค์ 3ดี วิถีสุข คือ สื่อดี พื้นที่ดี ภูมิดี และนักสื่อสาร สร้างสรรค์ ดังนี้

สื่อดี เป็นกระบวนการเรียนรู้ที่ให้เด็กและเยาวชนร่วมคิด ร่วมออกแบบ และร่วมสร้างสื่อที่ปลอดภัยและสร้างสรรค์ เด็กและ เยาวชนจะได้รับและได้ใช้สื่อที่เหมาะสมกับการพัฒนาตามช่วงวัย

ทั้งเด็ก เยาวชน และครอบครัวมีโอกาสเข้าสู่อดีตได้โดยไม่จำกัดโอกาส เวลา และสถานที่ “สื่อ” ในที่นี้ หมายถึง สื่อทุกประเภท ทั้งสื่อมวลชน สื่อท้องถิ่น สื่อพื้นบ้าน ปราชญ์ท้องถิ่น และสื่อใหม่

พื้นที่ดี พื้นที่สร้างสรรค์ หรือพื้นที่สุขภาวะ กระบวนการ ให้เด็กและเยาวชนร่วมสร้างพื้นที่ที่ทุกคนมีส่วนร่วมในการออกแบบ และใช้ประโยชน์ร่วมกันเป็นพื้นที่ที่บุคคล ครอบครัวและชุมชนได้มา แลกเปลี่ยนเรียนรู้ สานสร้างความสัมพันธ์ที่ดีต่อกัน เสริมพลังซึ่งกัน และกัน “พื้นที่ดี” ในที่นี้ อาจเป็นได้ทั้งพื้นที่สร้างสรรค์ทางกายภาพ และพื้นที่สร้างสรรค์ทางความคิดที่สามารถลดช่องว่างในการออกจาก หน้าจอได้ด้วย

พื้นที่สร้างสรรค์ทางกายภาพ พื้นที่สาธารณะที่มีความปลอดภัย เป็นพื้นที่ที่จัดให้บุคคลหรือกลุ่มบุคคลมาใช้ประโยชน์ ร่วมกัน หรือใช้ในการจัดกิจกรรมสร้างสรรค์เป็นประจำ เช่น การจัดสวนหย่อมให้เป็น “พื้นที่กิจกรรมทางกายและออกกำลังกาย” การจัดลานวัดเป็น “ลานแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม” การจัดสนาม กีฬาให้เป็น “ตลาดนัดอาหารปลอดภัย” การจัดห้องสมุดของโรงเรียน ให้เป็น “แหล่งเรียนรู้โลกกว้าง” ที่บุคคลทั่วไปสามารถเข้าไปใช้ได้ อย่างไม่มีข้อจำกัดด้านโอกาสและเวลา เป็นต้น

พื้นที่สร้างสรรค์ทางความคิด เป็นกระบวนการจัดให้มีเวที เพื่อการแลกเปลี่ยนทางความคิด ทั้งอย่างเป็นทางการ เช่น การประชุมหรือเป็นวาระประจำ และอย่างไม่เป็นทางการ เช่น สภากาแฟ เพื่อให้บุคคลหลากหลายกลุ่ม เพศ วัย ได้มาแลกเปลี่ยน ความคิดเห็นต่อสถานการณ์ปัญหาต่างๆ ที่เกิดขึ้นในบ้านเมืองหรือ ในชุมชน รวมทั้งแลกเปลี่ยนแนวทางการแก้ไขปัญหาอันเอื้อต่อ ความสุขและการพัฒนาในแต่ละช่วงวัยของทุกคน

ภูมิดี เป็นการร่วมสร้างภูมิปัญญาในการฉลาดรู้เรื่องสื่อ การเท่าทันสื่อ เท่าทันตนเอง เท่าทันสังคม มีทักษะในการคิด วิเคราะห์อย่างมีวิจารณญาณ อันจะเป็นภูมิคุ้มกันให้กับตนเอง ครอบครัวและชุมชนในการป้องกันภัยรอบด้านและสามารถจัดการกับการเปลี่ยนแปลงได้อย่างเหมาะสม คำว่า “ภูมิดี” ยังหมายรวมถึงการใช้ภูมิปัญญาของทุกฝ่ายในชุมชน ในการมีส่วนร่วมปกป้องดูแล และสร้างชุมชนร่วมกัน

กระบวนการที่ศูนย์สื่อสารเด็กไทยมุสลิมใช้เครื่องมือของ ชุมชน 3 ดีวิถีสุขผ่านสื่อศิลปวัฒนธรรมสู่การเมืองสื่อสร้างสรรค์ เพื่อให้เกิดแกนนำเด็กและเยาวชนสร้างความเป็นเจ้าของและการมีส่วนร่วม เกิดทักษะเท่าทันตนเอง และสังคมที่ลุกขึ้นมาสร้างสรรค์ สู่การเป็นเมืองแห่งวิถีสุขภาวะที่ทุกคนอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข ทั้งทางด้านร่างกายและจิตใจ ทั้งด้วยปัญญาที่เข้าถึงความดี ความงามและความจริง

4. การก้าวข้ามข้อจำกัด (คน/งาน/เครือข่าย)

การดำเนินการของศูนย์สื่อสารเด็กไทยมุสลิม ในการขับเคลื่อนงานสู่การก้าวข้ามข้อจำกัดได้ มีการทำงานทั้งในระดับ ของ คน งาน และการสร้างเครือข่าย ดังนี้

คน ได้มีการสร้างแกนนำของกลุ่มเยาวชน เพื่อให้เกิดการขับเคลื่อนกระตุ้นทั้งมิติกำลังกาย กำลังใจ สู้แรงบันดาลใจในการดำเนินงาน ทั้งนี้ ได้สร้างกระบวนการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่นให้เกิดเป็นแกนนำและพี่เลี้ยงของกลุ่มผู้ความยั่งยืน เพื่อเป็นต้นทุนให้กับ ชุมชนในการสร้างพลเมืองที่ดีในชุมชน

งาน ในการสานงานระหว่างกัน ในระดับปัจเจกบุคคล กับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยนำเอาหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในระดับ นโยบายในพื้นที่ ชุมชน และจังหวัดให้เข้ามามีส่วนร่วมในการหนุนเสริมการทำงานร่วมกัน เช่น ประเด็นด้านสื่อ การสานงานทั้งในระดับ ของหน่วยงานภาควิชาการในสถาบันการศึกษา และสื่อมวลชน ในท้องถิ่นเข้ามาดำเนินการร่วมกัน เป็นต้น

เครือข่าย รูปแบบการทำงานในการดำเนินการของโครงการ มีการเชื่อมโยงเครือข่ายการทำงานร่วมกัน ในระดับพื้นที่ชุมชน ระดับภาค และระหว่างเครือข่ายประเด็น โดยดำเนินการในลักษณะ การหนุนเสริมวิทยากรร่วมกัน รวมไปถึงการแลกเปลี่ยนข้อมูลที่เป็น ประโยชน์ระหว่างกันในกลุ่ม

5. บทเรียน ข้อเสนอแนะ

ศูนย์สื่อสารเด็กไทยมุสลิม ดำเนินกระบวนการในการ สร้างสรรค์สื่อดี พื้นที่ดีตลอดระยะเวลากว่า 10 ปี ที่ผ่านมา การรวม กลุ่มเล็ก ๆ ที่เคยได้โอกาสและมีประสบการณ์การทำงานผ่านสื่อ ศิลปวัฒนธรรมสร้างเสริมสุขภาพเพื่อสร้างวิถีสุขภาพะที่ดีในกลุ่มเด็ก และเยาวชนในพื้นที่และภาคใต้ ได้ข้อค้นพบว่า กลไกสำคัญหนึ่งที่มี ผลต่อการดำเนินงานที่สำเร็จของกลุ่ม คือ การดำเนินกิจกรรมโดยใช้ กระบวนการชุมชน 3 ดีวิถีสุข ที่ทุกคนในชุมชนเป็นผู้ได้รับประโยชน์ โดยตรงอย่างทางใดทางหนึ่ง เช่น การรู้เท่าทันสื่อของเด็กและเยาวชน ในชุมชน เด็กได้เรียนรู้เรื่องชุมชน ศิลปวัฒนธรรมพื้นบ้าน รากเหง้า ของชุมชน ผู้ใหญ่หรือหน่วยงานได้ใช้การพัฒนาทักษะแกนนำเยาวชน

ไปใช้ เพิ่มแกนนำในชุมชน ช่วยพัฒนาและสร้างพื้นที่สร้างสรรค์
ครอบครัวเกิดความภูมิใจ เด็กเล็กได้เรียนรู้วัฒนธรรมในชุมชนตนเอง
เกิดค่านิยมที่ดีให้กับชุมชน ไม่ต้องห่วงลูกหลาน ได้มีเวลาเพิ่มมากขึ้น
ขึ้นพบปะพูดคุยสร้างสรรค์สิ่งดี ๆ ให้กับชุมชน เป็นต้น

ส่วน “ผลพลอยได้” ของชุมชน อาจจะเป็นเรื่อง การพัฒนา
ตัวพื้นที่ การเชื่อมความสัมพันธ์ในมิติเครือญาติ เกิดแนวคิดต่อ
ในการสร้างแกนนำชุมชนให้เกิดการพัฒนากับธรรมชาติ ศิลปะ
และวัฒนธรรมสู่คุณค่าความดี ความงาม ความสุขที่แท้จริง

3. Active Citizen

พลเมืองสร้างนักร้องสื่อสารสุขภาวะที่ตื่นรู้

เครือข่ายนักร้องสื่อสารสร้างสรรค์ไอเดียสุขภาวะภาคใต้: Kiddee idol
(Creative Communication for Health)

1. ข้อมูลพื้นฐาน

นักร้องสื่อสารสร้างสรรค์ไอเดียสุขภาวะ (คิดดีไอเดอล-สื่อดีมีไอเดีย) เปลี่ยนสังคมด้วยพลังคนสื่อรุ่นใหม่ในพื้นที่ภาคใต้ จากการประกาศเจตจำนงของแผนระบบสื่อและวิถีสุขภาวะทางปัญญา สำนักสร้างเสริมวิถีชีวิตสุขภาวะ (สำนัก 5) สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.) ที่มีเป้าหมายในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ ระบบสื่อเพื่อสุขภาวะที่จะเอื้อให้ประชาชนมีขีดความสามารถในการเข้าถึงวิถีพัฒนาและการเรียนรู้เพื่อสร้างสุขภาวะ เพื่อการขับเคลื่อนกระบวนการพัฒนา “นักร้องสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาวะ” (Creative Communication for Health) ผ่านการสร้าง “ภูมิคุ้มกัน” ปัจจัยเสี่ยงในลักษณะต่างๆ ด้วยการบ่มเพาะหล่อหลอม กระตุ้น และสร้างโอกาสให้เด็กและเยาวชนพัฒนาตนเองสู่ Active Citizen “พลเมืองและนักร้องสื่อสารสุขภาวะที่ตื่นรู้และฉลาดรู้” กล้าคิด กล้าทำ ในการสร้างสรรค์สังคมในพื้นที่ของชุมชนตนเอง

ข้อมูลจากเวทีงานเสริมพลัง ร่วมสร้างประเทศไทยให้น่าอยู่ ความมั่นคงทางสุขภาวะ วาระสร้างสุขภาคใต้ ปี 2558 ณ ศูนย์ประชุมนานาชาติฉลองสิริราชสมบัติครบ 60 ปี มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ หาดใหญ่ จังหวัดสงขลา สำนักงานกองทุนสนับสนุน

“ความหวัง ความสุข ของเด็กที่บ้านเรา” สู่การพัฒนาเชื่อมโยง ประเด็นการทำงานของนักสื่อสารสร้างสรรค์สู่ภาวะส่งผลต่อการ สร้างแกนนำเยาวชนภาคใต้สู่ความเป็นพลเมืองสื่อต้นรู้ของคนรุ่นใหม่ ที่มีจิตสำนึกรู้เท่าทันสื่อ รู้เท่าทันสุขภาวะ

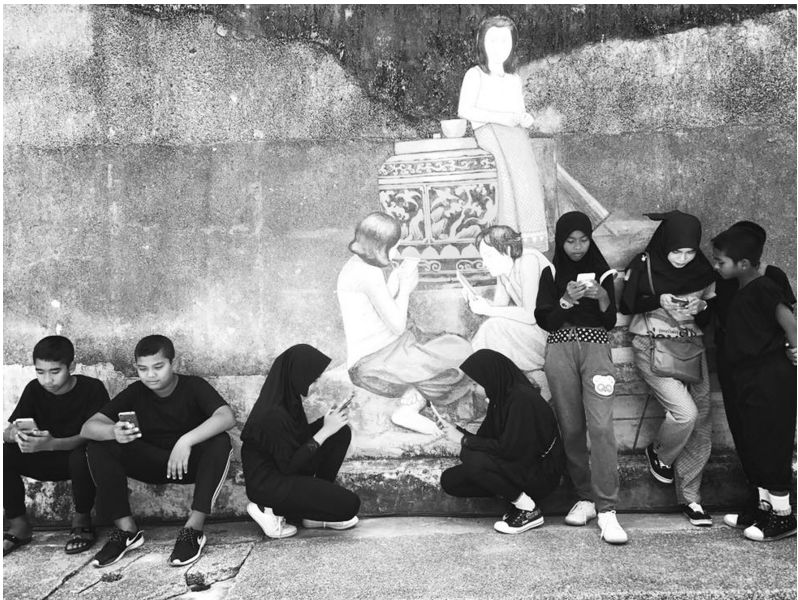
เครือข่ายนักสื่อสารสร้างสรรค์ไอเดียสุขภาวะภาคใต้ (Kiddee idol) ประกอบไปด้วย 7 จังหวัด ใน 20 พื้นที่ ได้แก่ ภูเก็ต กระบี่ สุราษฎร์ธานี นครศรีธรรมราช สงขลา ยะลา และ ปัตตานี มีแกนนำเยาวชนนักสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาวะมากกว่า 90 คน ที่พร้อมเป็นนักสื่อสาร มีทักษะ ด้านการผลิตสื่อที่มีคุณภาพ ี่มีความเป็นพลเมืองสื่อสามารถขยายผลของสื่อดีผ่านพื้นที่ปฏิบัติการ จนเกิดเป็นแนวทางในการสร้างความร่วมมือในพื้นที่ และยังสามารถ ขยายสร้างเป็นแรงบันดาลใจในสื่อออนไลน์ กว่า สองหมื่นคน ทั้งนี้ สามารถสกัดองค์ความรู้ให้เกิดชุดประสบการณ์ความรู้ของนักสื่อสาร สร้างสรรค์ไอเดียสุขภาวะในพื้นที่ภาคใต้อีกด้วย

2. สถานการณ์ที่เกี่ยวข้อง

ปัจจุบันการเปลี่ยนแปลงของโลกที่เป็นไปอย่างรวดเร็วและ มีความสลับซับซ้อนมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อวิถีชีวิตของผู้คน รวมถึง การเคลื่อนไหวของสังคมเทคโนโลยีสารสนเทศเป็นไปอย่างรวดเร็ว สู่สังคมต่าง ๆ ทั่วโลก ถือได้ว่าเป็นยุคแห่งความก้าวหน้าทาง วิทยาศาสตร์และเทคโนโลยี ที่มีการพัฒนาเป็นอย่างมาก ทั้งอุปกรณ์ เครื่องมือสื่อสารและคมนาคม ที่เป็นยุคของสื่อหลอมรวม ทำให้ การรับรู้ข้อมูลข่าวสารแพร่กระจายง่ายและสะดวกรวดเร็วมากขึ้น สามารถถ่ายโอนกันได้ในเวลาอันสั้น ระบบต่าง ๆ ทั้งด้านเศรษฐกิจ

สังคม การเมือง สิ่งแวดล้อม มีการเชื่อมโยงเป็นเครือข่ายการสื่อสาร ส่งอิทธิพลต่อกันและกัน เกิดกระแสทุนนิยมที่ทวีคูณรุนแรงมากขึ้น

ประเทศไทยมีการกำหนดนโยบาย “ไทยแลนด์ 4.0” เพื่อรองรับความเจริญที่กำลังเปลี่ยนไปและมีความซับซ้อนมากขึ้น โดยเฉพาะในยุคสื่อหลอมรวม Media Convergence ที่มีการผสมผสานระหว่างสื่อเก่าและสื่อใหม่เข้าด้วยกัน การบริโภคในการรับรู้จึงมีความสำคัญกับคนในยุคปัจจุบัน ยิ่งสื่อมีเพิ่มมากขึ้น มีหลากหลายช่องทางในการรับข้อมูล ปรากฏการณ์ของสื่อก็เพิ่มขึ้น ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงในวิถีสุขภาวะของคนเช่นกัน เพราะภูมิทัศน์และเนื้อหาในระบบสื่อที่เปลี่ยนแปลงอย่างก้าวกระโดดภายในระยะเวลาสั้น ๆ ส่งผลกระทบต่อสุขภาวะของคนไทยทุกคน ทุกระดับ ทุกเพศ และทุกวัย

ทำไม..ต้อง iDOL คิดดี

Creative Communication for Health

คิดดี คือ การคิดอย่างสร้างสรรค์ เพื่อสร้างวิถีชีวิตที่อ่อนโยน สุขุมและสังคม

โอดอล คือ บุคคลที่เริ่มคิด พร้อมลงมือทำ เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงจนเกิดเป็นต้นแบบที่ดี

คิดดี คือกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกันของเยาวชนคนรุ่นใหม่ ผ่านกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงรุกทางวิถีชีวิต

บทบาทผู้นำที่สามารถเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์ให้เกิดความเข้าใจที่ถูกต้องของผู้อื่นและเรียนรู้กับชุมชน จนเป็น "โอดอล"

สื่อที่มีเอเซีย ที่สร้างสรรค์สิ่งใหม่ "นิตยสารสร้างสรรค์เชิงรุก" (Creative Communication for Health) พร้อมพัฒนาการสื่อสารของชุมชนสร้างสรรค์เชิงรุกทางวิถีชีวิต

นิตยสารสร้างสรรค์เชิงรุกทางวิถีชีวิต: เป็นโครงการที่พัฒนาและส่งเสริมให้คนรุ่นใหม่ เกิดความเข้าใจคุณค่าตนเอง ผู้รอบข้างใจสำคัญทางวัฒนธรรมและมีส่วนร่วมกับชุมชน (iDOL) และทำให้เกิดกระบวนการเรียนรู้และแลกเปลี่ยนกันของเยาวชน ผ่านกระบวนการสื่อสารสร้างสรรค์เชิงรุกทางวิถีชีวิต (IDEA) ที่สำคัญที่สุดคือการเปลี่ยน "นิตยสารสร้างสรรค์เชิงรุกทางวิถีชีวิต" (Creative Communication for Health) ให้เป็นพื้นที่การเชื่อมโยงของเยาวชนในการสร้างสรรค์เชิงรุกทางวิถีชีวิต

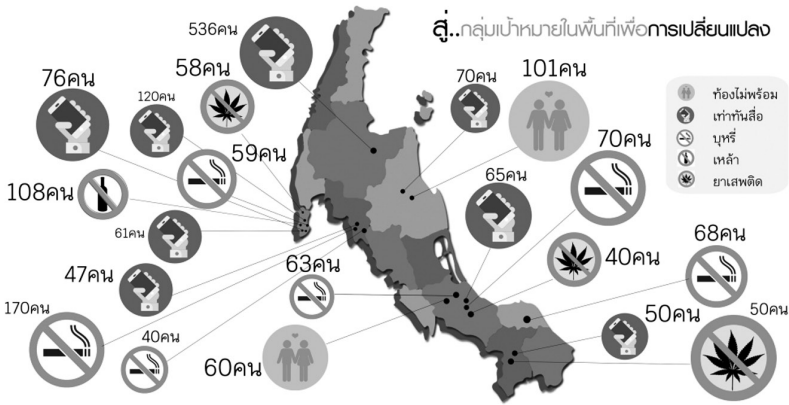
ยาริส นาคชาชัย
หัวหน้าศูนย์สื่อสารเด็กไทย
ศูนย์สื่อสารเด็กไทย เขต 4 กรุงเทพฯ

การสร้างพลเมืองนักสื่อสารสร้างสรรค์ จึงเป็นอีกหนึ่งในการสร้างพลังของสังคม เพื่อให้เกิดภูมิคุ้มกันต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนไป โดยเฉพาะสื่อที่ทรงอิทธิพลต่อความคิด พฤติกรรมและวิถีชีวิตของมนุษย์ ในเด็กและเยาวชนที่ใช้เวลาอยู่กับสื่อที่มีความหลากหลายจนขาดปฏิสัมพันธ์กับคนรอบข้าง การรู้จักใช้และฉลาดใช้สื่อจึงมีความสำคัญ รวมถึงการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์และปลอดภัยพื้นที่สีขาวที่เหมาะสม การเปลี่ยนแนวคิดให้เด็กได้ลุกขึ้นมาผลิตสื่อเองใช้สื่อเองที่ดีและมีคุณภาพส่งผลให้เกิด Active Citizen “พลเมืองสื่อ” ที่ “ฉลาดใช้สื่อ” และ “สร้างสรรค์สื่อ” ให้เป็น “นักสื่อสารสร้างสรรค์” นอกจากนี้จะเป็นผู้รับสื่อต่างๆ หลากหลายแล้วยังสามารถเป็นผู้ผลิตสื่อเองได้ การที่มีพลังพลเมืองในการสื่อสารจำเป็นต้องมีทักษะชีวิตในหลายมิติ เพื่อดำเนินชีวิตให้เหมาะสมและมีสุขภาวะที่ดี ไม่ตกเป็นเหยื่อของสิ่งมอมเมาต่างๆ ที่มาพร้อมกับสื่อได้ง่าย ทักษะที่มีความจำเป็นและสำคัญต่อเด็กและเยาวชนในปัจจุบัน คือ ทักษะการรู้เท่าทันสื่อและเทคโนโลยี หรือความ

สามารถในการอ่านสื่อออก เขียนสื่อได้ หรือความสามารถในการ
เข้าใจเนื้อหาที่สื่อเสนอ รู้จักแสวงหาแหล่งที่มาที่หลากหลาย วิเคราะห์
วิจารณ์ แยกแยะ คัดกรอง สามารถใช้ประโยชน์ และพัฒนาสื่อ
ในแบบฉบับของตนได้ กระบวนการเท่าทันสื่อ ช่วยพัฒนาความคิด
เป็นกระบวนการพลังพลเมืองที่จำเป็นอย่างยิ่งในยุคปัจจุบัน ซึ่งจะ
ทำให้เด็กและเยาวชนสามารถดำรงชีวิตและเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่มี
คุณภาพ

3. กระบวนการทำงาน

การดำเนินโครงการของนักสื่อสารสร้างสรรค์ไอเดียสุขภาวะ
(คิดดีไอดีคอลสื่อดีมีไอเดีย) เปลี่ยนสังคมด้วยพลังคนสื่อรุ่นใหม่
ในพื้นที่ภาคใต้ เน้นการขับเคลื่อนเยาวชนให้เกิดพลเมืองตื่นรู้ และ
ตระหนักรู้ผ่านกระบวนการพัฒนา “นักสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาวะ”
(Creative Communication for Health) เชื่อมโยงประเด็นในการ
ทำงานของนักสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาวะ ให้เกิดการสร้างแกนนำ
เยาวชนภาคใต้สู่ความเป็น Active Citizen พลเมืองสื่อตื่นรู้ของคน
รุ่นใหม่ ที่มีจิตสำนึกรู้เท่าทันสื่อ รู้เท่าทันสุขภาวะ สร้างพื้นที่กลาง
และวาระร่วมในการขับเคลื่อนไปพร้อมๆ กับการเกิดขึ้นของ
สถานการณ์ที่ส่งผลกระทบต่อเด็กและเยาวชนภาคใต้ สู่การแก้ไข
ปัญหาสถานการณ์ในชุมชน โดยคนรุ่นใหม่ได้ออกแบบการสื่อสาร
ไปพร้อมการใช้พลังของสื่อให้เกิดเป็นนักสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาวะ
ที่เกิดจากความเป็พลเมืองในการรับผิดชอบชุมชน และการสื่อสาร
ในชุมชนสู่การดำเนินกิจกรรมเพื่อแก้ไขปัญหาในระดับพื้นที่เพื่อให้
เกิดการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับตัวบุคคลจากภายใน ด้วยทักษะ

ความรู้ การสร้างสรรค์ไอเดีย ผู้สร้างสรรค์ สื่อสร้างพื้นที่ภายใต้ความร่วมมือจากชุมชนจนเกิดเป็นเครือข่ายนักสื่อสารสร้างสรรค์คนรุ่นใหม่ภาคใต้ขึ้น

ผลจากการดำเนินงานนักสื่อสารสร้างสรรค์ไอเดียสุขภาพะถือเป็นการสร้างพลังสื่อพลเมืองของเยาวชนที่สามารถเปลี่ยนสังคมด้วยพลังคนรุ่นใหม่ ผ่านกระบวนการสื่อสารในการส่งเสริมการตระหนักรู้และต้องการให้สังคมเกิดการตื่นตัวและเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยการสะท้อนปัญหาผ่านการผลิตสื่อดีและสร้างสรรค์ ภายใต้การสร้างพื้นที่เรียนรู้นำไปสู่การมีสุขภาพะที่ดีของกลุ่มเป้าหมาย โดยผลลัพธ์จากการดำเนินงานและการสะท้อนคิดของกลุ่มเยาวชนที่เข้าร่วมโครงการสามารถสังเคราะห์จุดร่วมของการพัฒนานักสื่อสารสร้างสรรค์ ไอเดียสุขภาพะให้เกิดพลังพลเมือง Active Citizen ภายใต้คำว่า CREATIVE เพื่อเป็นแนวทางในการขับเคลื่อนนักสื่อสารสร้างสรรค์ ของพลเมืองที่มีส่วนร่วมผ่านมิติการสื่อสารชุมชน ดังนี้

C=Communication/Community/Chang หมายถึง การสื่อสารของกลุ่มเยาวชนรุ่นคนใหม่ผ่านกระบวนการผลิตสื่อรณรงค์ การรู้เท่าทันสื่อ ปัจจัยเสี่ยง และท้องไม่พร้อม ในรูปแบบของโฆษณา หนังสือ และสารคดี ผู้พื้นที่ปฏิบัติการตามความถนัด ความสนใจ จากนั้นถ่ายทอดผ่านช่องทางต่างๆ เช่น สื่อสังคมออนไลน์ สื่อบุคคล สื่อสิ่งพิมพ์ youtube เป็นต้น เพื่อสร้างการเปลี่ยนแปลงและเกิดการตระหนักของกลุ่มเป้าหมาย โดยเปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เข้าร่วมโครงการได้แสดงความคิดเห็นและเป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาของสังคม

R=Relation หมายถึง การสร้างความสัมพันธ์ระหว่างกลุ่มเยาวชนกับกลุ่มเป้าหมายที่เข้าร่วมโครงการ เพื่อให้เกิดความรู้ความเข้าใจ และเข้าถึงเป้าหมายของการเรียนรู้ผ่านกระบวนการสื่อสร้างสรรค์ และวิถีสุขภาวะทางปัญญา ด้วยการเรียนรู้จากสื่อรณรงค์ที่กลุ่มเยาวชนได้ผลิตขึ้น และใช้ช่องทางดังกล่าวในการสร้างความสัมพันธ์ สร้างเครือข่าย และมีการแลกเปลี่ยนความคิดเห็นในรูปแบบต่างๆ เช่น การสนทนากลุ่มย่อย การถอดบทเรียน กิจกรรมกลุ่มสัมพันธ์

E=Energy หมายถึง การรวมพลังของเครือข่ายนักสื่อสารสร้างสรรค์โอเดียสุขภาวะภาคใต้ในการพัฒนาศักยภาพด้านการเรียนรู้ของกลุ่มเป้าหมาย เพื่อให้เข้าถึงวิถีสุขภาวะและการเติบโตทางปัญญาอย่างมีประสิทธิภาพ ด้วยการใช้พลังของคนรุ่นใหม่ที่เข้าใจปัญหา และนำปัญหาดังกล่าวมาถ่ายทอดผ่านช่องทางต่างๆ เพื่อให้ตนเอง กลุ่มเป้าหมายและสังคมเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางที่ดีขึ้น เช่น การสร้างนักเรียนแกนนำ การสร้างเยาวชนต้นแบบ และการ

เปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของเยาวชนกลุ่มเสี่ยงให้หันกลับมาเป็น
ส่วนหนึ่งของการรณรงค์และป้องกันปัญหาสังคม

A=Active หมายถึง การส่งเสริมให้นักสื่อสารสร้างสรรค์
โอเคเดียวสุขภาวะภาคีได้เกิดการตระหนักรู้และสามารถที่จะแก้ปัญหา
ของสังคมผ่านกระบวนการเรียนรู้และมีส่วนร่วมในการพัฒนา
ศักยภาพของการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์เพื่อการพัฒนาจินตนาการ
การพัฒนาปัญญา และการพัฒนาองค์ความรู้ ในการเป็นกลไกหนึ่ง
ของการสร้างสังคมให้มีความสุขผ่านการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ เช่น
ชุมชน โรงเรียน มหาวิทยาลัย และใช้สื่อรณรงค์ในการสร้างการ
ตื่นรู้ให้แก่กลุ่มเป้าหมายได้เล็งเห็นความสำคัญของปัญหาและ
สามารถนำองค์ความรู้ดังกล่าวไปขยายผลอย่างมีประสิทธิภาพ

T=Team หมายถึง กระบวนการมีส่วนร่วมของเครือข่าย
นักสื่อสารสร้างสรรค์โอเคเดียวสุขภาวะในการขับเคลื่อนกิจกรรม โดยมี
เป้าหมายเพื่อการเปลี่ยนแปลงสังคมด้วยพลังสื่อคนรุ่นใหม่
การดำเนินงานที่ผ่านมาต้องอาศัยหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ในลักษณะ
ภาคีสร้างความร่วมมือในการทำงาน และการถ่ายทอดองค์ความรู้
ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับโครงการ เช่น การสร้างภาคีความร่วมมือระหว่าง
กลุ่มเยาวชน การสร้างภาคีความร่วมมือกับพื้นที่ปฏิบัติการ เป็นต้น
จากกระบวนการดังกล่าวส่งผลให้เกิดความร่วมมือและเกิดเป็น
เครือข่ายในการทำงานที่มีการขยายผลในวงกว้าง โดยการนำ
องค์ความรู้และสื่อรณรงค์ ไปประยุกต์ใช้นอกเหนือจากพื้นที่ปฏิบัติ
การ ด้วยการให้ผู้ที่มีสนใจนำสื่อรณรงค์ไปใช้เป็นสื่อการเรียนการสอน
หรือจัดแสดงในการเปิดพื้นที่กิจกรรมต่างๆ

I=Idol /Inspiration หมายถึง การสร้างแรงบันดาลใจ ในการส่งเสริมให้เยาวชนรุ่นใหม่เกิดการตระหนักรู้ในการพัฒนาตนเองให้มีจิตสำนึกสาธารณะและการมีส่วนร่วมในการพัฒนาสังคม อย่างมีประสิทธิภาพ จนเกิดความยั่งยืน โดยอาศัยพลังทางความคิดของพลังสื่อคนรุ่นใหม่ในการร่วมกันแก้ปัญหาของสังคมตามความถนัดและความสนใจของตนเอง ก่อให้เกิดพลังขับเคลื่อนในการสื่อสารเพื่อการเปลี่ยนแปลงอันนำไปสู่กระบวนการเรียนรู้ภายใต้พื้นที่สร้างสรรค์ที่มีความเกิดจากการมีส่วนร่วมของทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้อง

V=Volunteer หมายถึง การส่งเสริมให้เครือข่ายนักสื่อสาร สร้างสรรค์โอเดียสสุขภาพะเกิดคุณค่าในตนเองสู่การสร้างแรงบันดาลใจการมีจิตสำนึกสาธารณะและสร้างกระบวนการมีส่วนร่วมกับชุมชนท้องถิ่น และประเทศชาติ ภายใต้การเป็นพลเมืองตื่นรู้ที่ความสำคัญกับการแก้ปัญหาของสังคมด้วยการแบ่งปันแนวคิด บทเรียนองค์ความรู้และประสบการณ์ในการพัฒนาสังคมให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ที่มีความมั่นคง แข็งแกร่งและมีภูมิคุ้มกันที่ดี

E=Empowerment หมายถึง การเสริมพลังของนักสื่อสาร สร้างสรรค์โอเดียสสุขภาพะในการพัฒนาขีดความสามารถด้านการสื่อสารประเด็นสุขภาพะ พื้นที่สุขภาพะทางปัญญา และพื้นที่สร้างสรรค์ด้วยการสร้างสื่อรณรงค์ถ่ายทอดสู่พื้นที่ปฏิบัติการให้เป็นพื้นที่แห่งการเรียนรู้ที่เปิดโอกาสให้ทุกฝ่ายที่เกี่ยวข้องได้เป็นส่วนหนึ่งในการแก้ปัญหาสังคมให้เป็นพื้นที่สร้างสรรค์ที่สามารถบ่มเพาะจิตสำนึกในการป้องกันและแก้ปัญหาของสังคมโดยใช้ต้นทุนทางความรู้ ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสื่อทางวัฒนธรรมในการขับเคลื่อนยุทธศาสตร์ที่สำคัญภายใต้กระบวนการมีส่วนร่วมของทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องในการสร้างสังคมให้น่าอยู่ ควบคู่กับการส่งเสริมการตระหนักรู้ในการเป็นพลเมืองที่ดีของสังคม

4. การก้าวข้ามข้อจำกัด (คน/งาน/เครือข่าย)

ที่ผ่านมา การดำเนินการนักร้องสื่อสารสร้างสรรค์ไอดีเดียวสุภาพะ (คิดดีไอดีอล-สื่อดีมีไอดีเอ) เปลี่ยนสังคมด้วยพลังคนสื่อรุ่นใหม่ในพื้นที่ภาคใต้ สู่การก้าวข้ามข้อจำกัดในการดำเนินงานเพราะทุกคนมีใจ มีพลัง ที่เห็นความสำคัญของพลังการสื่อสารที่มีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงที่สามารถถูกขยับมาสร้างสรรค์ “สื่อดี” ด้วยการลงมือทำ ผ่านการมีส่วนร่วมของภาคี และใช้พลังจิตอาสาเข้ามามีส่วนร่วม สำคัญในการปลูกฝังตั้งแต่เริ่มต้นของโครงการ เกิด Gen A (Generation Active) “พลังจิตอาสา” เพื่อปลูกฝังจิตสำนึก ให้เยาวชนนักร้องสื่อสารสร้างสรรค์เป็นผู้มีคุณธรรมจริยธรรม ตั้งมั่น ในการทำความดี เป็นพลเมืองที่มีจิตสาธารณะ (Active Citizen)

5. บทเรียน ข้อเสนอแนะ

ความจำเป็นที่จะต้องใช้กระบวนการนักสื่อสารสร้างสรรค์
สู่การสร้างพลเมืองตื่นรู้ เป็นแนวทางพัฒนาต่อการก้าวสู่ยุคไทยแลนด์
4.0 ที่มีความจำเป็นต่อการพัฒนาคุณภาพชีวิตในเด็กและเยาวชน
ยิ่งสภาพการณ์ของสังคมที่เปลี่ยนไป การเปลี่ยนวิถีชีวิตแบบเดิม
ต้องปรับเปลี่ยนไปด้วย เด็กและเยาวชนในชุมชนชนบทก็ต้องเรียนรู้
มีทัศนคติที่ดี มีภูมิคุ้มกันทางสังคม เกิดทักษะชีวิตที่ดีในชุมชน
โลกสมัยใหม่ที่เปลี่ยนแปลงรวดเร็ว รุนแรง ชับซ้อน พลิกผัน เต็มไป
ด้วยสิ่งเร้าเข้ายววน คนที่มีความยับยั้งชั่งใจ สามารถควบคุมกำกับ
ตนเองได้ ก็ยากที่จะตกเป็นเหยื่อของสถานการณ์ต่างๆ นักสื่อ
สร้างสรรค์สุขภาพจะจึงจำเป็นต้องได้รับการส่งเสริมและพัฒนาเพื่อ
สร้างให้ป็นต้นแบบของคนรุ่นใหม่ (IDOL) สู้แรงบันดาลใจของสังคม
และชุมชน พร้อมการสร้างค่านิยมปลูกฝังในจิตสำนึกสาธารณะ

ข้อเสนอแนะ ในการเห็นความสำคัญของพลเมืองสู่
“ACTIVE CITIZENSHIP” พลเมืองที่มีส่วนร่วมเพื่อส่วนรวม
เปลี่ยนสังคมได้ด้วยตัวเรา คือ การเห็นความสำคัญของเด็กและ
เยาวชน ต่อคุณค่าในตัวเด็ก ในยุค 4.0 เด็กเติบโตมาพร้อมเทคโนโลยี

WORKSHOP#1

...30ทีม ที่ได้มีการคัดเลือกเข้าร่วมในฐานการพัฒนาเด็กภาคใต้สร้าง สร้างงานเพื่อสร้าง
สังคม โลกใหม่ยุคไทยแลนด์ 4.0 ภาคใต้ตอนบน เมื่อวันที่ 21 ธันวาคม 2559 ณ ห้องสัมมนา
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และภาคใต้ตอนล่าง เมื่อวันที่ 24 ธันวาคม 2559 ณ R.13514-13515 ชั้น 6
ตึก13 คณะมนุษยศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ

...เรารู้จักและพัฒนาเด็กภาคใต้สร้าง คือเป็นกระบวนการเรียนรู้ที่พัฒนาศักยภาพ ให้ป็นเป็น
นักสื่อสารสร้างสรรค์เยาวชน ผ่านการอยู่ประสมปัญหาในสิ่งที่เด็กหรืออาสาชุมชนกำลังสร้าง
สรรค์ เพื่อพัฒนาประเด็นในทางสื่อสารปัญหาในสิ่งที่ ประเด็นที่น่าสนใจ ปัญหาเรื่อง และต้อง
พร้อม โดยมีผู้เข้าร่วมงาน จำนวน 156 คน

...กิจกรรมนี้ ได้ให้ความรู้ถึงจาก คณะดี คณะพยาบาลศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต และ
คณะดี คณะมนุษยศาสตร์และสังคมศาสตร์ มหาวิทยาลัยทักษิณ พร้อมมีบรรยากาศที่อบอุ่น
...๑.๑๓นี้ พร้อมผู้ดูแล ผู้ติดตามงานมาซึ่งคือผู้รับผิดชอบงานทางด้านสุขภาพ ตลอด ได้สาระถึง
พลังของเรานี้ไม่ใช่ว่าในสื่อสารสร้างสรรให้เป็นการเป็นแบบลง ไปและหาตัวสื่อสารสร้างสรร
ดูยาวๆ ภาคนี้ พร้อมใจกัน ถือเป็นงานที่ของจริง ขอสงวนสิทธิ์สงวนไว้คนเดียว

@ ภูเก็ต
มหาวิทยาลัยราชภัฏภูเก็ต

@ สงขลา
มหาวิทยาลัยทักษิณ

การเปิดโอกาสให้เด็กได้เป็นส่วนหนึ่งในการคิดให้เป็น ทำให้เป็น
 ผู้ความเป็นพลเมืองที่ฉลาดรู้จึงมีความสำคัญ ดังนั้น การเสริมทักษะ
 4 ด้าน เพื่อสร้างศักยภาพของเยาวชนผู้ใช้สื่อเพื่อการเปลี่ยนแปลง
 แห่งศตวรรษที่ 21 และนักสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาพ ประกอบด้วย
 1) ทักษะการรู้เท่าทันสื่อ สารสนเทศและดิจิทัล 2) ทักษะการสื่อสาร
 และการสร้างความร่วมมือ 3) ทักษะการเป็นผู้นำ และ 4) ทักษะ
 การตระหนักรู้เท่าทันตนและการสะท้อนความคิด ภายใต้แนวคิดสร้าง
 เยาวชนให้ฉลาดใช้สื่อเพื่อเป็นนักสื่อสารสุขภาพ จึงเป็นข้อเสนอ
 ในการสร้างภูมิคุ้มกันปัจจัยเสี่ยงต่างๆ และสร้างโอกาสให้เด็กและ
 เยาวชนพัฒนาตนเองสู่พลเมืองและนักสื่อสารที่ตื่นรู้ มีศักยภาพ
 ในการสร้างสรรค์วิถีชีวิตสุขภาพของตนเอง ผู้การขับเคลื่อนให้เกิด
 ความหวังจากคนรุ่นใหม่ ใช้พลังของสื่อให้เกิดเป็นนักสื่อสาร
 สร้างสรรค์สุขภาพพร้อมการเป็นไอดอล แบบอย่างที่ดี เพื่อสร้าง
 แรงบันดาลใจนักสื่อสารสร้างสรรค์สุขภาพ (Creative Communi-
 cation for Health) ในการขับเคลื่อนวิถีสุขภาพแบบองค์รวม และ
 เกิดการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ในเครือข่ายของภาคได้อย่างยั่งยืน

WORKSHOP#2

QR CODE ชมข่าว

เมื่อวันที่ 28-29 มกราคม 2560 เครือข่ายนักสื่อสารสุขภาพคนรุ่นใหม่ ภาคใต้ พร้อมเชิญปฏิบัติภารกิจและพัฒนาระบบนิเวศสื่อสังคมด้วยพลังสื่อคนรุ่นใหม่ โดยมีเยาวชนคนรุ่นใหม่ จำนวน 60 คน จากภาคใต้ซึ่งได้รับการคัดเลือกให้เป็น 20 ทีมของนักสื่อสารสร้างสรรค์สื่อสุขภาพภาคใต้ ณ บ้านสวนนาควิไล อ.หาดใหญ่ จ.สงขลา เวทีปฏิบัติการด้านทักษะและพัฒนาประเด็นเพื่อเสริมประสบการณ์ให้กับทีม 20 ทีม การสร้างคอนเท้นท์ที่มีชีวิตชีวา พร้อมและมีการเชิญผู้ปฏิบัติการสื่อสารสุขภาพ หน่วยงานผลิตสื่อ และสารคดี สื่อวิทยุการที่มีประเด็นสุขภาพมาร่วมแบ่งปันวิธีการ ส่วนกลาง พร้อมมีการพัฒนาประเด็นเชิงจับใจเสียง (สดำ, ฟู, มีกระแอม, บาราจ) คุณแม่วัยใสและเก๋ทันสมัย เพื่อต่อยอดโดยให้เกิดขึ้นจริงที่สุด พร้อมผนวกเอาความเป็นเอกลักษณ์นิสัยของสมาชิกทีมและสื่อสารในกลุ่มเป้าหมายมาประกอบเป็นชุดแผนปฏิบัติการที่ผ่านกันได้มีเยาวชนสนใจเข้าร่วมกว่า 90 ทีม ในการส่งผลงานและเข้าทีมพร้อมประเด็นปัญหาพื้นที่ซึ่งขยายสื่อสารในพื้นที่รูปแบบนักสื่อสารปฏิบัติการสื่อสารชุมชน ที่กระจายเครือข่ายพื้นที่ในภาคใต้ นำเสนอปัญหาผ่านสื่อหรือที่จะสื่อสารในชุมชน พร้อมการสื่อสารออนไลน์ในโซเชียลมีเดียด้วย.

4. พื้นที่นี้...ดีจัง

สู่พื้นที่สร้างสรรค์พื้นที่ปลอดภัย

ดอกไม้มัยม อ.เมือง จ.ยะลา

เด็กและเยาวชนเป็นวัยแห่งการเรียนรู้ แต่สภาพแวดล้อมในปัจจุบัน กลับไม่เอื้อต่อการเรียนรู้ของเด็กและเยาวชนเท่าไร การสร้างพื้นที่ปลอดภัยหรือพื้นที่สร้างสรรค์จึงจำเป็นอย่างยิ่งสำหรับสภาพแวดล้อมในปัจจุบัน พื้นที่สร้างสรรค์เป็นพื้นที่ ที่เด็กและเยาวชนได้มีโอกาสเรียนรู้ ริเริ่ม แบ่งปัน ผ่านกระบวนการเล่น กิน อ่าน หรือทำกิจกรรม อาจเป็นพื้นที่ทางกายภาพที่ให้เด็ก ๆ ได้ทำกิจกรรมต่างๆ ทั้งที่บ้าน โรงเรียน สวนสาธารณะ และชุมชน เป็นพื้นที่ทางความคิดที่เปิดโอกาสให้เด็ก ๆ ได้แสดงออกถึงความสามารถและมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ จัดกระบวนการ จัดกิจกรรม

ของตัวเองให้สอดคล้องกับความต้องการของเด็ก ๆ ส่งเสริมให้เกิดการค้นพบศักยภาพและคุณค่าของตัวเอง พื้นที่ทางสื่อที่เป็นบริบททางสังคมที่เป็นสาธารณะ ทุกคนสามารถรับรู้และเข้าถึงได้ จึงควรมีหน้าที่แบ่งปันพื้นที่ทางสังคมให้เด็กอย่างเหมาะสมและเพียงพอ โดยเปิดโอกาสให้เด็กมีสิทธิ มีส่วนร่วมในการแบ่งปัน จัดสรรทรัพยากรในสังคม มีส่วนกำหนดทิศทางการบริการหรือสวัสดิการสำหรับเด็ก พื้นที่สร้างสรรค์จึงเป็นพื้นที่ที่ครอบคลุมแนวคิดกิจกรรม ทั้งมิติด้านกายภาพ ความคิด สื่อและสังคม ภายใต้การมีส่วนร่วมของทุกฝ่าย โดยเด็กและเยาวชนเป็นผู้นำ ผู้ใหญ่เป็นฝ่ายสนับสนุน เพื่อเป็นส่วนหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงประเทศไทยให้น่าอยู่ ผู้การมีสุขภาวะที่ดีและการพัฒนาคุณภาพชีวิตที่ยั่งยืนของเด็ก เยาวชนที่เป็นรากฐานของครอบครัว และชุมชนต่อไป

ภาคใต้เป็นพื้นที่หนึ่งที่มีกลุ่มและองค์กรที่ทำประเด็นเกี่ยวกับพื้นที่สร้างสรรค์อยู่มากมาย กลุ่มดอกไม้ยิ้ม ต.สะเตง อ.เมือง จ.ยะลา ทำกิจกรรมเกี่ยวกับพื้นที่สร้างสรรค์ โดยการจัดตั้งกลุ่มให้เด็ก ๆ ในชุมชน ได้เรียนรู้เรื่องราวต่าง ๆ ในชุมชนของตนเอง สร้างความรักและห่วงแหนชุมชนของตนเอง ด้วยความเชื่อที่ว่าเด็กและเยาวชนจะเป็นกำลังสำคัญของครอบครัวและชุมชนต่อไปในอนาคต การปลูกฝังและสร้างสรรค์กิจกรรมในด้านต่าง ๆ เป็นเรื่องจำเป็นที่จะทำให้เด็กเติบโตเป็นผู้ใหญ่ที่ดีและมีคุณภาพในอนาคต

สะเตงเป็นส่วนหนึ่งของประวัติศาสตร์จังหวัดยะลา มีชื่อเรียกตามภาษามลายู คือชื่อเต แต่คำว่า ต้นสะเตง ลักษณะคล้าย

ต้นสะเดา เคยเป็นศูนย์ร่วมของหน่วยงานราชการในอดีต และเคยเป็นย่านการค้าการคมนาคมทางน้ำ เป็นจุดชนวนสินค้าทางการเกษตรจากฝั่งท่าสาปมายังสะเตง สะเตงยังมีความหลากหลายที่โดดเด่นทั้งในเรื่องวิถีชีวิตความเป็นอยู่ การทำมาหากิน วัฒนธรรม ขนบนิยม ประเพณี ความเชื่อ ภาษา ภูมิปัญญา (ขนมพื้นบ้าน สมุนไพร การจักสาน กรงนกและนิทาน) สภาพภูมิศาสตร์ บ้านเมือง และประวัติศาสตร์ในท้องถิ่น รวมทั้งมิติทางสังคม ที่มีการพึ่งพาอาศัยกันและกัน ฉันท์พี่น้อง เครือญาติ ใช้ชีวิตร่วมกันอย่างสงบสุขในอดีต

ชุมชนห้าแยกกำปงบาโงย ชุมชนบ้านร่ม ชุมชนหัวสะพาน สะเตง และชุมชนตลาดเกษตร ชี้ชุมชนนี้ เป็นชุมชนที่ยังคงความเป็นเอกลักษณ์ของสะเตงอยู่ แต่ด้วยเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นในปัจจุบันทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงการใช้ชีวิตของคนในชุมชน จากอดีตที่เคยอยู่ร่วมกัน ไปมาหาสู่กัน เด็กกับผู้ใหญ่ทำกิจกรรมร่วมกัน เปลี่ยนไปเป็นต่างคนต่างใช้ชีวิต เกิดความระแวงและไม่ไว้ใจกัน เด็กรุ่นใหม่เริ่มห่างไกลจากสิ่งที่อยู่รอบ ๆ ตัว ไม่เข้าใจและเรียนรู้การใช้ชีวิต

ในอดีตของคนในชุมชนที่ยังคงมีให้เห็นอยู่ ขณะที่โลกยุคโลกาภิวัตน์
เด็ก ๆ จึงไม่มีโอกาสเรียนรู้การใช้ชีวิตร่วมกัน เอื้อเฟื้อเผื่อแผ่ต่อกัน
มีความเห็นอกเห็นใจ มองโลกในแง่บวก และรู้สึกรักห่วงแหนชุมชน
และบ้านเกิดของตนเอง

ในช่วงเวลา 4 ปี ที่กลุ่มดอกไม้ยิ้มเปิดพื้นที่สร้างสรรค์
พบว่า เกิดการเปลี่ยนแปลงที่ดีขึ้น ทั้งในเรื่องความสัมพันธ์
ระหว่างวัย การทำงานร่วมกันของเด็ก ๆ ความรู้สึกรักและห่วงแหน
ชุมชนของตนเอง ผู้ใหญ่เห็นด้วยกับกิจกรรมที่เกิดขึ้น พร้อมทั้งจะผลักดัน
และให้ความร่วมมือในการกิจกรรมครั้งต่อไป ชุมชนกลายเป็น
แกนกลางในการถ่ายทอดองค์ความรู้และวิถีชีวิต ผ่านผู้ใหญ่
ครู ภูมิปัญญา และปราชญ์ในชุมชน ในรูปแบบการตามหาเรื่องเล่า
นิทานพื้นบ้าน การเล่น การกิน และเรียนรู้ความเป็นอยู่ของคน
ในชุมชน เพื่อก่อให้เกิดความเข้าใจซึ่งกันและกันระหว่างคนในชุมชน
และชุมชนรอบข้าง ภูมิใจในชุมชนของตนเอง และนำมาซึ่งสันติสุข

5. สิทธิของเด็กๆ เรื่องไม่เล็กที่ผู้ใหญ่ต้องใส่ใจ

สมาคมฟ้าใส ส่งเสริมสุขภาพของเด็กและเยาวชนชายแดนใต้

“เด็ก” หมายถึง บุคคลที่อายุต่ำกว่า 18 ปี บริบูรณ์

“เด็ก” วัยที่ทุกฝ่ายต่างเห็นพ้องต้องกันว่า คือ อนาคตของสังคม คือ ผ้าขาว ที่ต้องร่วมกัน แดงแต้มสีสັນให้ผ้าแต่ละผืนอย่างสร้างสรรค์ คือ ต้นกล้าเล็กๆ ที่ต้องดูแล ปกป้อง ค้ำคอง เพื่อให้เติบโตขึ้น ได้อย่างแข็งแรงและมั่นคง จึงไม่ใช่เรื่องแปลกที่ทุกฝ่าย ทุกหน่วยงานต่างต้องดูแลเอาใจใส่กับวิถีชีวิตความเป็นอยู่ ลดปัจจัยเสี่ยงต่างๆ ที่อาจส่งผลกระทบต่อตัวเด็กเพื่อให้เด็กเหล่านั้นเติบโตมาเป็นกำลังสำคัญในการพัฒนาประเทศ

ด้วยเหตุนี้ทุกประเทศจึงร่วมกันประกาศข้อกำหนดเกี่ยวกับ “สิทธิเด็ก” โดยกำหนดวันที่ 20 กันยายนของทุกปีเป็นวันประกาศปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิเด็กและเยาวชนขององค์การสหประชาชาติ เพื่อเป็นมาตรฐานในสิ่งที่ “เด็ก” พึ่งได้รับ จำนวน 10 ข้อ คือ

1. เด็กและเยาวชนพึงได้รับสิทธิเท่าเทียมกันโดยปราศจากการแบ่งแยก หรือกีดกันไม่ว่าโดยวิธีใดๆ ในเรื่อง เชื้อชาติ ผิว เพศ ภาษา ศาสนาความคิดเห็นทางการเมือง เผ่าพันธุ์แห่งชาติ หรือสังคม ทรัพย์สิน กำเนิด หรือสถานะอื่นๆ ไม่ว่าจะของเด็กหรือของครอบครัวก็ตาม

2. เด็กและเยาวชน พึ่งได้รับการพิทักษ์คุ้มครองเป็นพิเศษ อันจะช่วยให้เด็กสามารถพัฒนาทั้งทาง กาย ทางสมอง และจิตใจ เพื่อให้ร่วมอยู่ในสังคมได้อย่างปกติชน

3. เด็กและเยาวชน มีสิทธิที่จะได้มีชื่อและมีสัญชาติแต่กำเนิด

4. เด็กและเยาวชน พึ่งได้รับความมั่นคงทางสังคม และเติบโตอย่างสมบูรณ์ ดังนั้นทั้งแม่และเด็ก ควรได้รับการดูแลและคุ้มครองเป็นพิเศษ ทั้งเมื่ออยู่ในครรภ์และภายหลังเมื่อคลอดแล้ว โดยได้รับ

สิทธิในเรื่องที่อยู่อาศัยได้รับอาหาร ได้รับการดูแลทางแพทย์ และ โดยเฉพาะเด็ก ๆ ให้ได้รับการเล่นรื่นเริงเพลิดเพลินด้วย

5. เด็กและเยาวชน ที่พิการทั้งทางร่างกาย สมอง และจิตใจ มีสิทธิที่จะได้รับการรักษาพิเศษ หมายถึง การดูแลรักษาและการศึกษา ที่เหมาะสมกับสภาวะของเด็กโดยเฉพาะ

6. เด็กและเยาวชน พึงได้รับความรักและความเข้าใจ อันจะ ช่วยพัฒนาบุคลิกของตน โดยเติบโตอยู่ในความรับผิดชอบของบิดา มารดาของเด็กเองและในทุกกรณี เด็กจะต้องอยู่ในบรรยากาศที่เต็ม ไปด้วยความรัก ความอบอุ่น ปลอดภัยและไม่พลัดพรากจากพ่อแม่ ในกรณีที่เด็กไม่มีครอบครัว หรือมาจากครอบครัวที่ยากจนและมีลูก มากก็จะได้รับความช่วยเหลือ

7. เด็กและเยาวชน มีสิทธิที่จะได้รับการศึกษา ซึ่งครูควร จะจัดให้เปล่าอย่างน้อยในชั้นประถมศึกษา เพื่อเป็นการส่งเสริม วัฒนธรรมโดยทั่ว ๆ ไป และให้เด็กเติบโตเป็นสมาชิกผู้ยังประโยชน์ ต่อสังคมคนหนึ่ง การศึกษานี้คลุมไปถึงการแนะแนวทางชีวิต ซึ่งมี บิดามารดาเป็นผู้รับผิดชอบก่อนบุคคลอื่น ๆ เด็กจะต้องมีโอกาส ได้รับความสนุกสนานเพลิดเพลินจากการเล่นและรื่นเริงพร้อมกัน ไปด้วย

8. เด็กและเยาวชน จะเป็นบุคคลแรกที่ได้รับการคุ้มครอง และสงเคราะห์ในทุกกรณี

9. เด็กและเยาวชน พึงได้รับการปกป้องให้พ้นจากการถูกละเมิด ทั้งจากความโหดร้ายทารุณและการถูก ข่มเหง รังแกทุกชนิด เด็กจะ ต้องไม่กลายเป็นสินค้าไม่ว่าในรูปแบบใด จะต้องไม่มีการรับเด็ก

เข้าทำงานก่อนวัยอันสมควร ไม่มีการกระทำใด ๆ อันจะมีช้ำจูง หรือ อนุญาตเด็กให้จำต้องรับจ้างทำงาน ซึ่งอาจจะเป็นผลร้ายต่อสุขภาพ ของเด็ก หรือเป็นเหตุให้การพัฒนาทางกาย ทางสมอง และทางจิตใจ ของเด็กต้องเสื่อมลง

10. เด็กและเยาวชน พึงได้รับการคุ้มครองให้พ้นจากการ กระทำที่แสดงถึงการกีดกัน แบ่งแยก ไม่ว่าจะทางเชื้อชาติ ศาสนา หรือ รูปใด ๆ เด็กจะต้องได้รับการเลี้ยงดูให้เติบโตขึ้นมาในภาวะแห่งจิต ที่เต็มไปด้วยความเข้าใจและมีการหย่อนหนักหย่อนเบา มิตรภาพระหว่างชนชาติต่าง ๆ สันติภาพและภาพสากล และด้วยการ สำนึกเต็มที่ว่าพละกำลังและความสามารถพิเศษในตัวเขาควรจะถูกใช้ เพื่อรับใช้เพื่อนมนุษย์ด้วยกัน

สิ่งที่เด็กทุกคนควรจะได้รับเหล่านี้ต้องอาศัยความร่วมมือ จากทุกฝ่ายในสังคม ทั้ง หน่วยงานของรัฐ ครอบครัวยุวมถึงคนรอบ ข้างในสังคม เพื่อการเติบโตขึ้นได้อย่างเป็นสุข แต่ด้วยสภาพของสังคม ในปัจจุบัน ทั้งเรื่องยาเสพติด ความรุนแรงในครอบครัวและสังคม ที่มีรูปแบบแตกต่างกันออกไป รวมถึงปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ทั้งความ ยากจน ขาดแคลน และการปลูกฝังค่านิยมที่ผิดผ่านสื่อ ต่างส่งผล ให้ “เด็ก” เหล่านี้ต่างต้องเผชิญกับภาวะที่ขาดซึ่งการดูแลปกป้อง คุ้มครองอย่างเหมาะสม

ในหลายจังหวัดภาคใต้มีการดำเนินการเรื่องการคุ้มครองเด็ก เช่น ชุมพรมีโครงการพัฒนาศักยภาพเจ้าหน้าที่และผู้ปฏิบัติงาน ในการคุ้มครองเด็ก ให้เห็นความเปลี่ยนแปลงในเรื่องการคุ้มครองเด็ก รู้สภาวะของเด็กในพื้นที่เป็นรายบุคคล เรียนรู้เรื่องการคัดกรองเด็ก

ให้ทราบสภาพปัญหานำไปสู่การช่วยเหลือเด็ก โดยการจัดตั้งคณะทำงานคุ้มครองเด็กในระดับชุมชน พังงา สุราษฎร์ธานี จัดให้มีการอบรมสิทธิเด็กเพื่อให้ครูและเด็กได้เข้าใจการดูแลปกป้องคุ้มครองเด็ก

ในจังหวัดชายแดนใต้ มีความพยายามให้เด็ก ๆ ได้เข้าใจและเรียนรู้ว่าเมื่อใดเด็กได้รับผลกระทบไม่ว่าจะได้รับผลกระทบโดยตรงที่อยู่ในรูปของการได้รับบาดเจ็บ เสียชีวิต กลายเป็นเด็กกำพร้า ต้องพบกับผลกระทบทางจิตใจที่ต้องพบเจอกับภาพของความรุนแรง เมื่อครอบครัว ญาติพี่น้อง หรือครูของตัวเองถูกจับ ถูกยิง หรือถูกลอบทำร้าย เห็นโรงเรียน บ้านพักของตนเองถูกเผาทำลาย ต้องรับรู้ถึงความไม่ยุติธรรมที่ต้องเกิดขึ้นกับคนใกล้ชิด ซึ่งเด็ก ๆ จะไม่ได้รับผลกระทบใด ๆ ต่อวิธีการคิดของพวกเขาเหล่านั้นเลย หากได้เรียนรู้ตั้งแต่ต้นถึงสิทธิของตนเองในความเป็น “เด็ก”

โครงการเลี้ยงเด็กเพื่อสันติภาพได้ตรวจสอบข้อเท็จจริงเหตุการณ์ที่เด็กถูกละเมิดทำให้พบว่า เด็กที่อยู่ในโรงเรียน อยู่ในชุมชน หรืออยู่ในสภาพแวดล้อมที่เป็นสาเหตุที่ทำให้เด็กตกเป็นเหยื่อของการละเมิดส่วนใหญ่จะไม่รู้ว่าตนเองมีสิทธิที่จะได้รับการปกป้องจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก จึงมีข้อเสนอ ในการปกป้องคุ้มครองเด็กดังนี้

1. ควรจัดให้มีการอบรมหรือเผยแพร่เรื่องสิทธิเด็ก ในโรงเรียน ชุมชน วัด มัสยิด เข้าไปในหลักสูตร และเผยแพร่ตามสื่อต่าง ๆ
2. การคุ้มครองเด็กไม่ใช่เรื่องที่บุคคลใดหรือหน่วยงานหนึ่งสามารถทำได้สำเร็จตามลำพัง ต้องส่งเสริมให้คนที่อยู่แวดล้อมเด็ก ได้แก่ ครอบครัว โรงเรียน ชุมชนหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทำหน้าที่ให้

ถูกต้องสมบูรณ์ เด็ก ๆ จะได้อยู่อย่างมีความสุข ปลอดภัย ได้รับการส่งเสริมพัฒนา และได้รับการคุ้มครองสวัสดิภาพด้วย

3. ต้องเกิดกลไกสำหรับส่งเสริมและคุ้มครองเด็กในระดับชุมชนรากหญ้า และในภาคประชาชนที่มีความเข้มแข็งและยั่งยืนต่อไป

ในการปกป้องคุ้มครองเด็ก กฎหมายได้กำหนดหน้าที่ของ ผู้เป็นผู้ปกครองและผู้ที่เป็นคนเลี้ยงดูเอาไว้อย่างชัดเจน ผู้ใดที่ทำการฝ่าฝืนย่อมมีโทษทั้งทางปกครองและทางอาญา

กฎหมายสิทธิเด็ก มีที่มาจากอนุสัญญาว่าด้วยสิทธิเด็ก (Convention on the Rights of the Child) ซึ่งเป็นกฎหมายระหว่างประเทศที่ได้กำหนดสิทธิพื้นฐานของเด็กไว้ 4 ประการ คือ

1. สิทธิที่จะมีชีวิตรอด เป็นสิทธิที่จะได้รับการเลี้ยงดูทั้งทางร่างกาย จิตใจ ตลอดจนที่อยู่อาศัยให้เกิดความปลอดภัย และต้องได้รับการดูแลด้านสุขภาพจากบริการทางการแพทย์

2. สิทธิที่จะได้รับการพัฒนา เด็กทุกคนต้องได้รับสิทธิรับการศึกษาที่ดี ได้รับโภชนาการที่เหมาะสม

3. สิทธิที่จะได้รับความคุ้มครอง เป็นสิทธิที่เด็กทุกคนจะได้รับความคุ้มครองให้รอดพ้นจากการทารุณทุกรูปแบบ เช่น การทำร้าย การนำไปขาย ใช้แรงงานเด็ก หรือแสวงหาประโยชน์มิชอบจากเด็ก

4. สิทธิที่ในการมีส่วนร่วม มีสิทธิที่จะแสดงออกและแสดงความคิดเห็นต่อสังคมในเรื่องที่มีผลกระทบต่อเด็ก

6. เยาวชนค้นหาสันติภาพ

บัณฑิตอาสา (อานันท์ หวังกุลหล้า)

เหตุการณ์ความขัดแย้ง ความรุนแรง และความไม่สงบ ในจังหวัดชายแดนภาคใต้มีความยืดเยื้อมานานกว่า 13 ปี จากฐานข้อมูลของศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ (Deep South Incident Database-DSID) พบว่า ในระหว่างเดือนมกราคมปี 2547 ถึงเดือนเมษายน 2560 มีเหตุการณ์ความไม่สงบรวมทั้งสิ้น 19,279 เหตุการณ์ ในช่วงเวลาดังกล่าว มีผู้เสียชีวิตจากเหตุการณ์ความไม่สงบ 6,544 ราย มีผู้บาดเจ็บ 12,963 ราย สรุปได้ว่าในรอบ 13 ปี ระหว่างปี 2547-2559 มีผู้เสียชีวิตและบาดเจ็บรวม 19,507 ราย (<https://www.deepsouthwatch.org/node/11053> เข้าถึงวันที่ 2 มีนาคม 2561) ซึ่งเด็กและเยาวชนที่อยู่ในพื้นที่ที่กลายเป็นเหยื่อหรือได้รับผลกระทบทั้งทางตรงและทางอ้อมจากสถานการณ์ความไม่สงบในจังหวัดชายแดนภาคใต้ ทั้งเสียชีวิต บาดเจ็บ กลายเป็นเด็กกำพร้าจากพ่อแม่เสียชีวิต การโยกย้ายถิ่นอาศัยเพราะความไม่ปลอดภัย การศึกษาเล่าเรียนบางจังหวัดก็ไม่ได้รับอย่างเต็มที่เนื่องจากความปลอดภัยของครูผู้สอน เป็นต้น ตลอด 13 ปี ที่ผ่านมา ภาครัฐ เอกชน และภาคประชาสังคม พยายามแก้ไขปัญหา และสนับสนุนส่งเสริม เพื่อเปิดโอกาสให้เด็กได้รับการพัฒนาเหมือนพื้นที่อื่น ๆ โดยเฉพาะกลุ่มองค์กรประชาสังคมในระยะสามสี่ปีให้หลังมานี้ได้ก่อตัวเกิดขึ้นมาอย่างมากมาย โดยเฉพาะกลุ่มที่ทำงานเกี่ยวกับการพัฒนาเด็กและเยาวชนมีมากกว่า 20 กลุ่มองค์กร ได้แก่ มูลนิธิ อนุชนตาราเพื่อสิทธิมนุษยชนและการพัฒนา มูลนิธิเพื่อการพัฒนา

เด็ก มูลนิธิสถานวัฒนธรรม มูลนิธิเพื่อการเยียวยาและสร้าง
ความสามัคคีชายแดนใต้ สมาคมฟ้าใส สมาคมศิษย์เก่าบัณฑิต
อาสา มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ องค์กรเครือข่ายสิทธิมนุษยชน
ปาตานี สภาประชาสังคมจังหวัดชายแดนใต้ ประชาสังคมนราธิวาส
ศูนย์ประสานงานวิชาการให้ความช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจาก
เหตุความไม่สงบจังหวัดชายแดนใต้ ทั้งปัตตานี ยะลา นราธิวาส
กลุ่มด้วยใจ กลุ่มบุหรารายา กลุ่มพิราบขาว กลุ่มสลัดต้นเนเจอร์
กลุ่มป่านวงเดือน ศูนย์เฝ้าระวังสถานการณ์ภาคใต้ Leap Project
กลุ่มเยาวชนคนควรรักบ้านเกิด โครงการพัฒนาเด็ก CCF จังหวัด
นราธิวาส กลุ่มหัวใจเดียวกัน กลุ่มธนาคราใจอาสา และโรงเรียน
นักข่าวชายแดนใต้ โดยหวังว่าจะได้ช่วย ร่วมไม้ร่วมมือกันในการสร้าง
กลไกการปกป้องคุ้มครอง รวมถึงการพัฒนาเด็กและเยาวชนในพื้นที่
จังหวัดชายแดนใต้ และเป็นกลไกหนึ่งในการขับเคลื่อนงานเพื่อไปสู่
สันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้

สันติภาพในความเข้าใจของคนพื้นที่ที่ทำงานภาคประชา
สังคมมี 3 ระดับ ได้แก่ เส้นทางหรือแทร็คที่ 1 ระดับกลุ่มผู้มีอำนาจ
ตัดสินใจทางการเมือง ได้แก่ รัฐบาลไทยกับกลุ่มเห็นต่างจากรัฐ
ในนามกลุ่มมาราปาตานี แทร็คที่ 2 ระดับองค์กรภาคประชาสังคม
ที่สามารถเชื่อมต่อระหว่างผู้มีอำนาจตัดสินใจและชุมชน ได้แก่
นักการศาสนา นักวิชาการ สื่อมวลชน กลุ่มองค์กรต่างๆ และแทร็ค
ที่ 3 ระดับชุมชนฐานรากในพื้นที่(<https://www.deepsouthwatch.org/node/4014>เข้าถึงวันที่ 2 มีนาคม 2561) การขับเคลื่อนงาน
เพื่อนำไปสู่เป้าหมายเพื่อสันติภาพในแต่ละระดับก็ทำในบทบาท
ของตัวเอง กรณีตัวอย่างด้านการสื่อสารเชิงบวกมีเป้าหมายสุดท้าย

คือสันติภาพในจังหวัดชายแดนใต้ ที่ดำเนินการโดย โรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ (Deep South Journalism School: DSJ) ก่อตั้งเมื่อเดือนธันวาคม 2553 มีภารกิจจัดอบรมและพัฒนาศักยภาพนักสื่อสารรุ่นใหม่หรือน้องๆ เยาวชนที่สนใจด้านการสื่อสารเชิงบวกและสร้างสรรค์เพื่อสื่อสารออกสู่สาธารณะ ภายใต้แนวคิดการสื่อสารข้อมูลในพื้นที่ออกสู่ภายนอกโดยคนในพื้นที่ โดยมีคุณสระวนิดีอระ เป็นบรรณาธิการโรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ กระบวนการสร้างนักสื่อสารเป็นอย่างไร ขณะนี้สามารถผลิตนักสื่อสารได้เท่าไร และผลงานของน้องๆ ได้ออกสู่สังคมไปมากน้อยเพียงไหนแล้ว คุณฮัสซัน โตะดง ผู้สื่อข่าวโรงเรียนนักข่าวชายแดนใต้ เล่าให้ฟังว่า เมื่อช่วงเดือนสิงหาคม 2560 ถึง เดือนเมษายน 2561 ที่ผ่านมา

มีกระบวนการพัฒนาหลักสูตรการสร้างนักสื่อสารเยาวชน Gen Peace Reporters และต่อมาได้จัดอบรมเชิงปฏิบัติการเขียนข่าวและผลิตคลิปข่าวสั้น (Mobile Journalist: MoJo) รวม 3 รุ่น โดยมีน้องๆ เยาวชนสนใจเข้าร่วมกว่า 140 คน ทั้งทั้ง 3 จังหวัด ปัตตานี ยะลา นราธิวาส โดยเนื้อหา แนวคิดและทำความเข้าใจเรื่องการสื่อสารเชิงบวกต่อเรื่องราวในกัมปง (หมู่บ้าน) หรือโรงเรียน ได้แก่ วิถีชีวิต ประเพณี วัฒนธรรม สถานที่ท่องเที่ยว เป็นต้น มีการพัฒนาเยาวชนให้มีทักษะด้านการเขียนข่าวที่ทุกคนสามารถทำได้ และการถ่าย/ตัดต่อวิดีโออย่างง่ายสำหรับเยาวชน นอกจากนี้ทีมงานโรงเรียนนักข่าวได้เปิดพื้นที่ทั้งออฟไลน์และออนไลน์เพื่อให้น้องๆ ได้โชว์ผลงานออกสู่สาธารณะในเว็บไซต์ ที่ผ่านมาสามารถผลิตนักสื่อสารเยาวชนจำนวน 140 คน มีผลงานที่เป็นงานข่าวเรื่องเล่ากว่า 50 ชิ้นงานที่โพสต์ลงใน <https://sinaran.news/th> และคลิปวิดีโออีกกว่า 40 ชิ้นที่อยู่ระหว่างการพัฒนาให้สามารถโพสต์ได้ โดยเรื่องราวที่สื่อสารจะเป็นเรื่องสถานที่ท่องเที่ยว วัฒนธรรม อาหารการกินที่เป็นเอกลักษณ์ และกิจกรรมดี ๆ ในโรงเรียน

ตัวอย่างผลงานเยาวชน เช่น ข่าวเรื่อง **“นักเรียนโรงเรียนเอกชนนราธิวาส โกอินเตอร์ถ่ายทอดวัฒนธรรมสู่อเมริกา”** โดย นางสาวณัฐริณี นิโสะ นักเรียนโรงเรียนอัสตังกรียะห์อิสลามียะห์ที่เล่าเรื่องของเพื่อนคนหนึ่งจากจังหวัดชายแดนใต้ที่มีประสบการณ์ใช้ชีวิตนักเรียนแลกเปลี่ยนเป็นเวลา 10 เดือนกับครอบครัวชาวคริสต์ และโรงเรียนคริสตจักรที่เพนซิลวาเนีย สหรัฐอเมริกา มียอดคนอ่านเรื่องเล่าของเธอ 5,600 กว่าครั้ง

ข่าวเรื่อง “สวมครุยลุยชุมชน บัณฑิตจบใหม่นักศึกษา ปาตานีสร้างแรงบันดาลใจสู่เด็กกำพร้า” เมื่อบัณฑิตนักศึกษา ปาตานีกว่า 50 คน รวมตัวกันสวมชุดครุยทำความดีแก่น้องๆ เยาวชนเด็กกำพร้าและด้อยโอกาสในกิจกรรมบัณฑิตอาสาเพื่อสังคม ผ่านโครงการที่มีชื่อว่า MAJLIS KESYUKURAN SERJANA MUDA PATANI “MOTIVASI ANAK YATIM” แรงแบบ บัณฑิตใจสู่เด็กกำพร้า ณ ศูนย์เด็กกำพร้ามูลนิธิคุณนิตรัตน์ ต.บาโลย อ.ยะหริ่ง จ.ปัตตานี มียอดคนอ่านเรื่องเล่าของเธอ 2,400 กว่าครั้ง เล่าเรื่องโดยน.ส.แวฮัสมีร์ แวมะนอ นักข่าวเยาวชน (พิราบขาว จูเนียร์)

คุณฮัสซัน เล่าต่อว่าจากที่ได้สังเกตน้องๆ เยาวชน เห็นว่าการ ฝึกให้เยาวชนได้สื่อสารเรื่องราวดี ๆ จากกัมปงหรือสิ่งที่อยู่รอบตัวนำมาเขียนเป็นข่าวเล่าเรื่องเป็นการพัฒนาศักยภาพเยาวชน โดยเฉพาะ ด้านการคิด การอ่าน การจับประเด็น จนทำให้น้องๆ เก่งขึ้น

ทั้งหมดนี้คือเสียงของเด็ก เยาวชน ที่เปล่งออกมาผ่านผลงานที่พวกเขาภาคภูมิใจ เพื่อหวังว่าจะเป็นส่วนหนึ่งในการสร้างสันติภาพชายแดนได้ในบทบาทและศักยภาพของเยาวชน

คุณสระวนี และคุณฮัสซัน ได้สะท้อนว่า การได้ทำงานกับกลุ่มเยาวชนทั้งที่เรียนในโรงเรียนและเรียนนอกระบบ โดยใช้เรื่องการสื่อสาร การใช้เทคโนโลยีเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเยาวชนนั้น เราพบว่า เยาวชนให้ความสนใจกับเรื่องดังกล่าวมาก หน้าที่เราคือ การให้อิเดียบ ให้ความคิดว่าการสื่อสารสำคัญอย่างไร เรื่องอะไรที่เราสามารถสื่อได้ด้วยศักยภาพของเยาวชน ซึ่งโดยส่วนใหญ่ก็จะหยิบยกเรื่องใกล้ตัวมาสื่อสาร ถ้าจะสรุปก็คือ ทำเรื่องง่ายๆ เห็นผลเร็วๆ ต่อมาการเปิดพื้นที่ให้เยาวชนได้แสดงผลงานผ่านเว็บไซต์ เฟสบุ๊ก และมียอดคนดู คนชม ก็จะช่วยสร้างความภาคภูมิใจ และทำให้เยาวชนอยากทำอย่างต่อเนื่อง

ข้อเสนอแนะต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยเฉพาะหน่วยงานด้านการศึกษา ให้บรรจุหลักสูตรเรื่องการกระบวนการสื่อสารที่ทันยุคทันสมัยโรงเรียนระดับมัธยมและระดับอุดมศึกษาเพื่อใช้เป็นเครื่องมือฝึกกระบวนการคิด การอ่าน การจับประเด็นให้แก่แก่นักเรียน นักศึกษา

7. สร้างพลังความร่วมมือสู่การเปลี่ยนแปลง การศึกษาเพื่อเด็กเพื่อชุมชน

(ยุวชนสร้างสรรค์ สุราษฎร์ธานี)

การศึกษาที่แท้เป็นการศึกษาที่เข้าถึงความจริง ความดี ความงาม และความเป็นไปของชีวิต จึงต้องให้เด็กรู้จักตนเอง ชุมชน สังคม โลก หลายคนอยากเห็นการจัดการศึกษาที่นำไปสู่การสร้าง พลเมืองที่มีคุณภาพดี ทั้งทักษะความสามารถและคุณธรรมจริยธรรม รับผิดชอบ มีวินัย เป็นมิตร คิดวิเคราะห์อย่างมีวิจารณ์ญาณ มีสติ ปัญญา สามารถสานทักษะความรู้ระหว่างศาสตร์และศิลป์นำมาปรับ ใช้ในชีวิตจริงได้ ดังนั้นการปฏิรูปการศึกษาที่แท้จริงจึงต้องปฏิรูปการ เรียนรู้ของผู้เรียนโดยคำนึงถึงความแตกต่างระหว่างบุคคลเป็นตัวตั้ง

ปัจจุบันพบว่า การปฏิรูปการศึกษายังไม่สามารถนำไปสู่การ พัฒนาศักยภาพเด็กเยาวชนให้มีคุณภาพเพียงพอและยังไม่มี การแก้ปัญหาเรื่องคุณภาพการศึกษาอย่างจริงจัง แต่กลับพบการแก้ไข ปัญหาเชิงโครงสร้างการบริหารจัดการของหน่วยงานทางการศึกษา เป็นส่วนใหญ่ สถานการณ์ปัญหาที่พบบ่อยในการจัดการศึกษาของ ประเทศคือ ระบบการบริหารจัดการ การกระจายอำนาจบริหารงาน รวมถึงการปรับเปลี่ยนคณะรัฐมนตรีกระทรวงศึกษาธิการที่เกิดขึ้น บ่อยครั้ง ส่งผลให้มีการปรับเปลี่ยนนโยบายทางการศึกษาที่เป็น ไปตามทัศนคติของรัฐมนตรีและคณะที่เข้ามารับผิดชอบในแต่ละช่วง การจัดการศึกษาโดยส่วนใหญ่ยังให้ความสำคัญอยู่กับการวัดค่า GDP ตอบโจทย์ตลาดแรงงาน เด็ก เยาวชน คนหนุ่มสาวต้องออกไปเรียน

และทำงานนอกพื้นที่ทำให้เด็กออกห่างจากชุมชน ขณะที่การจัดกระบวนการเรียนรู้ทั้ง 8 กลุ่มสาระวิชา ส่วนใหญ่ยังเป็นการเรียนเพื่อตอบมาตรฐานและตัวชี้วัด ส่งผลให้เกิดการเรียนรู้เพื่อสอบแข่งขันวัดและประเมินผลโดยใช้มาตรฐานที่ส่วนกลางกำหนด เกิดปัญหาการแบ่งแยกกลุ่มเด็กอย่างชัดเจน กลุ่มเด็กที่ถูกจัดอยู่ในกลุ่มด้อยคุณภาพและกลุ่มเสี่ยงมีแนวโน้มต้องออกจากระบบการศึกษากลางคันเพิ่มขึ้น และยังพบปัญหาคุณภาพการจัดการศึกษาของโรงเรียนขนาดเล็กที่กระจายอยู่ในชุมชนในหลายพื้นที่

สำหรับการจัดการศึกษาสร้างการเรียนรู้ในยุคนี้ นักการศึกษาหลายท่านมักพูดถึงทักษะที่จำเป็นสำหรับเด็ก เยาวชน คนรุ่นใหม่เพื่อการดำรงชีวิตในโลกยุคศตวรรษที่ 21 นั้น สาระวิชามีความสำคัญแต่ไม่เพียงพอสำหรับการเรียนรู้เพื่อมีชีวิตในอนาคต เด็ก เยาวชน คนรุ่นใหม่ต้องมีทักษะเพิ่มเติม คือ ความรู้เกี่ยวกับโลก (Global Awareness) ความรู้เกี่ยวกับการเงิน เศรษฐศาสตร์ ธุรกิจ และการเป็นผู้ประกอบการ (Financial, Economics, Business and Entrepreneurial Literacy) ความรู้ด้านการเป็นพลเมืองที่ดี (Civic Literacy) ความรู้ด้านสุขภาพ (Health Literacy) ความรู้

ด้านสิ่งแวดล้อม (Environmental Literacy) และให้เด็กไทย มีสมรรถนะตามหลัก 3Rs 8Cs โดย 3Rs ประกอบด้วย อ่านออก (Reading) เขียนได้ (WRiting) คณิตเลขเป็น (ARithmetics) 8Cs ประกอบด้วย ทักษะด้านการคิดอย่างมีวิจารณญาณและการแก้ปัญหา (Critical Thinking and Problem Solving) ทักษะด้านการสร้างสรรค์และนวัตกรรม (Creativity and Innovation) ทักษะด้าน ความเข้าใจต่างวัฒนธรรม ต่างกระบวนทัศน์ (Cross-cultural Understanding) ทักษะด้านความร่วมมือในการทำงานเป็นทีม และ ภาวะผู้นำ (Collaboration Teamwork and Leadership) ทักษะ ด้านการสื่อสาร สารสนเทศ และรู้เท่าทันสื่อ (Communication, Information and Media Literacy) ทักษะด้านคอมพิวเตอร์ และ เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร (Computing and ICT Literacy) ทักษะในอาชีพและการเรียนรู้ (Career and Learning Skills) ในสังคมไทยได้เพิ่ม C-Compassion ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะ ที่เป็นจุดเด่นของไทย คือความมีเมตตา กรุณา วินัย คุณธรรม จริยธรรม ความมีวัฒนธรรมแบบไทย และการเคารพสถาบันชาติ ศาสนา พระมหากษัตริย์

ปัจจุบันหลายพื้นที่ในประเทศ มีหน่วยงาน องค์กรพัฒนา สังคม องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และชุมชน ที่มีความห่วงใยในสถานการณ์ปัญหาการศึกษาได้ให้ความสนใจ และพยายามเข้ามามีส่วนร่วมในการจัดการเรียนรู้ในกลุ่มเด็กเยาวชน ควบคู่ไปกับการจัดการศึกษาในระบบโรงเรียน เพื่อให้เด็กเยาวชน คนรุ่นใหม่ได้มีทักษะความรู้และทักษะชีวิตที่อยู่ได้ท่ามกลาง การเปลี่ยนแปลงของสังคมโลก จึงปรากฏรูปแบบการจัดการศึกษา ที่หลากหลาย เช่น การศึกษาทางเลือกที่เน้นส่งเสริมการเรียนรู้

ให้กับเด็กตามความสนใจสัมพันธ์กับชีวิตจริงเหมาะสมกับเด็กเยาวชนแต่ละคน การศึกษาบนฐานชุมชนซึ่งเน้นส่งเสริมการเรียนรู้จากสิ่งดีมีคุณค่าในสถานการณ์จริงที่เกิดขึ้นในชุมชน ให้เด็กได้มีส่วนร่วมปฏิบัติการจริงกับคนในชุมชน การศึกษาแบบบ้านเรียนซึ่งกลุ่มผู้ปกครองจัดการเรียนรู้ให้กับลูกหลานโดยเน้นฐานความสนใจ ความถนัด และทักษะความสามารถพิเศษของเด็กแต่ละคน การจัดการศึกษาโดยกลุ่มปราชญ์ชาวบ้านเน้นการส่งเสริมให้เด็กเยาวชนได้เรียนรู้กับกลุ่มครูภูมิปัญญา ปราชญ์ชุมชนเพื่อสืบสาน สืบทอด ภูมิปัญญาความรู้ของบรรพชน การจัดการศึกษาตามแนวศาสนาเน้นให้เด็กเยาวชนได้เรียนรู้หลักคำสอนและการปฏิบัติตนที่ถูกต้องดีงามตามหลักศาสนาที่ตนนับถือ การจัดการศึกษานอกระบบเน้นการส่งเสริมการเรียนรู้ให้เด็กได้เรียนรู้ทักษะชีวิตและอาชีพ สามารถพึ่งตนเองได้ ซึ่งหลายภาคส่วนพยายามจัดการเรียนรู้ร่วมกันตามแนวทางตามแนวคิด ความเชื่อ ความถนัดของแต่ละกลุ่มเพื่อร่วมแก้ไขปัญหา ด้วยเชื่อมั่นว่าชุมชนและคนในสังคมต้องมีส่วนร่วมในการสร้างการศึกษาที่ดีมีคุณภาพให้ลูกหลาน

สำหรับการจัดการเรียนรู้ของเด็กเยาวชนในพื้นที่ภาคใต้ พบรูปธรรมความร่วมมือในการจัดการศึกษา รวมถึงการสร้างกระบวนการเรียนรู้โดยความร่วมมือระหว่างโรงเรียน องค์กรพัฒนาเอกชน องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ภาคประชาสังคม และชุมชน ในหลายพื้นที่ ด้วยพื้นที่ภาคใต้มีปัจจัยเอื้อทั้งทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม ดิน น้ำ ป่า นา เขา คลอง ทะเล หลายพื้นที่มีต้นทุนความรู้ภูมิปัญญาของคนในชุมชนที่สืบทอดส่งต่อมารุ่นต่อรุ่น ทั้งประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ประเพณี วิถีชีวิต ความคิด ความเชื่อ

มีแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลายกระจายอยู่ในแต่ละพื้นที่ ซึ่งสามารถจัดการเรียนรู้ให้กับลูกหลาน เด็ก เยาวชน และกลุ่มผู้สนใจได้เป็นอย่างดี ตัวอย่างรูปธรรมความร่วมมือในการจัดการศึกษาที่น่าสนใจจากหลากหลายกลุ่มในพื้นที่ภาคใต้ ได้แก่ โรงเรียนอนุบาลสตูล กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มเยาวชนสานศิลป์ ถิ่นเมืองเวียงและกลุ่มเมล็ดพันธ์์บันเทิง จังหวัดสุราษฎร์ธานี กลุ่มพิราบขาว จังหวัดปัตตานี และกลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี

โรงเรียนอนุบาลสตูล จังหวัดสตูล ร่วมกับชุมชนและองค์กรในท้องถิ่นนำกระบวนการงานวิจัยเพื่อท้องถิ่นมาปรับใช้ในการจัดการเรียนรู้ โดยการนำความรู้ สิ่งดี สิ่งที่น่าสนใจในชุมชนมาเป็นประเด็นศึกษา การจัดการกระบวนการเรียนรู้เน้นให้เด็กได้คิด ค้นหาคความสนใจ ออกแบบวางแผนปฏิบัติการค้นหาความรู้จริงอย่างเป็นระบบมีขั้นตอนและสรุปความรู้ที่เกิดขึ้นเพื่อปรับใช้และพัฒนา ครูเป็นพี่เลี้ยงช่วยสนับสนุนการเรียนรู้ ส่งผลให้เด็กได้พัฒนาทักษะชีวิตที่ต้องทำงานร่วมกับผู้อื่น และทักษะความรู้จากการบูรณาการ 8 กลุ่มสาระวิชาหลัก ทำให้เด็กรู้จักชุมชน รู้สิ่งดีที่มีอยู่ในชุมชน เกิดความรัก ความภูมิใจในชุมชนของตน

กลุ่มเยาวชนสร้างสรรค์ จังหวัดสุราษฎร์ธานี สร้างความร่วมมือกับชุมชน อาสาสมัคร นักศึกษา ผู้นำศาสนา นักธุรกิจ ครูและข้าราชการเกษียณ จัดการเรียนรู้โรงเรียนขนาดเล็กให้มีคุณภาพ มีมาตรฐานและมีความสุข กรณีโรงเรียนวัดประสิทธิ์ธารามซึ่งเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่อยู่ในข่ายถูกยุบทำให้การจัดสรรทรัพยากรเพื่อสนับสนุนโรงเรียนแห่งนี้มีน้อยมาก โรงเรียนได้รับการจัดสรรครู

เพียง 1 คน ทำหน้าที่สอนนักเรียนทั้งหมดตั้งแต่ระดับอนุบาลถึงประถมศึกษาปีที่ 6 จำนวน 20 คน รวมทั้งต้องทำงานธุรการและประชุมนอกพื้นที่ด้วย เด็กนักเรียนส่วนใหญ่เป็นกลุ่มเด็กที่ขาดโอกาส ไม่สามารถออกไปเรียนในเมืองได้ ด้วยภาวะทางเศรษฐกิจและสภาพครอบครัว บางรายพ่อแม่หย่าร้าง บางรายต้องอาศัยกับปู่ย่าตายาย ประกอบกับพื้นที่นี้เด็ก ๆ ต้องใช้เรือเดินทางมาโรงเรียนจึงไม่สะดวกนักหากผู้ปกครองต้องไปส่งเด็กในเมืองหรือในพื้นที่ไกล ๆ การส่งลูกหลานเรียนโรงเรียนใกล้บ้านจึงเป็นทางเลือกที่ดีที่สุดสำหรับผู้ปกครอง

การประสานพลังความร่วมมือจากทุกฝ่ายเพื่อร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กโดยมีเป้าหมายร่วมกันคือพัฒนาคนดีมีศีลธรรมและยกระดับการศึกษาให้มีคุณภาพ การจัดการเรียนรู้ให้เด็กที่นี้เน้นการใช้พลังความรัก ความเมตตา เด็กเรียนรู้จากสิ่งที่ตนสนใจ โดยนำทรัพยากรภูมิปัญญาความรู้ที่มีอยู่ในชุมชนรอบรั้วโรงเรียนมาช่วยจัดการเรียนการสอน การประสานพลังความร่วมมือจากทุกภาคส่วนทำให้เห็นการระดมทรัพยากรต่าง ๆ มาช่วยเติมเต็มส่วนที่พร่องไปในตัวเด็กโดยเฉพาะความรักความเมตตาความอบอุ่นที่มีความสำคัญแต่ขาดหายไป มีการระดมทีมอาสาสมัคร นักศึกษากลุ่มครู ข้าราชการเกษียณ และภาคธุรกิจมาช่วยสอนในรายวิชาต่าง ๆ โดยบูรณาการเข้ากับรายวิชาหลักทั้ง 8 กลุ่มสาระ เกิดภาพครูดีที่มีความตั้งใจจากหลากหลายอาชีพมาช่วยสอนนักเรียน วิศวกรมาช่วยสอนคณิตศาสตร์ ครูเกษียณอายุ 84 ปี มาช่วยสอนการอ่านเขียน ข้าราชการสาธารณสุขที่เกษียณแล้วมาช่วยสอนเรื่องสุขภาพอนามัย คนในชุมชนมาช่วยสอนภูมิปัญญางานจักสาน พระมาช่วยสอนเรื่อง

คุณธรรม ศิลธรรม และยังมีกลุ่มนักศึกษาอาสาสมัครที่เข้ามาร่วมจัดกระบวนการเรียนรู้หลากหลายวิธีการอย่างน่าสนใจ เกิดเป็นพลังความร่วมมือในการจัดการเรียนรู้ของโรงเรียนขนาดเล็กที่ขาดแคลน ไม่มีคุณภาพกลายเป็นโรงเรียนขนาดเล็กที่มีการจัดการเรียนรู้ที่มีความสุขสนุกและพัฒนาการศึกษาได้อย่างมีคุณภาพ

กลุ่มเยาวชนสถานศิลป์ถิ่นเมืองเวียงและกลุ่มเมล็ดพันธ์บัณฑิตจังหวัดสุราษฎร์ธานีเป็นอีกหนึ่งรูปธรรมของการจัดการเรียนรู้ที่ผลานระหว่างโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนโดยการใช้ฐานประวัติศาสตร์ ภูมิปัญญา วัฒนธรรม ศิลปะการแสดงพื้นบ้าน (มโนราห์ หนังตะลุง เพลงบอก) มาปรับใช้สร้างการเรียนรู้ให้กับเด็กเยาวชนที่สนใจ ซึ่งกลุ่มครูในระบบ ครูภูมิปัญญาและอาสาสมัครในพื้นที่ได้ร่วมจัดทำหลักสูตรและจัดการเรียนรู้ให้กับเด็ก การจัดการเรียนรู้ได้ส่งเสริมให้เด็กได้ร่วมสืบค้นเรื่องเล่า ตำนาน ความเชื่อ ความศักดิ์สิทธิ์ ภูมิปัญญาที่มีอยู่ในชุมชน ให้เด็กรู้จักตนเอง รู้จัก รากเหง้า สายสัมพันธ์เครือญาติ นอกจากนี้ยังมีการจัดการเรียนรู้ผ่านการฝึกฝน ปฏิบัติจริง ทั้ง การตีเหล็ก รำมโนราห์ หนังตะลุง เล่นดนตรีพื้นบ้าน จากการจัดการเรียนรู้ทำให้เกิดความร่วมมือระหว่างโรงเรียนและศูนย์การเรียนรู้ชุมชนร่วมพัฒนาหลักสูตร ภูมิปัญญาขยายการเรียนการสอนไปยังโรงเรียนต่างๆ ในพื้นที่ นอกจากนี้ยังพบว่าเด็กที่ผ่านการเรียนรู้สามารถนำความรู้ภูมิปัญญา มาพัฒนาต่อยอดเป็นอาชีพได้ ที่สำคัญเด็กและเยาวชนสามารถ สืบสานและถ่ายทอดภูมิปัญญาของบรรพชนต่อด้วยความรู้ ความรัก ศรัทธาและเห็นคุณค่าในสิ่งที่บรรพบุรุษได้ส่งทอดมาทำให้เกิดพลัง ในการส่งทอดความดีงามของบรรพชนต่อถึงน้องๆ รุ่นต่อไป

กลุ่มพิราบขาว จังหวัดปัตตานี มีบทเรียนที่น่าสนใจในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ของกลุ่มเด็กนอกระบบ เนื่องจากสถานการณ์ในพื้นที่มีกลุ่มเด็กนอกระบบเพิ่มขึ้น แต่กลับพบว่ายังไม่มีแนวทางในการช่วยเหลือดูแลหรือจัดกระบวนการเรียนรู้ให้กับเด็กกลุ่มนี้มากนัก เพราะคนในสังคมโดยส่วนใหญ่มองว่าเด็กนอกระบบคือเด็กที่มีความเสี่ยง มีปัญหาพฤติกรรม ชู้สาว ลักขโมยและมีส่วนเกี่ยวข้องกับยาเสพติด กลุ่มพิราบขาวจึงเปิดพื้นที่ให้เด็กเยาวชนคนรุ่นใหม่ได้มาพบเจอกัน มาร่วมกันแบ่งปันเรื่องเล่าประสบการณ์ ความไฝ่ฝันของแต่ละคน มีกระบวนการพัฒนาศักยภาพ เติมเต็มทักษะความรู้ สนับสนุนให้ทำกิจกรรมสร้างสรรค์ สร้างอาชีพ มีบทบาทช่วยเหลือชุมชน ขณะนี้พบว่ามีกลุ่มเครือข่ายกระจายไปในหลายพื้นที่เพื่อจัดกิจกรรมการเรียนรู้ให้กับกลุ่มเด็กนอกระบบ

ทำให้เขาเหล่านั้นมีพื้นที่ยืนอย่างมีศักดิ์ศรีในชุมชน หลายคนพัฒนาขึ้นเป็นแกนนำสำคัญในการช่วยพัฒนาชุมชนและมีบทบาทในการช่วยเหลืองานทางศาสนาและงานทางสังคมในพื้นที่ได้เป็นอย่างดี ผลจากการดำเนินการของกลุ่มทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงโดยเฉพาะเด็กในพื้นที่ที่ได้รับโอกาสและได้มีทักษะในการประกอบอาชีพที่ดีขึ้น ส่งผลให้ชุมชนเห็นความสำคัญและการเป็นอยู่ที่ดีขึ้นด้วย การดำเนินการของกระบวนการดังกล่าวที่ทางกลุ่มได้เห็นความสำคัญของการศึกษาทางเลือก พร้อมการเสริมทักษะอาชีพที่สามารถก่อให้เกิดความยั่งยืนได้

นอกจากนี้ภาพการจัดการเรียนรู้เพื่อเด็กในชุมชนที่มีการประสานพลังความร่วมมือระหว่างโรงเรียน ชุมชน และหน่วยงานองค์กรต่างๆ อยู่ไม่น้อยในพื้นที่ภาคใต้ เช่น กลุ่มยุวทัศน์ จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มการ์ตูนกิตตอร์ กลุ่มบุหงารายา จังหวัดปัตตานี กลุ่มสงขลาฟอรั่ม จังหวัดสงขลา เป็นต้น

การศึกษาจึงเป็นเรื่องของทุกคน พลังความร่วมมือของกลุ่มคนที่หลากหลายในสังคมทำให้เห็นมิติความสัมพันธ์ของมนุษย์ที่อยู่ร่วมกันในสังคมภายใต้สภาพแวดล้อม อัตลักษณ์ วัฒนธรรมของแต่ละชุมชน ซึ่งสามารถช่วยหนุนเสริมยกระดับการศึกษาพัฒนาเด็ก เยาวชน คนรุ่นใหม่ที่มีคุณภาพดีครอบคลุมทุกมิติทั้ง กาย ใจ สังคม ปัญญา เป็นพลเมืองที่มีคุณภาพ มีสำนึกรักบ้านรักแผ่นดินถิ่นเกิด เป็นการประสานพลังความร่วมมือเพื่อร่วมจัดการศึกษาเพื่อเด็กเพื่อชุมชนและสร้างการเปลี่ยนแปลงสังคมได้อย่างแท้จริง

8. 13 ปี เครือข่ายเยาวชนชาวเล อันดามัน

เริ่มต้นจากประสบภัย สึนามิ 26 ธันวาคม 2547 ผู้คนที่อยู่ติดชายฝั่งอันดามัน ได้รับความเสียหายทั้งชีวิต ทรัพย์สิน บ้านเรือน รวมถึงที่ดินที่เคยอาศัยกันมา กระบวนการฟื้นฟูและเยียวยานั้น มีหน่วยงานเข้ามาช่วยกันมากมาย แต่กระบวนการเรื่องที่ดินในยุคนั้นเป็นเรื่องที่เสี่ยงต่อชีวิต ทำให้ต้องเกิดการเชื่อมร้อยกันเป็นเครือข่าย เพื่อรวบรวมปัญหาเสนอต่อรัฐบาลตามช่องทางใหม่ที่มีการนำพาโดย NGOs ที่เข้ามาช่วย

ตั้งแต่แรก ๆ ชุมชนทับตะวัน ชุมชนบ้านน้ำเค็ม มีการหนุนเสริมกิจกรรมจากกลุ่ม NGOs อย่างเข้มแข็ง เยาวชน 2 ชุมชน ถูกพัฒนาให้มีบทบาทในการหนุนเสริมงานชุมชนและงานเครือข่ายด้านต่าง ๆ โดยเฉพาะงานรณรงค์ สื่อสาร การจัดเก็บจัดการข้อมูล

ช่วง พ.ศ.2549 มีการเชื่อมร้อยกันของเครือข่ายผู้ประสบภัย สึนามิหลายจังหวัดมากขึ้น เยาวชนจากเครือข่ายต่างๆ ได้มารู้จักและทำกิจกรรมด้วยกัน เช่น เยาวชนเครือข่ายไทยพลัดถิ่น ประจวบฯ ระนอง ชุมพร เยาวชนเครือข่ายฟื้นฟูชุมชนเกาะลันตา เยาวชนเครือข่ายสิทธิคนจนพัฒนาเมืองภูเก็ต เยาวชนเครือข่ายผู้ประสบภัย สึนามิ จังหวัดพังงา เป็นต้น แต่การทำงานยังเป็นไปตามสถานการณ์และแผนของเครือข่ายฯ

ช่วง พ.ศ.2550 การต่อสู้เรื่องที่ดินรุนแรงขึ้น ขณะเดียวกัน ความเป็นเครือข่ายก็เชื่อมร้อยกันมากขึ้นเช่นกัน เยาวชนจากเครือข่ายต่างๆ มีบทบาทมากขึ้น มีการจัดทำสื่อเพลง อัลบั้มเสียงใจอันดามัน โดยการสนับสนุนจากองค์กรภาคเอกชน ศิลปิน และ

นักพัฒนา มีการจัดคอนเสิร์ตเปิดอัลบั้มเสียงใจอันดามัน ต่อด้วยการสัมมนาของเครือข่ายผู้ประกอบการสายสินค้าที่ขณะนั้นเริ่มก่อตัวเป็นเครือข่ายชุมชนเพื่อการปฏิรูปสังคมและการเมืองที่มีเครือข่ายทั่วประเทศ มีการจัดสัดส่วนการพูดคุยทำแผนของกลุ่มเยาวชน และตั้งเครือข่ายเยาวชนรักษ์และฟื้นฟูชายฝั่ง อันดามัน ทำกิจกรรมการเรียกร้องสิทธิด้านที่ดิน สิทธิสถานะและพัฒนาศักยภาพโดยการทำค่ายวัฒนธรรมและสิ่งแวดล้อม รวมถึงการอนุรักษ์ทรัพยากร เช่น ร่วมรณรงค์เรียกร้องความเป็นธรรม เดินรณรงค์เรียกร้องสิทธิเรียกร้องเร่งรอบเมืองถึงหน้าศาลตะกั่วป่า เพื่อให้ศาลได้รับรู้ในขณะจะตัดสินคดีนายทุนฟ้องร้องขับไล่ชาวเลมอแกนทับตะวัน การร่วมพลังปลูกป่าชายเลนและป่าชายหาด ในจังหวัดกระบี่ พังงา และภูเก็ต กิจกรรมด้านการจัดการขยะฐานศูนย์ การจัดทำหลักสูตรเรียนรู้การเตรียมรับมือภัยพิบัติ การอนุรักษ์ทะเลกับกลุ่มประมงพื้นบ้าน ร่วมคัดค้านการพัฒนาที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนและสิ่งแวดล้อม เช่น โครงขุดลอกคลองปากแม่น้ำตะกั่วป่าถึงจังหวัดระนอง โครงการสร้างท่าเรือน้ำลึกและมาริน่าที่เกาะยาวและภูเก็ต เรียกร้องเขตประมงพื้นบ้าน 3 ไมล์ทะเล ร่วมกับเครือข่ายประมงพื้นและองค์การอาหารโลก ร่วมจัดงานเฉลิมฉลองความสำเร็จในการเรียกร้องปฏิญญาสหประชาชาติ ว่าด้วยสิทธิชนเผ่าพื้นเมือง

พ.ศ.2551 คณะทำงานเครือข่ายเยาวชนรักษ์และฟื้นฟูชายฝั่งอันดามัน เริ่มกระจายตัวกันไปทำงานหลักของเครือข่ายของตัวเอง บ้างก็มีครอบครัวกันไป หลายจังหวัดก็ไม่ขับเคี่ยวต่อเพราะชุมชนตนเองแก้และชะลอปัญหาได้ การจัดตั้งเครือข่ายเยาวชนชาวเลจังหวัดพังงาจึงก่อตัวขึ้น ภารกิจก็ยังมีเช่นเดิมแต่จำกัดความ

กระบวนการจากที่ดิน เป็น ที่อยู่อาศัย ที่ทำกิน พื้นที่ทางจิตวิญญาณ พื้นที่หลักคือพื้นที่ชาวเลกับพื้นที่เยาวชนชาวเล จังหวัดพังงา เนื่องจากเยาวชนชาวเลในจังหวัดพังงา ยังมีการรวมตัวกันที่เข้มแข็ง การเชื่อมร้อยก็ขยายไปในระดับประเทศกับชนเผ่าพื้นเมือง และร่วมจัดตั้งเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทยตั้งแต่นั้นมา

ช่วง พ.ศ.2552 เครือข่ายเยาวชนชาวเลจังหวัดพังงา รับประทานอาหารสืบค้นและสำรวจข้อมูลชาวเลในจังหวัดพังงา เพื่อนำไปประกอบการรณรงค์และนำเสนอมติ ครม.ให้มีนโยบาย พื้นฟู แก้ไข ปัญหา และพัฒนาชาวเลอย่างมีรูปธรรม

ช่วง พ.ศ.2553 คณะรัฐมนตรีมีมติ เรื่องการแก้ปัญหาและพัฒนาวิถีชีวิตกลุ่มชาติพันธุ์ชาวเล สถานการณ์ชาวเลในอันดามัน จากการลงเชื่อมร้อยและสืบค้นข้อมูล ทำให้พื้นที่ปัญหาเพิ่มเข้ามามากมาย กลุ่มเยาวชนก็เร่งหนักในการรณรงค์ทุกมิติเพื่อให้เกิดการปฏิบัติของหน่วยงานรัฐและความเข้าใจของชาวเลเองที่มีต่อมติ ครม. 2 มิ.ย.2553 เพื่อให้ชาวเลใช้เป็นเครื่องมือในการสร้างกลไกและต่อรองกับรัฐในระดับนโยบาย จังหวัดและท้องถิ่น ในปีนี้ได้เข้าร่วมกับชาวเลไปนอนรณรงค์ที่หน้าทำเนียบหลายครั้ง ในส่วนของการเชื่อมร้อยเครือข่ายชนเผ่าพื้นเมือง ก็ตั้งพันธกิจการขับเคลื่อนเพื่อเกิดสภาพชนเผ่าพื้นเมืองแห่งประเทศไทย รวมถึงการให้มี พรบ. ในเรื่องนี้

ช่วงปี พ.ศ.2554-2555 งานสื่อและงานรณรงค์เป็นกิจกรรมที่ทำซ้ำและถี่มาก เพื่อสร้างความเข้าใจต่อสังคม ในอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และความมั่นคงในวิถีแห่งท้องทะเลของชาวเลอันดามัน

ช่วงปี พ.ศ.2556 หลังจากจัดงานรวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล ครั้งที่ 4 การจัดตั้งเครือข่ายชาวเล อันดามัน 5 จังหวัดก็เกิดขึ้น คณะทำงานเครือข่ายเยาวชนในรุ่น พ.ศ.2547 ยกกระต๊อบการทำงาน มาขับเคลื่อนงานของเครือข่ายชาวเล มีการจัดตั้งกลุ่มเยาวชน ของพื้นที่ต่างๆ ในอันดามัน แต่ยังไม่มีการเชื่อมร้อยแผนงานที่เป็น รูปธรรมในรูปของเครือข่ายเยาวชนชาวเล อันดามัน

ช่วงปี พ.ศ.2557 ปรับเปลี่ยนชื่อจากเครือข่ายเยาวชนชาวเล อันดามัน จังหวัดพังงา เป็นกลุ่มเยาวชนมอแกลนมีดี นำร่องการ ขับเคลื่อนงานเยาวชนชาวเล โดยยกกระต๊อบรูปแบบการเชื่อมร้อย กับเครือข่ายเยาวชนอื่น ๆ ในประเทศไทย รวมถึงร่วมจัดตั้งเครือข่าย ต้นกล้าชนเผ่าพื้นเมือง ที่มีเยาวชนชนเผ่าจาก 5 ภาค รวมตัวกัน ขับเคลื่อน โดยมีประธานเครือข่ายคนล่าสุด คือนาย ชัยภูมิ ป่าแส ที่เป็นชาวถูกวิสามัญฆาตกรรมอย่างไม่เป็นธรรม

ช่วงปี พ.ศ.2558 มีการรวมตัวเป็นเครือข่ายเยาวชนชาวเล อันดามัน ประกอบด้วยเยาวชน มอแกน มอแกลน อูรักลาโว้ย ขยายพันธกิจและขับเคลื่อนงานในทิศทางเดียวกัน มีเป้าหมายคือ สร้างความเข้มแข็งของเครือข่ายเพื่อเรียนรู้และพัฒนาตนให้มี ศักยภาพในการหนุนเสริมงานเครือข่ายชาวเลและสานงานต่อ โดยมีเยาวชนชาวเลในยุค พ.ศ. 2547 เป็นพี่เลี้ยง

ช่วง พ.ศ.2559-2561 เครือข่ายชาวเลต้องใช้ข้อมูลและสื่อ ที่ก้าวหน้า เยาวชนชาวเลกลายเป็นกำลังหลัก ในการจัดทำฐานข้อมูล ของแต่ละชุมชน ของชาวเลทั้ง 46 ชุมชน 5 จังหวัดอันดามัน รวมถึงไปหนุนเสริมให้เพื่อนต่างชนเผ่า อย่างเช่น มั่นนิ ด้วย

ฐานข้อมูลนั้นแบ่งออกเป็นด้านๆ เช่น ข้อมูลที่อาศัย ที่ทำกิน/แหล่ง
หากินบนบกและในทะเล/พื้นที่ทางจิตวิญญาณ เช่น สุสาน
ศาลบรรพบุรุษ พื้นที่ประกอบพิธีกรรมตามจารีตประเพณี ยังมีข้อมูล
ที่ใช้เพื่องานพัฒนาที่อยู่อาศัย สุขภาพ การศึกษาตามวิถีภูมิปัญญา
และอื่น ๆ อีกมาก เครือข่ายเยาวชนมอغلแลนมีดี ยังคงขับเคลื่อน
กิจกรรมร่วมกับคณะทำงานเครือข่ายชาวเลตลอดมาอย่างเข้มแข็ง
กิจกรรมเด่นคือการนำหลักสูตรวิถี ภูมิปัญญามอغلแลน ทั้ง 7 วิชา
มาจัดทำเป็น หลักสูตรการท่องเที่ยวเชิงเรียนรู้วิถี อัตตลักษณ์วิถีชีวิต
ชาวเลมอغلแลนบนพื้นที่คุ้มครองทางวัฒนธรรมกว่า 20 จุด ทั้งเชิง
เขา ที่ราบชุมชน ชายฝั่ง และในทะเล รวมถึงพื้นที่เชื่อมโยงเรียนรู้
การจัดการภัยพิบัติ “สึนามิ” หรือที่เรียกกันติดปากนักท่องเที่ยว
ว่า “มอغلแลนพาเที่ยว” ที่กำลังเป็นกระแสการท่องเที่ยวพังงา
แห่งความสุข

แรงบันดาลใจ..ที่ทำให้เครือข่ายเยาวชนชาวเลมาร่วมกัน
ขับเคลื่อนงานด้านสิทธิชุมชนและทรัพยากร รวมถึงงานพัฒนา
ด้านต่างๆ คือ เยาวชนได้รับการถ่ายทอดเรื่องราว ความรู้สึก แนวคิด
จากเยาวชนรุ่นแรก ซึ่งต้องผ่านชีวิตที่เติบโตมาอย่างทุกข์ยาก
ต้องต่อสู้กับอคติทางสังคมตั้งแต่วัยเยาว์ หลายครั้งที่พวกเขาต้องเดิน
กลับบ้านด้วยเสื้อผ้าที่สีแดงเลือด จนถูกพ่อ-แม่ทำโทษ แม้จะบอก
เหตุผลว่าถูกเด็กไทยที่นั่งรถโรงเรียน ปาหวนเย็น น้ำเฮลล์บลูบอย
ใส่ทุกวัน หรือแม้แต่การต่อสู้กับหรือแม้แต่การต่อสู้กับการเหยียดหยัน
ต่างๆ จากเหล่าครูที่ไม่เข้าใจ เยาวชนรุ่นแรกไม่ได้แค่ต่อสู้เคียงบ่า
เคียงไหล่กับชุมชน แต่กลับเป็นกำลังหลักทั้งงานด้านวิชาการ
เทคโนโลยี การรณรงค์หรือการรวมกลุ่มมีอบหนุนเสริมข้อเรียกร้อง

ของชุมชนและเครือข่าย แม้ในปัจจุบัน..บทบาทในการเสริมจุดอ่อน ของขบวนการแก้ปัญหาและพัฒนาชาวเลจะมีกำลังคนมากกว่า เดิมมาช่วยกันคิด แต่งานที่เยาวชนก็ยังคงมีบทบาทต่อชุมชนและ เครือข่ายชาวเล อันدامันเสมอมา

เครือข่ายเยาวชนชาวเล อันدامัน จะรวมตัวกันทุกปี ในงาน รวมญาติชาติพันธุ์ชาวเล มีส่วนร่วมในการจัดทำข้อเสนอในวันสมัชชา ชาวเล ดังนั้น..เป้าหมายต่างๆ เช่น การผลักดันเขตคุ้มครอง ทางวัฒนธรรมกลุ่มชาติพันธุ์ ให้มีพระราชบัญญัติและเกิดแนวทาง ปฏิบัติที่หน่วยงานระดับจังหวัด-ท้องถิ่นต้องทำตาม โดยเยาวชน ต้องเร่งออกแบบกิจกรรมรณรงค์ และช่วยหนุนเสริมกิจกรรมต่างๆ เช่นเดิม

ข้อกังวลและทางออก: การออกมาขับเคลื่อนนั้นยังเป็น เครือข่ายเยาวชนมอแกนมีดีในจังหวัดพังงาเป็นหลัก หากจะเห็น บทบาทของเครือข่ายเยาวชนพื้นที่อื่นๆ ก็ต้องในระดับจังหวัด ทำให้ เยาวชนมีความกังวลต่อภารกิจงานส่วนกลางที่มีมากขึ้น และต้อง ใช้ความรู้มากขึ้น จึงอยากเร่งลงพื้นที่ ปลุกกำลังใจ รวบรวมเพื่อน พี่น้องเยาวชนชาวเล มาพัฒนาศักยภาพเพื่อดำเนินแผนงานของ เครือข่ายเยาวชนชาวเลและเครือข่ายชาวเลให้มากขึ้น การผลิต เยาวชนชาวเลที่มีคุณภาพ ต้องมีการผลิตซ้ำอย่างต่อเนื่อง เช่น การพัฒนาศักยภาพเรื่องสื่อและการทำการท่องเที่ยวชาวเล เป็นเรื่อง ที่ต้องทำเร่งด่วน และภารกิจร่วมของเยาวชนระดับภาคสังคมนักก็ต้อง กระชับยิ่งขึ้น เครือข่าย องค์กรเยาวชนภาคสังคมนัก สามารถหนุนเสริม และชักจูงเยาวชนชาวเลให้เป็นไปในทิศทางที่ดีได้ สามารถเข้าร่วม ประเด็นขับเคลื่อนต่างๆ ของภาคสังคมนักในรูปแบบของเยาวชนชาวเล ได้อย่างมีคุณภาพ

กรณีศึกษา พื้นที่ร่วมปฏิบัติการ

การทำกิจกรรมพื้นที่สร้างสรรค์กิจกรรมสร้างสุขที่ผ่านมา มีแกนนำเด็ก เยาวชน ที่ได้มีการพัฒนาตัวเองจากผู้เข้าร่วม จนเป็นผู้จัดเอง และก็ได้เติบโตในสังคมของการทำงานพัฒนาชุมชนในประเด็นต่างๆ ร่วมกัน รวมทั้งเรื่องพื้นที่สร้างสรรค์ มีหลายคนก็ต้องศึกษาต่อในแหล่งการศึกษา การเป็นแกนหลักในการเคลื่อนไหวงานก็น้อยลง ซึ่งบางครั้งอาจจะมาช่วยงานอยู่บางเป็นครั้งๆ แต่เมื่อต้องเรียนหนังสือหนักขึ้น การเข้ามาช่วยขับเคลื่อนงานก็น้อยตามไปด้วย ทำให้การจัดการเริ่มตกอยู่ในคนไม่กี่คน แกนนำเด็ก เยาวชน รวมทั้งแกนนำชุมชนที่เป็นแกนกลางในการจัดการก็เริ่มลดจำนวนลง และเมื่อปีพ.ศ.2556 จึงได้มีการค้นหาแกนนำเด็ก เยาวชน รุ่นที่ 2 และพื้นที่เครือข่ายในการจัดทำพื้นที่สร้างสรรค์ร่วมกัน โดยมีการเริ่มต้นกระบวนการตั้งแต่การค้นหา การพัฒนาศักยภาพทั้งพื้นที่ ทั้งความรู้ ให้กับแกนนำเด็กเยาวชนเพื่อพัฒนาเป็นนักจัดการในพื้นที่ตัวเองและมาต่อยอดมาเป็นแกนนำมาร่วมกันจัดงานพื้นที่สร้างสรรค์ พื้นที่นี้ตั้งจังหวัดพัทลุงยี่ม ซึ่งแกนนำเด็กเยาวชนจากกลุ่มต่างๆ ในจังหวัดพัทลุงและแกนนำชุมชนจากชุมชน ถือว่าเป็นการสร้างแกน

นำรุ่น 2 ที่เป็นแกนนำนอกชุมชนเดิม เป็นการสร้างแกนนำรุ่นใหม่ มาช่วยการทำเรื่องพื้นที่สร้างสรรค์ให้ขยายไปสู่พื้นที่อื่น ๆ มากขึ้นและสามารถที่จะร่วมกันสร้างพื้นที่นี้ดีจัง สัญจรไปสู่ตำบลอื่น ๆ

ผลจากการจัดงานมหกรรมพื้นที่นี้ดีจัง ตอนพัทลุงยิ้ม จึงเป็นการรวมตัวของเครือข่ายพื้นที่นี้ดีจัง ทั้ง 7 เครือข่ายใน 4 อำเภอร่วมกันมาสร้างพัทลุงให้เป็นเมืองยิ้มให้เด็ก เยาวชน และทุกคนในพัทลุงมายิ้มร่วมกัน กับวันดี ๆ ที่มาสร้างสรรค์ ภายใต้พื้นที่นี้ ดีจัง ตอน พัทลุงยิ้ม ความเป็นเครือข่ายดีจัง จึงเป็นเสมือน การเปิดประตู แล้วค้นหาพื้นที่ทางเลือกให้กับคนในพัทลุง และคนที่มาร่วมงานเพื่อให้เข้าใจกับแนวคิดการสร้างพื้นที่สร้างสรรค์ พื้นที่ที่เป็นทางเลือก และแกนนำรุ่นที่ 2 ที่ได้รับการพัฒนาศักยภาพ จากเวทีการจัดทำกระบวนการ และการเรียนรู้จากการเป็นแกนกลาง

ในการทำกิจกรรมจริงจากงานพัทลุงยิ้ม นำไปสู่การสรุปบทเรียนของแกนนำเด็ก เยาวชน ถึงคุณค่า และพื้นที่ยืนสำหรับเด็ก เยาวชน รวมทั้งควมมีพลังของเครือข่ายที่เกิดขึ้น ทั้งเป็นเครือข่ายเก่าและใหม่

การดำเนินงานในการขับเคลื่อนพื้นที่สร้างสรรค์มาอย่างต่อเนื่องตลอด 3 ปีที่ผ่านมาของภาคีเครือข่ายพัทลุงยิ้ม ประสบความสำเร็จในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เป็นผู้นำ และลุกขึ้นมาเป็นพลเมือง (พลังของเมือง พลังของชุมชน และท้องถิ่น) ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคม และแสดงออกถึงความกระตือรือร้นมีจิตสำนึกสาธารณะ การติดตามและศึกษาการดำเนินการขับเคลื่อนพื้นที่สร้างสรรค์อย่างต่อเนื่องตลอด 3 ปี พบว่าการดำเนินโครงการพื้นที่

นี่คือจิ้ง พัทลุงยิ้มปีที่ 3 ตอน เรียนนอกห้อง คิดนอกกรอบ ทำให้เกิด
กลไกด้านระบบสื่อ และองค์ความรู้ที่ส่งเสริมการพัฒนาเด็กเยาวชน
ให้เป็นพลเมืองตื่นรู้ (Active Citizen) ของเครือข่ายพัทลุงยิ้ม เรียก
ว่าโมเดล “เมล็ดพันธุ์พัทลุงยิ้ม 4c เพื่อพัฒนาเด็กเยาวชนให้เป็น
พลเมืองตื่นรู้”

ผลจากการดำเนินงานในการขับเคลื่อนพื้นที่สร้างสรรค์ของ
ภาคีเครือข่ายพัทลุงยิ้ม มาอย่างต่อเนื่องตลอด 3 ปีที่ผ่านมา
นอกจากสามารถพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เป็นผู้นำ และลุกขึ้นมา
เป็นพลเมืองตื่นรู้ เป็นพลังของเมือง พลังของชุมชนและท้องถิ่น ที่มี
ความรับผิดชอบต่อสังคม และแสดงออกถึงความกระตือรือร้นมี
จิตสำนึกสาธารณะได้สำเร็จแล้ว ยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็ก
และเยาวชนที่ส่งผลให้เกิดการเปลี่ยนแปลงหลายระดับ ทั้งในระดับ
ปัจเจกบุคคล (Individual) ผ่านการพัฒนาและค้นพบศักยภาพของ
ตนเอง ผู้การทำงานอาสาสมัคร การพัฒนาฝึกฝนทักษะการเป็น
วิทยากรในการนำฝึกอบรม ทักษะและจิตสำนึกเป็นพลเมืองที่สามารถ
เป็นพลังและสร้างการเปลี่ยนแปลงให้กับชุมชน ท้องถิ่น และเมือง
รวมทั้งการเป็นต้นแบบ (Idol) ให้กับน้องๆ ได้ยึดถือและเป็นแบบ
อย่างในการดำเนินชีวิต รวมทั้งยังเป็นเครื่องมือในการพัฒนาเด็กและ
เยาวชนนำไปสู่การพัฒนาในระดับครอบครัว (Family) ระดับกลุ่ม
(Group) และระดับชุมชน (Community) โดยเฉพาะการพัฒนา
สภาเด็กและเยาวชนขององค์กรของท้องถิ่นให้เกิดการมีส่วนร่วมใน

การพัฒนาท้องถิ่นของตนเอง จนเป็นที่ยอมรับของผู้ใหญ่และหน่วยงานของท้องถิ่น รวมถึงการขับเคลื่อนในระดับเมืองและจังหวัดพัทลุง (City) จนปัจจุบันเกิดเครือข่าย (Network) ทั้งในและนอกจังหวัดพัทลุง รวมทั้งเกิดการเชื่อมโยงและการศึกษาดูงานของเด็กและเยาวชนจากกลุ่มต่างๆ โดยเฉพาะสภาเด็กและเยาวชนจากจังหวัดอื่นๆ เช่น สภาเด็กและเยาวชน จ.สตูล สภาเด็กและเยาวชนจ.ตรัง เป็นต้น เพื่อนำงานพื้นที่สร้างสรรค์ของเครือข่ายพัทลุงยืมไปเป็นต้นแบบในการพัฒนาเด็กและเยาวชน ให้เป็นผู้นำ และลุกขึ้นมาเป็นพลเมือง (พลังของเมือง พลังของชุมชนและท้องถิ่น) ที่มีความรับผิดชอบต่อสังคมในพื้นที่ของตนเองต่อไป

สนับสนุนโดย

สำนักงานกองทุนสนับสนุนการสร้างเสริมสุขภาพ (สสส.)

สถาบันการจัดการระบบสุขภาพ มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ (สจรส.ม.อ.)

สำนักงานคณะกรรมการสุขภาพแห่งชาติ (สช.)

สำนักงานหลักประกันสุขภาพแห่งชาติ (สปสช.)

กระทรวงสาธารณสุข (สธ.)